

T.C.
İSTANBUL BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**YETİŞKİN BİREYLERDE KÜLTÜREL SERMAYE VE
ALGILANAN SOSYAL DESTEĞİN YAŞLILIK VE
YAŞLANMAYA YÖNELİK TUTUMLARLA
İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan
Zülal SARIOĞLU

İstanbul, 2024

T.C.
İSTANBUL BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**YETİŞKİN BİREYLERDE KÜLTÜREL SERMAYE VE
ALGILANAN SOSYAL DESTEĞİN YAŞLILIK VE
YAŞLANMAYA YÖNELİK TUTUMLARLA
İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan
Zülal SARIOĞLU

Öğrenci No
2120039010

ORCID ID
0000-0003-4976-2404

Danışman
Doç. Dr. Süleyman KAHRAMAN

İstanbul, 2024

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Yetişkin Bireylerde Kültürel Sermaye ve Algılanan Sosyal Desteğin Yaşlılık ve Yaşlanmaya Yönelik Tutumlarla İlişkisinin İncelenmesi**” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını, patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 20/05/2024

Zülal SARIOĞLU

T.C.
İSTANBUL BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

10.09/2024

Enstitümüz *Psikoloji* Anabilim Dalı *Klinik Psikoloji* Programı yüksek lisans öğrencilerinden **2120039010** numaralı **Zülal SARIOĞLU**'nun "*İstanbul Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim – Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "*Yetişkin Bireylerde Kültürel Sermaye ve Algılanan Sosyal Desteğin Yaşlılık ve Yaşlanmaya Yönelik Tutumlarla İlişkisinin İncelenmesi*" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 28/05/2024 tarih ve 2024/24 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, İstanbul Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 29. maddesinin 3. fıkrası gereğince aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında "**OYBİRLİĞİ**" ile "**KABUL**" kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 2 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
Doç. Dr. Sü*** KA***
(İstanbul Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Dr. Öğr. Üyesi Hü*** EB***
(İstanbul Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Dr. Öğr. Üyesi Ni*** ON***
(İstanbul Arel Üniversitesi)

Adı ve Soyadı : Zülal SARIOĞLU
Danışmanı : Doç. Dr. Süleyman KAHRAMAN
Derecesi ve Tarihi : Yüksek Lisans (Tezli), 2024
Alanı : Klinik Psikoloji
Anahtar Kelimeler : Kültürel Sermaye, Algılanan Sosyal Destek, Yaşlılık, Yaşlanmaya Yönelik Tutum

ÖZ

YETİŞKİN BİREYLERDE KÜLTÜREL SERMAYE VE ALGILANAN SOSYAL DESTEĞİN YAŞLILIK VE YAŞLANMAYA YÖNELİK TUTUMLARLA İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Bu araştırmada kültürel sermaye ve algılanan sosyal desteğin yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumlarla ilişkisinin incelenmesi ve bu değişkenlerin çeşitli sosyodemografik değişkenlere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmanın örneklemini Türkiye’de yaşayan 18-65 yaş aralığında 192 kadın, 125 erkek olmak üzere toplam 317 katılımcı oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında katılımcılara Demografik Bilgi Formu, Kültürel Sermaye Ölçeği, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutum Ölçeği uygulanmıştır. Araştırma sonucu elde edilen verilerin analizinde IBM SPSS Statistics 25.0 programından yararlanılmıştır. İstatistiksel analiz için Spearman Korelasyon analizi, Kolmogorov-Smirnov testi, Mann-Whitney U testi, Kruskal-Wallis H testi, Dunn Z testi kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda araştırma değişkenleri arasında ilişkilerin olduğu görülmüştür. Ayrıca araştırma değişkenlerinin sosyodemografik değişkenler ile anlamlı farklılık gösterdiği gözlemlenmiştir. Algılanan sosyal destek ölçeği toplam puanı ile kültürel sermaye ve yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutum ölçekleri toplam puanları arasında negatif yönlü zayıf düzeyde; kültürel sermaye ölçeği toplam puanı ile yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutum ölçeği toplam puanları arasında pozitif yönde zayıf düzeyde istatistiksel olarak anlamlı korelasyon bulunmaktadır. Elde edilen bulgular literatür eşliğinde tartışılarak gelecek çalışmalar için öneriler sunulmuştur.

Name and Surname : Zülal SARIOĞLU
Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Süleyman KAHRAMAN
Degree and Date : Master's (Thesis), 2024
Major : Clinical Psychology
Keywords : Cultural Capital, Perceived Social Support, Old Age, Attitude Towards Aging

ABSTRACT

INVESTIGATING THE RELATIONSHIP BETWEEN CULTURAL CAPITAL AND PERCEIVED SOCIAL SUPPORT AND ATTITUDES TOWARDS OLD AGE AND AGING IN ADULT INDIVIDUALS

This research aims to examine the relationship between cultural capital and perceived social support and attitudes towards old age and aging, and to determine whether these variables differ significantly according to various sociodemographic variables. The sample of the research consists of a total of 317 participants, 192 women and 125 men, aged 18-65, living in Turkey. Within the scope of the research, the Demographic Information Form, Cultural Capital Scale, Multidimensional Perceived Social Support Scale and Attitude Scale towards Old Age and Aging were applied to the participants. BM SPSS Statistics 25.0 program was used to analyze the data obtained as a result of the research. Spearman Correlation analysis, Kolmogorov-Smirnov test, Mann-Whitney U test, Kruskal-Wallis H test, Dunn Z test were used for statistical analysis. As a result of the analyses, it was observed that there were relationships between the research variables. Additionally, it was observed that the research variables showed significant differences with sociodemographic variables. There is a weak negative correlation between the total score of the perceived social support scale and the total scores of the cultural capital and old age and attitude towards aging scales; There is a weak positive, statistically significant correlation between the total score of the cultural capital scale and the total scores of the attitude scale towards old age and aging. The findings were discussed in the light of the literature and suggestions were made for future studies.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZ

ABSTRACT

TABLolar LİSTESİ	iii
KISALTMALAR	iv
SÖZLÜK.....	v
GİRİŞ.....	1

1. KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Yaşlılık ve Yaşlanma Kavramları.....	7
1.1.1. Yaşlılık	7
1.1.2. Yaşlanma	9
1.1.3. Yaşlılık ve Yaşlılık Algısı	13
1.1.4. Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutum	15
1.2. Kültür ve Kültürel Sermaye Kavramları	18
1.2.1. Kültür Kavramı.....	18
1.2.2. Kültürel Sermaye Kavramı	20
1.2.2.1. Kültürel Sermayenin Özellikleri	21
1.2.2.2. Kültürel Sermayenin Boyutları	23
1.2.2.3. Kültürel Sermayenin Biçimleri	24
1.3. Sosyal Destek ve Algılanan Sosyal Destek Kavramları	27
1.3.1. Sosyal Destek Kavramı	27
1.3.1.1. Sosyal Destek Türleri.....	28
1.3.1.2. Sosyal Destek Modelleri	30
1.3.2. Algılanan Sosyal Destek Kavramı.....	31

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli	38
2.2. Araştırmanın Örneklemi	38
2.3. Veri Toplama Araçları	38
2.3.1. Demografik Bilgi Formu	38

2.3.2. Kültürel Sermaye Ölçeği (KSÖ)	39
2.3.3. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ)	40
2.3.4. Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutum Ölçeği (YYTÖ).....	41
2.4. Verilerin Toplanması.....	41
2.5. Verilerin İstatistiksel Analizi	42
3. BULGULAR	
3.1. Betimleyici Verilerin Analizi.....	43
3.1.1. Katılımcılara İlişkin Sosyodemografik Bilgiler	43
3.1.2. Araştırmada Kullanılan Ölçeklere İlişkin Betimleyici Bulgular	44
3.2. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesine Yönelik Bulgular	46
3.2.1. Cinsiyet.....	46
3.2.2. Eğitim Durumu	48
3.2.3. Gelir Düzeyi	51
3.2.4. İlişki Durumu.....	55
3.2.5. Yaş.....	57
3.3. Araştırmada Kullanılan Ölçekler Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	59
4. TARTIŞMA.....	64
SONUÇ	80
KAYNAKÇA.....	88
EKLER	
Ek-1. Demografik Bilgi Formu	105
Ek-2. Kültürel Sermaye Ölçeği (KSÖ)	106
Ek-3. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ)	107
Ek-4. Yaşlılık Ve Yaşlanmaya İlişkin Tutum Ölçeği (YYTÖ).....	109
Ek-5. Etik Kurul Onayı	111

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklerinin Dağılımı	43
Tablo 2: Araştırmada Kullanılan Ölçeklere İlişkin Betimsel İstatistikler	44
Tablo 3: Cinsiyete Göre Algılanan Sosyal Destek, Kültürel Sermaye ve Yaşlanma ve Yaşlılığa İlişkin Tutum Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	47
Tablo 4: Eğitim Durumuna Göre Algılanan Sosyal Destek, Kültürel Sermaye ve Yaşlanma ve Yaşlılığa İlişkin Tutum Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	49
Tablo 5: Gelir Düzeyine Göre Algılanan Sosyal Destek, Kültürel Sermaye ve Yaşlanma ve Yaşlılığa İlişkin Tutum Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	52
Tablo 6: İlişki Durumuna Göre Algılanan Sosyal Destek, Kültürel Sermaye ve Yaşlanma ve Yaşlılığa İlişkin Tutum Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	55
Tablo 7: Yaş ve Algılanan Sosyal Destek, Kültürel Sermaye, Yaşlanma ve Yaşlılığa İlişkin Tutum Ölçek Puanları Arasındaki Korelasyonlar.....	58
Tablo 8: Algılanan Sosyal Destek, Kültürel Sermaye ve Yaşlanma ve Yaşlılığa İlişkin Tutum Ölçeklerinin Alt Boyut Puanları Arasındaki Korelasyonlar	60
Tablo 9: Algılanan Sosyal Destek, Kültürel Sermaye ve Yaşlanma ve Yaşlılığa İlişkin Tutum Ölçek Puanları Arasındaki Korelasyonlar.....	63

KISALTMALAR

BM	: Birleşmiş Milletler
ÇBASDÖ	: Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
KAOP	: Kogan Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği
KSÖ	: Kültürel Sermaye Ölçeği
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler için İstatistik Programı)
TDK	: Türk Dil Kurumu
UCLA-GA	: UCLA Geriatrik Tutum Ölçeği
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri
YATÖ	: Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği
yy.	: Yüzyıl
YYTÖ	: Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutum Ölçeği

SÖZLÜK

Algılanan Sosyal Destek: Bireyin ihtiyaç duyduğunda çevresindeki kişilerden gördüğü desteğin kendisi açısından yeterli bulunup bulunmadığına dair düşüncesi, kanısıdır.

Kültür: Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü; hars, ekin” ya da “muhakeme, zevk ve eleştirme yeteneklerinin öğrenim ve yaşantılar yoluyla geliştirilmiş olan biçimi; irfan”.

Kültürel Sermaye: Yüksek kültüre ait olan malumatların ve bireylerin eğitim yolu ile kazandıkları becerilerin tamamıdır.

Sosyal Destek: Kişinin hayatta karşısına çıkan zorlayıcı yaşam olaylarında ve baş etmekte güçlük çektiği durumlarda etkisi altında olduğu stresin olumsuz sonuçlarına karşı bireyi koruyucu rolü olan bir etmendir.

Tutum: Kişilerin yaşadıkları çevre içerisinde meydana gelen olayları, etraflarında bulunan nesne ve objeleri olumlu veya olumsuz olarak değerlendirme eğilimleridir.

Yaş: Doğuştan beri geçen ve yıl birimi ile ölçülen zaman, sin.

Yaşlanma: Yaşın zamana bağlı olarak artması.

Yaşlılık: Bireylerin fiziksel, psikolojik ve sosyal açıdan kendilerine yetemedikleri, bir başkasının yardımına ihtiyaç duydukları, yaşamlarında kayıpların arttığı durağan seyirde ilerleyen bir dönemdir.

GİRİŞ

Yaşlılık bireylerde fiziksel, zihinsel ve sosyolojik olarak birçok gerilemenin başladığı gelişimsel bir dönemdir. Yaşlılık döneminde bireyler ihtiyaçlarını karşılayabilmek için bir başkasının varlığına ihtiyaç duymakla birlikte aile ve yakın çevrelerinde kayıplar yaşamaktadır. Bu kayıplar yaşlı bireyin içe çekilmesine, toplumdan uzaklaşmasına neden olmaktadır.

Ekonominin tarıma dayandığı geleneksel dönemde yaşlı birey, aile içerisinde görüşlerine değer verilen, karar verme ve son sözü söyleme yetkisini elinde barındırdığından önemli bir role sahiptir. Aynı zamanda yaşlı birey, üretimdeki etkinliğiyle halk tarafından bilge kişi olarak adlandırdığından toplumda saygın bir statüsü bulunmaktadır. Sanayileşmenin hız kazanmasıyla üretimde insan gücüne duyulan ihtiyacın azalması, köyden kente göçün artması ve tüm bu sebeplerin sonucu olarak aile yapısının geniş aileden çekirdek aileye dönüşmesi ile yaşlı birey öncelikli olarak üretimden el çekmek durumunda kalmıştır. Daha sonra ise yalnızca tüketici nüfus gözüyle değerlendirilerek toplumun büyük bir kısmına ve devlete yük olarak ifade edilen bir konuma gelmiştir. Bu durum yaşlı bireyi, aile içerisinde sahip olduğu karar alıcı rolünden çıkartarak diğerlerinin bakmakla yükümlü olduğu bir duruma gelmesine sebebiyet vermiştir. Toplumsal anlamda ise yaşlı birey, köşesine çekilmek zorunda bırakılarak saygınlığını kaybetmiştir. Sosyal statü kaybı yaşayan yaşlı bireye yönelik toplumun diğer kesimleri tarafından yöneltilen düşünce ve yaşlılıkla ilgili benimsenmiş genel algılar, her geçen gün yaşlılığın bir sorun olarak karşımıza çıkmasına neden olmaktadır.

Yaşlanmanın getirdiği fiziksel gücün düşmesi, zihinsel yeteneklerde meydana gelen zayıflamalar ve yaşamındaki önemli kişilerin kaybı gibi dönemin olağan sebepleri ile baş etmek durumunda kalan yaşlı birey, bunların yanı sıra ortaya çıkan yeni gelişmelere ayak uyduramama, var olan sosyal saygınlığını yitirme, aktif hayattan çekilmek zorunda kalma gibi yaşlılığın toplumsal boyuttaki sonuçlarıyla da yüz yüze kalmaktadır. Bu sorunları doğru algılama ve baş etme başarısında, yaşlı bireyin yaşamış olduğu döneme dek hayatıyla ilgili hedeflemiş olduğu noktaya ulaşabilmiş veya bu noktaya yakın bir konuma varabilmiş olması, aile, arkadaş ve değer verdiklerinden oluşan kendisini başarılarında, hatalarında, eksikliklerinde destekleyici

bir sosyal çevre edinebilmiş olması ve kültürel bir birikime sahip olması etkili olmaktadır.

Büyük oranda eğitim yoluyla kazanılan kültürel sermaye yaşlı bireye sosyal ilişkilerinde, beceri ve yeterliliklerinde olumlu katkı vermekte, onu toplumdan geri çekilmiş pasif konumundan çıkartarak aktif bir yaşlanma gerçekleştirmesini sağlamaktadır. Toplumumuzda ve dünyada yaşlı nüfus artarken aynı zamanda eğitim olanaklarına ulaşım da kolaylaştığından eğitilmiş nüfus da artış göstermektedir. Bu da eğitilmiş yaşlıların kültürel sermayelerini ön plana çıkartmakla birlikte sahip oldukları bu kültürel birikimi kendilerinden sonraki nesillere aktarmalarına zemin hazırlamaktadır. Bu sayede yaşlı bireyin içe çekilmesi ve toplumdan uzaklaşması ile yaşadığı umutsuzluk giderilerek toplumsal statüde yaşadığı kayıp telafi edilebilecek, geçmiş dönemlerdeki saygınlığını yeniden kazanabilme şansı olacaktır.

Toplumumuzda hızla artan eğitilmiş ve kültürel sermaye sahibi yaşlı nüfusun gençlere hem yaşayışları ile rol model olarak hem de edindikleri bilgi ve birikimleri aktarmaları ile yaşlılık dönemine ve yaşlanmaya yönelik toplumsal dönüşüm neticesinde oluşturulmuş olan olumsuz tutum zamanla değişim gösterecektir. Bu sayede genç ve yetişkin nüfusun yaşlılık dönemini, sorunların arttığı, diğerleri olmadan ihtiyaçların karşılanamayacağı ve sosyallikten uzaklaşan bir süreç olarak görmekten uzaklaşarak bilgi ve birikimlerin aktarımı ile topluma fayda sağlanan, kazanılmış olan kültürel bilinç, kültürel sermaye ile belli bir yaşam kalitesinin oluşturulduğu ve destekleyici sosyal çevreye sahip olunan bir dönem olarak görmeleri sağlanacaktır.

Bu çalışmada toplumdaki yaşlılık ve yaşlanma kavramlarına ilişkin tutuma, bireylerin sahip olduğu kültürel sermaye ve algılanan sosyal destek düzeyleri birlikte değerlendirilerek farklı bir yönden yaklaşılmasını sağlamak amaçlanmaktadır. Bu amaçla yaşlılık dönemini çözülmesi gereken genel bir toplumsal sorun olarak görmek yerine, yaşamın olağan gelişim dönemlerinden biri olarak kabul edilerek, toplumsal faydaya yönelik bu dönemin etkili değerlendirilmesinin gerekli olduğu ilgili literatür araştırması ile desteklenerek vurgulanmaya çalışılmıştır.

Yukarıda ifade edilenler ışığında çalışmanın birinci bölümünde, yaşlılık ve yaşlanma kavramlarının tanımına ve tarihsel süreçlerine, yaşlılık algısı ile ilgili bilgilere, yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutumlara ilişkin literatür bilgisine yer

verilmiştir. Ardından aynı bölümde, kültür kavramının tanımına, kültürel sermaye kavramının tanımına, özelliklerine, boyutlarına, biçimlerine ve kültürel sermaye kavramına ilişkin literatür çalışmalarına yer verilmiştir. Yine aynı bölümde son olarak, sosyal destek kavramına yönelik bilgilere, sosyal destek türlerine, modellerine, algılanan sosyal destek kavramının açıklamasına, özelliklerine, sosyal destek ve algılanan sosyal destek kavramlarına ilişkin literatür çalışmalarına yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde araştırma modeli açıklanmakta, araştırmanın örneklem grubuna yönelik tanıtıcı bilgilere yer verilmekte, araştırmada kullanılan veri toplama araçlarına ilişkin bilgiler aktarılmakta, veri toplama sürecinden bahsedilmekte ve istatistiksel analiz süreci ile ilgili bilgi verilmektedir. Araştırmanın üçüncü bölümünde, çalışma sürecinde toplanan verilerden elde edilen bulgular, yapılan istatistiksel analizlere yönelik açıklayıcı tablolar ve bulguların yorumları bulunmaktadır. Araştırmanın dördüncü bölümünde, çalışma sonucu elde edilen bulgular literatür doğrultusunda tartışılmaktadır. Son olarak ise sonuç ve öneriler sunulmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın ilk amacı yetişkin bireylerde kültürel sermaye ve algılanan sosyal desteğin yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutumlarla ilişkisinin incelenmesidir. Araştırmanın diğer amacı ise yetişkin bireylerde kültürel sermaye, algılanan sosyal destek ve yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutumların cinsiyet, eğitim durumu, gelir düzeyi, ilişki durumu ve yaşa göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesidir.

Araştırmanın Önemi

Alan yazın incelendiğinde yaşlılık ve yaşlanmayı konu alan çalışmalarda sosyal destek kavramı ile yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumların ilişkisinin incelendiği araştırma sayısının sınırlı olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca gerçekleştirilen güncel çalışmalarda henüz yaşlılık dönemine adım atmamış olan yetişkin bireylerin oluşturduğu örneklem grubunun çalışmalara dahil edilmediği görülmüştür. Bu bağlamda yetişkin bireylerin yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumlarının da çalışmanın seyri ve önemi için gerekli olduğu düşünülmektedir. Fark edilen bu boşluk kişisel merak uyandırmış olup bu araştırmada diğer bir değişken

olarak seçilen kültürel sermayenin ilişkisinin de çalışmaya dahil edilmesi ile birlikte mevcut araştırmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Problem Cümlesi

Bu araştırmanın problemi “Yetişkin bireylerde kültürel sermaye ve algılanan sosyal desteğin yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumlarla arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusu olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın Hipotezleri

Çalışmanın amaçları doğrultusunda hipotezleri aşağıdaki gibidir:

H₁: Kültürel sermaye, algılanan sosyal destek ve yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumlar arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₂: Kültürel sermaye ölçeği ve ölçek alt boyutlarında (entelektüel birikim, katılım, kültürel bilinç, kültürel potansiyel) yaşa göre anlamlı fark vardır.

H₃: Algılanan sosyal destek ölçeği ve ölçek alt boyutlarında (aile, arkadaş, özel bir insan) yaşa göre anlamlı fark vardır.

H₄: Yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumlar ölçeği ve ölçek alt boyutlarında (yaşlılığı kabullenme zorluğu, sosyal yıpranma algısı, yaşamla baş etme, olumsuz imge) yaşa göre anlamlı fark vardır.

H₅: Kültürel sermaye ölçeği ve ölçek alt boyutlarında (entelektüel birikim, katılım, kültürel bilinç, kültürel potansiyel) cinsiyete göre anlamlı fark vardır.

H₆: Algılanan sosyal destek ölçeği ve ölçek alt boyutlarında (aile, arkadaş, özel bir insan) ile cinsiyete göre anlamlı fark vardır.

H₇: Yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumlar ölçeği ve ölçek alt boyutlarında (yaşlılığı kabullenme zorluğu, sosyal yıpranma algısı, yaşamla baş etme, olumsuz imge) cinsiyete göre anlamlı fark vardır.

H₈: Kültürel sermaye ölçeği ve ölçek alt boyutlarında (entelektüel birikim, katılım, kültürel bilinç, kültürel potansiyel) ilişki durumuna göre anlamlı fark vardır.

H₉: Algılanan sosyal destek ölçeği ve ölçek alt boyutlarında (aile, arkadaş, özel bir insan) ilişki durumuna göre anlamlı fark vardır.

H₁₀: Yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumlar ölçeği ve ölçek alt boyutlarında (yaşlılığı kabullenme zorluğu, sosyal yıpranma algısı, yaşamla baş etme, olumsuz imge) ilişki durumuna göre anlamlı fark vardır.

H₁₁: Kültürel sermaye ölçeği ve ölçek alt boyutlarında (entelektüel birikim, katılım, kültürel bilinç, kültürel potansiyel) gelir durumuna göre anlamlı fark vardır.

H₁₂: Algılanan sosyal destek ölçeği ve ölçek alt boyutlarında (aile, arkadaş, özel bir insan) gelir durumuna göre anlamlı fark vardır.

H₁₃: Yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumlar ölçeği ve ölçek alt boyutlarında (yaşlılığı kabullenme zorluğu, sosyal yıpranma algısı, yaşamla baş etme, olumsuz imge) gelir durumuna göre anlamlı fark vardır.

H₁₄: Kültürel sermaye ölçeği ve ölçek alt boyutlarında (entelektüel birikim, katılım, kültürel bilinç, kültürel potansiyel) eğitim durumuna göre anlamlı fark vardır.

H₁₅: Algılanan sosyal destek ölçeği ve ölçek alt boyutlarında (aile, arkadaş, özel bir insan) eğitim durumuna göre anlamlı fark vardır.

H₁₆: Yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumlar ölçeği ve ölçek alt boyutlarında (yaşlılığı kabullenme zorluğu, sosyal yıpranma algısı, yaşamla baş etme, olumsuz imge) eğitim durumuna göre anlamlı fark vardır.

Araştırmanın Sayıtları

Sayıltı 1: Bu çalışmada ulaşılan örneklemin, evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.

Sayıltı 2: Bu çalışmaya katılan kişilerin kendilerine verilen sosyodemografik bilgi formu ve araştırmada kullanılan ölçekleri gerçeği doğru yansıtacak şekilde içtenlikle cevaplandırıdıkları ve ortam koşullarının cevaplarında herhangi bir etkisinin olmadığı varsayılmaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmanın sınırlılıklarından en önemlisi örneklem grubunun Türkiye’de yaşayan 18-65 yaş arası kişilerle sınırlı olmasıdır. Araştırmanın mevcut örneklem grubuna yalnızca çevrimiçi platformlar aracılığıyla ulaşılması da çalışmanın bir diğer önemli sınırlılıklarındandır. Çalışma sonucunda ulaşılan veriler sosyodemografik bilgi

formu ve çalışmada kullanılan diğer ölçeklerden alınan veriler ile sınırlıdır. Bu bağlamda araştırmadan elde edilen verilerin, çalışmada kullanılan ölçeklerin geçerlik ve güvenirlik oranlarıyla sınırlı olduğu ifade edilebilir.

1. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde yaşlılık, yaşlanma, kültürel sermaye ve algılanan sosyal destek kavramları ile ilgili literatür bilgilerine yer verilmektedir.

1.1. Yaşlılık ve Yaşlanma Kavramları

Yaşlılık ve yaşlanma kavramları yaşlılık ile yaşlılık algısı, yaşlanma ile yaşlanmaya ilişkin tutumlar arasındaki benzerlik ve farklılıklara vurgu yapılarak açıklanmıştır.

1.1.1. Yaşlılık

Günlük hayatta yaşlılık ile ilgili pek çok kavram kullanılmaktadır. Yaş, yaşlı, yaşlılık ve yaşlanma gibi kavramlar arasında net bir ayrım yapılması zor olduğundan çoğu zaman bu kavramlar karıştırılarak birbirinin yerine kullanılsa da her birinin ayrı ayrı tanımlamaları bulunmaktadır (Hablemitoğlu ve Özmete, 2010, s. 16). Sözlük anlamına bakıldığında yaş kelimesinin “doğuştan beri geçen ve yıl birimi ile ölçülen zaman, sin” (Türk Dil Kurumu, 2024) anlamına geldiği görülmektedir. Yaşlılık ise sözlük anlamı olarak “Yaşlı olma durumu; ihtiyarlık” olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2024). Belirli bir yaş aralığını paylaşan kitle yaşlı olarak adlandırılrsa da farklı dönem ve toplumlarda bu yaş aralığı değişkenlik göstermektedir.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) verilerine bakıldığında yaşlılık, bireylerin kontrolleri dışında ortaya çıkan ve çevresel koşullara uyum gösterebilme yeterliliğinde azalmanın meydana geldiği biyolojik bir dönem olarak ifade edilmekte, 65 yaş ve üstü bireyler yaşlı kabul edilmektedir. Genç yaşlılık dönemi, ileri yaşlılık dönemi ve çok ileri yaşlılık dönemi olmak üzere üç gruba ayrılarak sınıflandırılan yaşlılık döneminde bu ayrımlar yapılırken kronolojik yaş göz önünde bulundurulmuştur (Görpelioğlu, 2009, s. 22). Bu sınıflandırmaya göre genç yaşlılık dönemi, çalışma hayatının biterek emeklilik hayatının başladığı 65-75 yaş aralığını ifade eden dönemdir. İleri yaşlılık dönemi, bireylerde fonksiyonel kayıpların önemli ölçüde arttığı 75-85 yaş aralığıdır. Çok ileri yaşlılık dönemi ise günlük hayattaki fizyolojik ihtiyaçların, kişisel bakım ve gereksinimlerin karşılanmasında yetersiz kalınması ile birlikte bir başkasının yardımının gerekli olduğu 85 ve üzeri yaşlardır (Maniar ve Mehta, 2017). Yaşlı olarak

adlandırılma yaşını Birleşmiş Milletler (BM) 60 yaş ve üzeri olarak belirlemiştir. Gelişmiş ülkelerin birçoğunda ise yaşlı tanımlamasında sosyal güvenlik sistemleri gereği 65 yaş alt sınır olarak kabul edilmektedir. Yapılan sınıflandırmalar çerçevesinde 65 yaş ve üzeri bireylerin yaşlı olarak adlandırılması noktasında görüş birliğinin sağlandığını söylemek yanlış olmayacaktır (Şentürk, 2018, s. 16). Bu açıklamalar göz önüne alındığında yaşlı ve yaşlılık kavramlarının sınırlarının belirlenmesinde ilk akla gelen ve genel geçer olarak kabul edilen kriterin kronoloji diğer bir ifadeyle takvim yılı olduğu görülmektedir. Fakat farklı toplumlar arasında, içinde yaşanılan toplumu oluşturan sosyal dinamiklere ve bireylerin algılarına göre değişen belli bir yaş aralığının yaşlı olarak değerlendirildiği ortak yaş sınırlandırmaları bulunmaktadır. Üzerinde fikir birliği edinilen yaşlılığa ilişkin yaş aralıkları toplumdan topluma ve aynı toplum içerisinde yaşanılan dönemler arasında farklılık göstermektedir. Bu farklılık bağlamında yaşlılık tanımı yalnızca kronolojik olarak değerlendirildiğinde eksik kalacağından yaşlılığı toplumsal ve kültürel bir olgu olarak tanımlamak gerekmektedir. Tanımlama gereği yaşlı kavramının net olarak ifade edilebilmesi kronolojik, psikolojik ve sosyal olarak yaşa dair kriterlerin geniş bir çerçevede ele alınması ile mümkün olacaktır (Baran vd., 2005, s. 24).

Yaşlılık kronolojik olarak yaşın ilerlemesi ile beraber biyolojik, psikolojik ve sosyolojik açılardan farklı boyutlarda dönüşüm süreçlerini kapsarken aynı zamanda kültürel örüntüleri de içerisinde barındırmaktadır (Duyar, 2008, s. 9). Sosyal bağlamda bakıldığında bireylerin kendi yaşlılıkları hakkındaki düşünceleri, duyguları ve bunlara bağlı yaptıkları değerlendirmeler söz konusu olmakta, yaşlılığın anlamı bireyler arasında değişkenlik göstermektedir. Kişilerin sağlık, psikolojik ve sosyal durumları ile yaşanılan çevre ve dönemdeki değişikliklerin yaşlılık tanımlamalarında gösterdiği değişkenlik yaşlılığın çok boyutlu olarak değerlendirilmesinde önemli bir etken olmuştur (Tufan, 2002, s. 87).

Genel olarak yaşlılık bireylerin fiziksel, psikolojik ve sosyal açıdan kendilerine yetemedikleri, bir başkasının yardımına ihtiyaç duydukları, yaşamlarında kayıpların arttığı durağan seyrinde ilerleyen bir dönem olarak açıklanmaktadır (İçli, 2016, s. 41). Yaşlılık döneminden söz edildiğinde toplumdaki yaşlı nüfusunda gerçekleşen değişimle birlikte bu değişimin toplumsal hayata yansımalarını da göz önünde

bulundurmak gerekmektedir. Bu bağlamda yaşlılık toplumsallığı da içerisinde barındıran bir kavramdır (Tuna, 2017, s. 5).

Yaşlılık ve yaşlanma kavramları tanımlanırken yaşlılık tanımı içerisinde yaşlanma kavramına, yaşlanma tanımı içerisinde ise yaşlılık kavramına rastlamak mümkündür. Bu kavramlar sıklıkla birbirlerinin yerine, aynı durumu ifade etmek için kullanılıyor olsa da aslında birbirlerinden farklı anlamlar içermektedir. Yaşlılık konusunda tartışmaların en önemli odak noktasını dönemin başlangıç noktasının belirlenmesi oluşturmaktadır. Yaşlılık döneminin başlangıç noktasını belirleyen tek bir faktör bulunmamaktadır. Biyolojik, fiziksel, psikolojik ve toplumsal faktörlerin birlikte oluşturduğu bir etki bu başlangıç noktasının belirlenmesinde rol oynamaktadır. Yaşlılık ve yaşlanma kavramlarını da birbirlerinden ayıran en önemli belirleyici bu iki dönemin başlangıç noktalarıdır. İnsan vücudunda meydana gelen normal fonksiyonlarda yavaşlama, fiziksel güçteki zamana bağlı azalma ve zihinsel yeterlilikte ortaya çıkan gerilemeler yaşlılık döneminin başlangıcı olarak kabul edilen 60'lı yaşlardan çok daha önce etkilerini göstermeye başlamaktadır (Akçay, 2011, s. 11). Dolayısıyla yaşlanma, yaşlılık döneminden çok daha önce başlayan ve devam eden bir süreçtir. Örneğin üç yaşını bitirip dört yaşına girmiş bir çocuğun bir miktar yaşlanma gerçekleştirdiğini ve bir yıl yaşlandığını söyleyebiliriz ama bu çocuğun yaşlılık dönemine girdiğinden bahsetmemiz mümkün değildir.

İnsan dışındaki diğer canlılarda yaşlanma kavramına yalnızca biyolojik ve fizyolojik değişimler üzerinden yaklaşabilirken, insan için yaşlanma kavramından bahsederken biyolojik ve fizyolojik değişimlerin yanı sıra bu değişimlere kültürel ve toplumsal anlamları da dahil etmemiz gerekmektedir (Duyar, 2008, s. 9).

1.1.2. Yaşlanma

Yaşamın sınırları belirli bir dönemini belirten yaşlılık kavramı ile yaşın zamana bağlı olarak artmasını ifade eden yaşlanma kavramını birbirinden ayırt etmek gerekmektedir. Cansız varlıkların zamana bağlı değişimlerini açıklamak için eskime, yıpranma, bozulma gibi kelimeler kullanılsa da canlı varlıklar için yaşlanma kelimesi tercih edilmektedir. Bunun nedeni canlı varlıklar da cansız varlıklara benzer şekilde her ne kadar zaman içerisinde yıpranma durumu meydana gelse de canlı vücut sistemi

gereği yapım ve onarım sürekli devam etmektedir. Bu bağlamda canlı varlıkların yaşadıkları süre boyunca aldıkları mesafe yaşlanma olarak tanımlanabilir. Yaşlanma ölümle sona eren bir süreçtir. Bu tanımdan hareketle cansız varlıkların zamanla eskiyip, bozulduğunu canlı varlıkların ise yaşlandığını söylemek doğru olacaktır (Duyar, 2008, s. 9).

Belirli sınırları olan bir dönem içerisinde bulunan kitleyi tanımlamak için kullanılan yaşlılık niceliksel özellikleri ifade eder. Yaşlanma ise tüm canlılarda yaşamakla meydana gelen, doğum ile başlayıp kesintiye uğramaksızın devam ederek ölüm ile sonlanan, biyolojik sonuçları ile birlikte sosyal birtakım neticeleri de içerisinde barındıran bir süreçtir. Bireyin dünyaya gelmesi ile başlayarak yaşadığı ana kadar geçen süreyi ifade etmesi açısından yaşlanma, ömür kelimesinin karşılığı oluşturmaktadır. Ömrün nihayete ermesine en yakın dönem ise yaşlılığı tanımlamaktadır (Uyanık, 2017, s. 70).

Yaşlanma bireylerin yaşadıkları hayat koşullarına, beslenme alışkanlıklarına, yaşadıkları sağlık sorunlarına, kişilik özelliklerine, hayatlarını idame ettirmek için çalıştıkları işe ve yaşanan çevrenin özelliklerine göre kişiden kişiye değişkenlik göstermektedir (Nazlı, 2016). Yaşlanmanın kişiden kişiye değişkenlik göstermesinin, her bireyde yaşlanmanın birbirinden farklı düzeylerde ve şekillerde meydana gelmesinin birden çok sebebi bulunmaktadır. Bu sebepleri kalıtım, çevre koşulları, yaşanan hastalıklar ve kişilik özelliklerine göre şekillenen duygular gibi genel bir sınıflandırmayla açıklamak mümkündür.

Kalıtım açısından bakıldığında birey aynı yaşı paylaştığı kişilerden daha genç gösteriyor ise sahip olduğu aile yavaş yaşlanma özelliği göstermektedir. Çevre koşulları değerlendirildiğinde bulunulan çevrenin yaşamaya elverişli olması ve sağlıklı beslenme alışkanlıklarına sahip olmak yaşlanmayı geciktirme özelliğine sahip iken insan sağlığına elverişsiz çevre koşullarında yaşamak veya sağlıklı beslenme alışkanlıkları sürdürmek yaşlanmayı hızlandırmaktadır. Yaşanılan süre boyunca birtakım sağlık sorunlarıyla karşılaşmak, ciddi hastalıklarla mücadele etmek kişilerde erken yaşlanmaya sebebiyet vermektedir. Zorlu hayat deneyimleri, travmatik olaylara maruz kalmak, üzüntü, kaygı gibi olumsuz duygularla yaşamın uzun denilebilecek

süresince başa çıkmak zorunda kalmak bireylerde yaşlanmayı hızlandırmaktadır (Arpacı, 2005, s. 16).

Yaşlanma üç aşamaya ayrılarak değerlendirilmektedir. Bu aşamalar; yaşam döngüsünün ilk dönemi ile başlayarak vücudun bütün olarak yaşlanmaya başlaması ile devam eden birinci aşama, bireylerin zamana bağlı olarak edindikleri ve sürdürdükleri kötü alışkanlıklara bağlı olarak meydana gelen hastalıklar ile vücudun yıpranmasıyla sonuçlanan ikinci aşama, yaşam döngüsünün son dönemini oluşturan ciddi sağlık sorunlarının ortaya çıktığı üçüncü aşama olarak açıklanmaktadır (Hablemitoğlu ve Özmete, 2010, s. 17).

Yaşlanma çok yönlü olarak ele alındığında daha net olarak anlaşılabilir bir kavramdır. Çok yönlü bakış açısı yaşlanmayı belli özelliklerine göre sınıflandırmaya olanak sağlamaktadır. Bu bağlamda yaşlanma, bireyin yaşadığı süreyi ortaya koyan takvim yılını esas alan kronolojik yaşlanma, vücutta ve vücudu meydana getiren organ sistemlerinde zamana bağlı değişimleri içeren biyolojik yaşlanma, zihin fonksiyonlarında meydana gelen yitimlerle birlikte ortaya çıkan sonuçları içerisine alan psikolojik yaşlanma ve bireyin yaşadığı toplumda zaman içerisinde edinmiş olduğu sosyal rollerdeki kayıpları ve içinde bulunduğu dönemde kazandığı yeni sosyal rolleri kapsayan sosyal yaşlanma olarak sınıflandırılmaktadır (Ceylan, 2015, s. 31-32).

Kronolojik yaşlanma: İnsanların doğum ile başlayarak içinde bulundukları zamana kadar geçirmiş oldukları süreyi ifade etmek için kullanılmaktadır. Bir kişiye “Kaç yaşındasınız?” sorusu yöneltildiğinde bu sorunun cevabı kişinin doğum yaşı veya takvim yaşı olarak adlandırılan kronolojik yaşı vermektedir (Kalınkara, 2016, s. 8). Yaşlanma sadece takvim yaşının artmasına bağlı olarak açıklanabilen bir kavram değildir. Takvim yaşının artmasıyla doğru orantılı olarak yaşlanmayı içeren kronolojik yaşlanmanın yanı sıra yaşlanma kavramı içerisinde daha derin anlamları barındırmaktadır.

Biyolojik yaşlanma: Molekül ve hücre düzeyinde başlayarak dokularda meydana gelen hasar, yıpranma ve tahribatlar ile vücudun organ sistemlerinin işlevselliğinde belirgin azalmaların ortaya çıkması olarak tanımlanmaktadır. Biyolojik yaşlanma bireyler arasında farklılık gösteren bir süreçtir. Farklılıklar kişilerin genetik yapılarından, beslenme alışkanlıklarından, sahip oldukları yaşam standartlarından,

yaşadıkları çevrenin koşullarından, geçim kaynağı olarak gördükleri mesleklerinden, genel sağlık durumlarından ve psikolojik faktörlerden kaynaklanabilmektedir (Ceylan, 2015, s. 33). Buradan hareketle kişilerin kronolojik yaşları aynı olsa dahi biyolojik olarak farklı bir yaşlanma süreci geçirmelerinin mümkün olduğu söylenebilir.

Psikolojik Yaşlanma: Psikolojik yaş bireylerin yaşadıkları toplum içerisinde kurulan ilişkisel ağlarda bireysel anlamda ortaya koydukları psikososyal durumlarının, genel sağlık ve zihinsel yeterliliklerinin, zekâ ve becerilerinin seviyesi olarak tanımlanmaktadır (Riley vd., 1972, s. 7). Psikolojik yaşlanma geçen zamana bağlı olarak kişilerde meydana gelen hafızada zayıflama, problem çözme kabiliyetinde gerileme, olayları veya durumları muhakeme etme yeteneğinde kayıpların ortaya çıkması, öğrenme ve algılama süreçlerinde güçlüklerin yaşanması gibi bilişsel süreçlerin gerçekleşmesiyle birlikte davranışsal uyum yeteneğinde bozulma olarak açıklanmaktadır (Karadakovan, 2014, s. 4). Kişilerin kendilerini içinde hissettikleri yaşı tarif ederken anlatmak istedikleri yaş psikolojik yaşı işaret etmektedir. Bu bağlamda kişilerin yaşamlarında karşılaştıkları güçlükler ve bu güçlüklerle mücadele etmek zorunda kalmaları kendilerini oldukları kronolojik yaştan daha yaşlı hissetmelerine sebebiyet verirken, duygularının farkına vararak yaşadığı hayata uyum gösteren kişilerin ise kendilerini bulundukları yaşa göre daha genç hissetmelerini sağlamaktadır (Şentürk, 2018, s. 28). Yaşlanmanın psikolojik boyutu bu açıdan bakıldığında önem arz etmektedir.

Sosyal Yaşlanma: Kavramsal olarak sosyolojik yaş, kişilerin zamana bağlı gerçekleşen bireysel değişimlerinin tek başına yaşlanmayı açıklarken yeterli olmadığını aynı zamanda bireylerin içinde yaşadıkları toplumun sosyo-kültürel ve sosyo-bilişsel faktörlerinin de yaşlanma kavramı içerisine dahil edilmesi olarak tanımlanmaktadır (Riley vd., 1972, s. 7). Sosyal yaşlanma bireyin zamanın geçişine bağlı olarak içerisinde bulunduğu toplum ile olan etkileşiminde, toplum içerisindeki konum ve rollerinde meydana gelen birtakım değişiklikleri ifade etmektedir. Sosyal yaşlanma topluma ait değer ve normların bireylerin algılamalarındaki farklılıklar ile birlikte şekillendiğinden toplumlar arasında değişkenlik gösteren öznel bir yaşlanma sınıflandırmasını oluşturmaktadır. Bu bağlamda sosyal yaşlanma bireyin yaşlanma sürecine içinde yaşadığı toplumun ve bu toplumu meydana getiren değerlerin etki etmesi aynı zamanda toplum içerisinde yaşayan bireyin yaşlanma sürecinden

toplumun etkilenmesi olarak açıklanmaktadır (Canatan, 2008, s. 16). Bireyler hayatlarını sürdürürken içinde yaşadıkları toplumun yaşlı, yaşlılık ve yaşlanma kavramlarını tanımlama biçiminden etkilenmekte ve buna bağlı olarak yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik bakış açılarını, tutumlarını oluşturmaktadır. Toplumun kültür, değer ve sahip olduğu birçok özellik bireylerin yaşlılık algılarını şekillendirmektedir. Bu bağlamda yaşlılık ve yaşlanma kavramlarının toplumsal yönünün farklı toplumlarda kültürden kültüre aynı toplum içerisinde ise dönemden döneme göre değişmekte ve dönüşmekte olduğunu ifade etmek gerekmektedir (Şentürk, 2018, s. 29-30).

1.1.3. Yaşlılık ve Yaşlılık Algısı

Bir olgu olarak değerlendirildiğinde yaşlılığın tarihsel süreç içerisinde, insanlık tarihi boyunca her dönemde insanların dikkatini çektiği ve ilgi odağı olduğu görülmektedir. Yaşlılığa ve yaşlılara atfedilen anlamın, içinde yaşanılan dönemin ortak kabullerinin etkisi altında olmakla birlikte aynı zaman diliminde farklı toplumlar ve kültürler arasında da değişkenlik gösterdiğini ifade etmek gerekmektedir. Bazı topluluklar yaşlılığı bir değer olarak görüp yaşlılara kıymet verirken, bazı topluluklarda ise yaşlıların toplumun önemsiz bir kesimini oluşturduğu kabul görmektedir. Örneğin Çin toplumunda yaşlılar bilge kimseler olarak görülerek toplumun saygın kesimini oluştururken, Mısır toplumunda yaşlılık güçten düşme olarak tanımlanmakta bu tanım çerçevesinde toplumda yaşlılar yük olarak görülmektedir (Victor, 1994, s. 62). Avusturalya yerlileri arasında toplumun yaşlılarına büyük önem verilerek, yaşlıların kararları dışında hareket edilmemesi gerektiği, edildiği takdirde kötü bir sonuçla karşılaşılacağı inancı bulunmaktadır. Buna karşın bazı Kızılderili toplumlar yaşlıları topluluğun dışında tutarak yaşamlarını geçirecekleri ayrı alanlar oluşturmuşlardır (Bulut, 2015, s. 395-403).

Antik çağda yaşlılığa ve yaşlılara yüklenen anlam zamandan, mekândan ve yaşam koşullarından etkilenmiştir. Yaşlıların sosyal hayata olan katkılarıyla insanlara sağladıkları fayda ile dönemin şartlarına göre diğerleri için yük olarak görülmeleri arasındaki fark toplumsal rollerine, cinsiyetlerine, yeteneklerine göre değişkenlik göstermektedir. Avcılık ve toplayıcılığın hâkim olduğu göçebe yaşamda yaşlılar, fiziksel olarak hareket etme yeteneklerinde meydana gelen zayıflık sebebiyle

toplumsal statülerinde kayıp yaşamış ve içerisinde bulundukları toplumda yük olarak görülmüştür (Kalınkara, 2011, s. 4). Yerleşik yaşama geçilmesi ile birlikte göçebe yaşam tarzının ortaya çıkarttığı olumsuz sonuçlar ortadan kalkmış, toplumun yaşlılara karşı bakış açısı değişmiştir. Yaşlıların sahip oldukları bilgiler değer kazanmış, toplumsal birtakım roller üstlenen yaşlılar saygınlık ve statü sahibi bireyler haline gelmişlerdir (Akın, 2006, s. 78).

Sanayi devriminin yaşanması ile birlikte tarım toplumu önemini kaybetmiş yerini modern topluma bırakmıştır. Modernleşme ile birlikte gerçekleşen ekonomik ve teknolojik gelişmeler, insanların yaşam standartlarını etkileyen beslenme, sağlık ve barınma koşullarının iyileşmesi, eğitimin kolay ulaşılabilir olması ve yaygınlaşması insanların hayatlarını kolaylaştırmıştır. Fakat insanların hayatını kolaylaştıran modern dünyanın bazı yenilikleri yaşlılar için birtakım zorlukları meydana getirmiştir. Sanayileşmenin yaygınlaşması ile birlikte iş gücüne katkı sağlayabilecek sağlıklı ve kuvvetli kişilere olan ihtiyaç artmıştır. Bu değişim ile birlikte yaşlıların üretime yardımcı konumundan çıkarak yalnızca tüketici olarak algılandıkları bir dönem başlamıştır. Aynı zamanda modernleşme ile gerçekleşen değişimlerden bir diğeri olan geniş aile yapısından çekirdek aile yapısına geçiş süreci de yaşlıların toplum içerisindeki rolünü zayıflatmış, aile içerisindeki otoritelerinin de temellerini sarsmıştır (Kalınkara, 2016, s. 21-35). Toplumsal rollerinde kayıp yaşamaları yaşlılarda sosyal ilişki kayıplarını beraberinde getirmiştir. Yaşadıkları sosyal ilişki kayıpları duygusal destek mekanizmalarını zayıflatarak yalnızlaşmalarına zemin hazırlamıştır.

Modernleşme ile birlikte sağlık sektöründeki ilerlemeler yaşam süresinin uzamasını sağlamıştır. Yaşam süresinin uzaması ile birlikte toplumda yaşlı nüfus hızla artmıştır. Toplumdaki yaşlı nüfusun hızla artması yaşlılık ve yaşlanmaya karşı bakış açısını değiştirerek yaşlılık ve yaşlanmanın yeniden değerlendirilmesini gerekli kılmıştır. Toplumun bu değişim ve dönüşüme hazırlığının olmaması yaşlılık ve yaşlanma olgularına yaklaşımın sosyal bir sorun olarak ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Tufan, 2016, s. 117-122).

Modern çağda tüm değerler anlamsal değişikliğe uğramıştır. Yaşlılık ve yaşlanma kavramları da sağlığı, güçlü olmayı önceleyen modern dünyada, önceki dönemlerde gördüğü saygıyı yitirmiştir. İnsanlardaki her türlü zayıflığın, eksikliğin

kusur gibi görülmeye başlaması ile birlikte toplumun yaşlılık algısı olumsuz yönde oluşmaya başlamıştır. Modern çağda yaşlılık yetersizlik olarak görülmüş, yaşlılar kusurlu olarak algılanmıştır. Bu algı ile yaşlılar geçmişteki önem ve saygısını hızla kaybetmeye başlamıştır (Köroğlu ve Köroğlu, 2016, s. 230-233).

Günümüz modern dünyasında yaşlılık ve yaşlanmaya karşı olan bakış açıları kültürden kültüre, toplumdan topluma değişkenlik göstermektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşlı bireyler gelişen ve dönüşen dünya düzenine ayak uydurmakta güçlük çeken, diğerlerine bağımlılığı yüksek, üretime katkı sağlayamayan ve toplum içerisinde tüketici bir yük olan pasif kişiler olarak görülmektedir. Bunun aksine gelişen dünyanın teknolojisine yön veren Çin, Japonya gibi ülkelerin içerisinde yer aldığı Asya kültüründe ise dayanışma duygusu ön planda tutulmakta yaşlıların zorluk yaşadıkları durumlarda aile üyeleri ortak hareket ederek yaşamlarını kolaylaştırmaktadır. Ayrıca yaşlıların bilgi birikimi ve yaşam deneyimlerinden aile içerisinde faydalanılmakta, böylece yaşlılar aktif kişiler olarak toplumda varlıklarını devam ettirmektedir (Bulut, 2015, s. 406-407).

Türkiye 1950 yılı itibariyle modernleşme sürecine girmiştir. Kırsal kesimde yaşayan yaşlı bireyler yaşamlarını idame ettirmek için tarım ve hayvancılıkla uğraşmaktadır. Bu uğraşları sebebiyle yaşlılar üretime katkı sağlayan, güçlü bireyler olarak görülmektedir. Fakat ilerleyen süreçte sanayileşmenin hız kazanması ile birlikte köyden kente göç artmıştır. Artan göç yaşlı bireylerinde yaşam şartlarının değişmesine sebebiyet vermiştir. Modernleşme ile birlikte Türkiye'de yaşlı bireyler üretimden çekilmek durumunda kalarak, aktif yaşamdan uzaklaşmaya başlamıştır (İnce, 2017, s. 84-88).

1.1.4. Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutum

Kişilerin yaşadıkları çevre içerisinde meydana gelen olayları, etraflarında bulunan nesne ve objeleri olumlu veya olumsuz olarak değerlendirme eğilimleri tutum olarak tanımlanmaktadır (Dökmen, 2017, s. 118). Tutumları değerlendirirken bireysel bir açıyla yaklaşmak kısıtlayıcı olacaktır. Çünkü kişinin ait olduğu toplumu ve toplumun oluşturup benimsediği kültür bireylerin olaylara, nesnelere ve objelere karşı tutumlarını etkilemektedir. Herhangi bir kavram hakkında tutumlardan bahsederken

bireyin sahip olduğu kültürel mirası içerisine alacak geniş bir perspektiften bakmak gerekmektedir. Bu bağlamda bireylerin yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumlarını etkileyen ve aynı zamanda şekillendiren faktörlerin temelinde toplum gelmektedir. Toplumun yaşlıya, yaşlılığa ve yaşlanmaya karşı olumlu veya olumsuz benimsediğı düşünceler bireylerin bu konulardaki tutumlarının temelini oluşturmaktadır.

Dönemin getirileriyle birlikte birçok toplumda yaşlı, yaşlılık ve yaşlanma kavramlarına bakış açısı değişmiştir. Türk toplumunda geçmiş dönemlerden bugünlere değin yaşlılara ve yaşlanmaya karşı saygı ve sevgiyi temel alan bir düzen bulunmaktadır. Fakat modernleşmeyle birlikte ortaya çıkan ailelerin geniş aileden çekirdek aileye dönüşmesi, sağlık alanındaki ilerlemelerin yaşam koşullarını elverişli hale getirerek insan ömrünü uzatması gibi önemli gelişmeler sosyokültürel anlamda değişikliklere sebebiyet vermiştir (Yılmaz vd., 2012, s. 417). Yaşanan değişimlerin toplumun ve bireylerin yaşlılara, yaşlılığa ve yaşlanmaya ilişkin tutumlarında herhangi bir farklılaşmaya sebebiyet verip vermediğı, bireylerin bu kavramlara olan tutumlarının olumlu veya olumsuz anlamda etkilenip etkilenmediğı ve bu meydana gelebilecek etki üzerinde toplumun benimsediğı kültürün, bu kültüre ait değerlerin ne derece önemli olduğı merak uyandırmıştır. Bu bağlamda araştırmanın konusunu oluşturan yetişkin bireylerde kültürel sermaye ve algılanan sosyal desteğin yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutumlarla ilişkisinin incelenmesinin önem arz ettiğı düşünülmektedir.

Yaşlılara ve yaşlılığa ilişkin tutumları değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilen araştırmalarda çoğunlukla üç farklı ölçekten yararlanıldığı görülmektedir. Bunlardan ilki ve en kapsamlısı Nathan Kogan tarafından geliştirilen, Duyan ve Gelbal (2013) tarafından Türkçe'ye uyarlanan 'Kogan Yaşlılara Karşı Tutum Ölçeğı Türkçe Formu' 34 maddeden oluşmaktadır. Kullanılan ölçeklerden bir diğeri Vefikuluçay tarafından 2008 yılında geliştirilerek geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmış 'Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeğı' (YATÖ) 23 maddeden oluşmaktadır (Vefikuluçay, 2008). 1998 yılında Reuben ve arkadaşları tarafından yaşlılara ilişkin tutumları değerlendirmek için geliştirilen 'UCLA Geriatrik Tutum Ölçeğı' (UCLA-GA)' Şahin ve arkadaşları tarafından geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılarak Türkçe 'ye uyarlanarak kullanılmaya başlanan 14 maddeden oluşan bir ölçektir (Şahin vd., 2012). Araştırmalarda yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutumları

belirlemek için kullanılan ölçeklerin birçoğu yaşlıların kendilerine yönelik tutumlarını belirlemeyi hedeflemektedir. Bu araştırmada kullanılan ‘Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutum Ölçeği (YYTÖ)’ Kogan’ın ölçeğine benzer şekilde yalnızca yaşlıların kendilerini yansıtmalarına bağlı kalmamakta, yaşlı grubu içerisine girmeyen bireylerin de yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumlarını da değerlendirmeye dahil etmektedir. Aynı zamanda bu ölçme ve değerlendirmede kültüre duyarlı bir yapısı bulunması itibarıyla de Kogan’ın ölçeğinden farklılık göstermektedir (Otrar, 2016).

Yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutumlar ile ilgili ülkemizde ve dünyada yapılan bazı araştırmalar üniversitede öğrenim gören öğrencilerin yaşlılara ilişkin olumlu bir tutuma sahip olduklarını göstermektedir (Wilkinson vd., 2002, s. 541; Adıbelli vd., 2014, s.6; Bayraktar vd., 2015, s. 77; Danış ve Kara, 2017; Köktürk Dalcı vd., 2019, s. 5; Baysal vd., 2019; Gutierrez ve Mayordomo, 2019; Karaağaç vd., 2019, s. 39). Yapılan bazı araştırmalar ise yaşlılara ilişkin tutumun olumsuz olduğunu ortaya koymaktadır (Mosher Asley vd., 1999, s. 98; Köse vd., 2015, s. 149; Dobrowolska vd., 2017).

Yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumların bireylerin sosyoekonomik farklılıklarından, cinsiyetlerinden, değişen yaş aralıklarından ve yaşlılar ile birlikte bir deneyim sahibi olup olmama durumlarına göre şekillendiği görülmektedir. Ayrıca toplumsal değişimi oluşturan sanayileşme, aile yapısında meydana gelen değişimler ve kültürün olumlu veya olumsuz anlamda tutumlara etkisinin bulunduğu anlaşılmaktadır.

2018 yılında Murakami ve arkadaşları tarafından gerçekleştirilen ‘Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Yaşlıya ve Yaşlılığa Bakış Açısı: Türkiye ve Japonya Karşılaştırması’ başlıklı araştırma yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumlar üzerinde kültürün etkisinin önemini anlamamızı kolaylaştırmaktadır. Araştırmada Türk öğrenciler yaşlıların aile bireyleri üzerinde kısıtlayıcı etkilerinin olduğu, aile için masraf oluşturduğu ve kendi yaş grupları ile birlikte yaşamlarının daha doğru olacağı görüşleri üzerinde yoğunlaşırken, Japon öğrencilerin ise yaşlılığa ve yaşlılara yönelik bakış açılarının kültürleri gereği daha olumlu bir noktada birleştiği sonucuna varılmıştır (Murakami vd., 2018).

Ülkemizde yaşlılığa ve yaşlanmaya yönelik tutumların incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen çalışmaların genellikle üniversite öğrencileri ile sınırlı kaldığı, bu grup dışında kalan toplumun büyük bir çoğunluğunun ise araştırmalara dahil edilmediği fark edilmiştir. Bu araştırma 18-65 yaş arası tüm yetişkin bireyleri kapsayan nitelik taşıması sebebiyle oluşan boşluğa katkı sağlayacağı düşünüldüğünden önem arz etmektedir.

1.2. Kültür ve Kültürel Sermaye Kavramları

Kültür ve kültürel sermaye kavramları kültürel sermayenin özellikleri, boyutları ve biçimleri ele alınarak açıklanmıştır.

1.2.1. Kültür Kavramı

Günlük hayatın birçok alanını kapsayan kültür kavramının sözlük anlamına bakıldığında “tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü; hars, ekin” ya da “muhakeme, zevk ve eleştirme yeteneklerinin öğrenim ve yaşantılar yoluyla geliştirilmiş olan biçimi; irfan” olarak tanımlandığı görülmektedir (Türk Dil Kurumu, 2024). Kültür, bireylerin ve toplulukların geliştirdikleri yaşam şekillerine, inanç sistemlerine ve iletişim biçimlerine doğrudan veya dolaylı olarak etki etmesi bakımından oldukça geniş bir alana yayılmaktadır. Oldukça kapsamlı bir alanı ifade etmesi ve kavramın taşıdığı soyut nitelik kültür kavramının anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Buradan hareketle kültür kavramının geniş bir perspektiften açıklanması gerekliliği oluşmaktadır.

İnsan topluluklarının bir arada yaşamalarının doğal bir sonucu olarak ortaya çıkan kültür o toplumun sahip olduğu inanç sistemini, değerlerini, gelenek ve göreneklerini, dilini, tarihini, edebiyatını, sanatını içerisine alması sebebiyle büyük önem arz etmektedir (Yüksel, 2013, s. 28). Topluluk içerisinde bir nizam oluşturmak, birlik ve beraberliği sağlamak için topluluğu meydana getiren insanlar tarafından yine insanların ihtiyaçları doğrultusunda zaman içerisinde şekillenen kurallar kültürün içeriğini meydana getirmektedir. Kültür kavramına geniş perspektiften bakıldığında

farklı tanımlamaların yapıldığı fark edilmektedir. Bu tanımlardan ilkinde Voltaire kültürü “insanın sahip olduğu zekanın oluşum, gelişim ve geliştirilme sürecinin bütünü” olarak tanımlarken diğer bir tanımda Klemn kültürü “insanların değerlerini, gelenek ve göreneklerini, sanatlarını içerisine alan yaşama biçimi” olarak tanımlamaktadır (Kolasa, 1979, s. 34). Taylor kültürün karmaşık yapısına dikkat çekerek “insanın içerisinde bulunduğu toplumdan kaynak alarak öğrendiği bilgi, alışkanlık, yetenek, gelenek ve göreneklerin tamamı” şeklinde ifade etmiştir Kültür bir araya gelen insan topluluklarının davranışlarını inceleme ve anlamlandırmayı sağlayarak bireyin sosyal özelliklerini tanımlayan ve aynı zamanda birey tarafından tanımlanan karmaşık bir sistem bütünüdür (Andersen ve Taylor, 2004).

Kültür kavramının anlaşılmasını kolaylaştıracak bazı nitelikleri bulunmaktadır. Kültürün toplumu meydana getiren insanların birbirleriyle olan etkileşim ve iletişimleri sonucu oluşması ve yine bu sayede kuşaktan kuşağa aktarılacak yaşatılması toplumsal olma niteliğini göstermektedir. Kişiler arasında kalıtım ile aktarımının sağlanması ve öğrenme yoluyla kazanılması kültürün öğrenilebilir olma özelliğini ortaya çıkartmaktadır. Kuşaktan kuşağa aktarılan kültürün zaman içerisinde bireyler tarafından müdahaleye açık olması değiştirilebilir olma özelliğini ifade etmektedir. Kişiler tarafından öğrenilerek kazanılan alışkanlıkları içerisinde barındırarak nesiller boyunca geçişliliğinin olması aktarılabilir olma özelliği ile ilgilidir. Toplumu meydana getiren bireylerin bir arada nizam içerisinde yaşamalarını sağlaması sebebiyle kurallar sistemi olarak tanımlanabilmektedir. Bir arada yaşamının getirdiği sosyal ihtiyaçlara çözüm niteliği taşıması ihtiyaç giderici olma özelliğini açıklamaktadır. Ve son olarak kültür kavramı içerisinde bulundurduğu tüm öğelerin birbirleriyle uyum içerisinde gelişmesini sağlaması bakımından bütünleştirici özellik göstermektedir (Güney, 2013, s. 26-30).

Yaşadığımız dünya üzerinde insanların bir araya gelerek oluşturdukları çok sayıda topluluk olduğu gibi bu toplulukların kendi içlerinde benimsedikleri ortak dil, değer, inanç, gelenek ve göreneklere göre şekillenen, yıllar içerisinde değişen, dönüşen ve sürekliliğini sağlayan birçok kültür bulunmaktadır. Bu kültürler taşıdıkları özellikler bakımından birbirlerinden oldukça farklı ve kendilerine özgü nitelikler barındırmaktadır. Fakat bu öznel niteliklerin yanı sıra kültürlerin paylaştığı ortak birtakım nitelikler de bulunmaktadır. Dünya üzerindeki tüm kültürler dil, normlar,

değerler, maddi kültür ve simgeler bileşenlerinden oluşmaktadır. İnsanların birbiriyle iletişimlerini ve etkileşimlerini sağlamalarında en önemli araç olan dil, kültüre ait tüm öğelerin oluşturulmasında ve kuşaklar arasında aktarılmasında büyük önem taşımaktadır. Normlar ve değerler toplum içerisinde oluşturularak o toplumun yaşama biçimini meydana getirmekte ve toplumda oluşturulan nizamın sürdürülebilirliğini sağlamaktadır. Maddi kültür toplumsal ilişkilerin ve toplumun içerisinde yer alan kurumlara ait değerlerin bir temsilini kapsamakla birlikte bireysel anlamda toplumu oluşturan kişilerin değer atfettiği herhangi bir nesneyi de ifade edebilmektedir. Kültüre ait ortak bileşenlerin sonuncusu olan simgeler ise aynı kültürü paylaşan bireyler topluluğunun değer ve anlam yüklediği, zaman içerisinde soyut bir nitelik kazanarak evrensel olma özelliği gösterebilen unsur olarak tanımlanmaktadır (Yüksel, 2013, s. 29-35).

1.2.2. Kültürel Sermaye Kavramı

Bireyler kişilik yapılarını meydana getirirken nesilden nesile aktarılan genetik bilgilerin yanı sıra yaşadıkları sosyalleşme süreci içerisinde, ait oldukları toplumun kültürel özelliklerini öğrenerek bu özellikleri içselleştirmektedirler. Bireylerin bu süreç içerisinde kendi kişisel özellikleri ile içinde yaşadıkları çevreden öğrenme yoluyla elde edip benimsediklerini biçimlendirmesi yoluyla ortaya çıkan kazanımlarının tamamı kültürel sermaye birikimlerini oluşturmaktadır.

Fransız sosyolog Pierre Bourdieu tarafından literatüre kazandırılan kültürel sermaye kavramının pek çok açıklaması yapılmaktadır. Kültürel sermaye kavramı, yüksek kültüre ait olan malumatların ve bireylerin eğitim yolu ile kazandıkları becerilerin tamamı olarak tanımlanmaktadır (Bourdieu, 1986). Geniş anlamıyla kültürel sermaye, bireylerin toplum içerisindeki sosyalleşme süreçlerinde kendilerine katmış oldukları birikimler ile eğitim yoluyla öğrendikleri malumatların bütünü veya bir araya gelmiş belirli bir insan topluluğunun ortak olarak benimsedikleri değer, inanç, gelenek, tutum ve kültürel eğilimler sonucu edinmiş oldukları iş yapma biçimleri, becerileri ve öğrenilen tüm bilgilerinin bütünü olarak açıklanmaktadır (Aksoy ve Enlil, 2010). Farklı bir tanımlamada Crossley (2001), kültürel sermayeyi öncelikli olarak eğitim yoluyla ailelerin kazandığı ardından bu kazanımların aileler tarafından bireylere aktarıldığı sosyal bir olgu olarak ifade etmektedir (Crossley, 2001,

s. 87). Bu tanımlamaya göre aileler yaşadıkları süre boyunca edinmiş oldukları becerileri, eğitim yoluyla elde etmiş oldukları bilgileri ve hayat içerisinde tecrübe ettikleri farklı deneyimler sonucu oluşturdukları problem çözme yetenekleri ile bireysel ve çevresel tüm kazanımlarını çocuklarına iletmektedir. Dolayısıyla aileden gelen birikimler ve eğitim yoluyla elde edilen beceriler ile kültürel sermaye, kişilere hayatları boyunca benimseyecekleri bir davranış biçimi kazandırmakta ve hayatlarının bütününe etkileyecek önemli bir kaynak sunmaktadır. Bu sahip olduğu kaynak neticesinde birey toplumdaki sosyal varlığını inşa etmekte büyük bir avantaja sahip olacaktır.

Kültürel sermayeye sahip bireyler yer aldıkları toplumun kültürel özelliklerini fark etmekte, bu özelliklere uygun olacak çevreyi seçmekte ve bu çevreye kolaylıkla dahil olabilmektedir. Bireylerin sahip oldukları kültürel sermaye kendilerini toplum içerisinde farklı bir pozisyona taşıyarak toplumda öncelikli olmalarını sağlamaktadır. Nitekim kişilerin oluşturdukları yaşam biçimleri ve eğitim süreci içerisindeki kazanımları sonucu inşa ettikleri yüksek kültürel sermayenin çevrelerindeki değişim ve dönüşümleri fark etmelerini kolaylaştırdığı ve hayat beklentilerini arttırdığı tespit edilmiştir (Arun, 2009). Bu bağlamda kültürel sermaye, değerlerin, kazanılmış alışkanlıkların, eğitim geçmişinin ve becerilerin bir bütünü olarak değer kazanmaktadır.

1.2.2.1. Kültürel Sermayenin Özellikleri

Kültürel sermaye kavramını anlamamızı kolaylaştıracak 6 farklı özelliği bulunmaktadır.

Bireyler çevrelerinden edinmiş oldukları bilgileri yaşamları boyunca deneyimlere dönüştürerek tecrübe sahibi olabilmekte bu tecrübelerini problem çözme yeteneği olarak kullanabilmektedir. Ayrıca eğitim yoluyla elde ettikleri bilgi birikimlerini bir diploma ile sonuçlandırabilmektedir. Bu gibi durumlar kültürel sermayenin ölçülebilir olma özelliğini göstermektedir. Fakat kültürel sermayenin ölçülebilmesi edinilen bilgi ve becerilerin davranışa dönüşmesi ile mümkün olabilmektedir. Davranışa dönüşmeyen kültürel sermayenin ölçülebilmesi zorlaşmaktadır (Bourdieu, 2010).

Bireyin öğrenme süreci henüz anne karnındayken başlayan bir süreçtir. Anne karnında öğrenmeye başlayan birey hayatı boyunca her gün yeni deneyimler yaşayarak tecrübe kazanmakta, karşısına çıkan problemlere ilişkin çözümler ararken yeni bilgiler öğrenmektedir. Bireyin öğrenmesi ve gelişmesi hayat boyu süren, duraksamaya uğramayan canlı bir süreçtir. Bu süreç içerisinde birey ailesinden almış olduğu birikim ve bireysel kazanımları ile kültürel sermayesini genişletmektedir. Kültürel sermayenin bireyin doğumundan başlayarak sürekli edinimler ile ilerlemekte olması geliştirilebilir olma özelliği ile ilgilidir (Bourdieu, 2010). Bu özelliği yalnızca bireysel olarak değerlendirmek ise eksik olacaktır. Kültürel sermaye toplumsal anlamda, gelişen teknoloji, sağlık alanında ortaya çıkan yenilikler, savaşlar, salgın hastalıklar ve toplumun bütününe etkileyen doğal felaketler ile değişim ve dönüşüm geçirerek gelişim gösterecektir.

Kültürel sermaye karmaşık olması itibariyle açıklanmaya yani somutlaştırmaya ihtiyaç duymaktadır. Bir olgu olarak kültürel sermayenin tanımının yapılabilmesi, kapsadığı alanların ortaya çıkartılabilmesi, bir kavram olarak adlandırılabilmesi kuramsallaştırılabilir olma özelliğinden kaynaklanmaktadır (Dolek, 2021).

Bourdieu (2010) kişilerin edinimleri sonucu sahip oldukları kültürel sermayelerinin ancak belli nesnelendirilmeler yapılarak (resim, şiir vb. gibi) aktarımının sağlanabildiğini ifade etmiştir. Bir ressam resmini yaparken kendi kişisel becerisinin yanı sıra ait olduğu toplumdan edindiği kültürel sermayesi sonucu kazandığı bilgi ve birikimlerini de resme aktaracaktır. Ressamın ortaya çıkardığı resimde yalnızca kendisine ait izler değil aynı zamanda yaşadığı topluma ait kültürel değerleri de barındıran izler aktarılacaktır. Bu durum kültürel sermayenin aktarılabilir olma özelliğini göstermektedir (Bourdieu, 2010).

Bireylerin nesilden nesile genetik olarak aktarılacak kendilerinde hazır bulundurdıkları ve yaşam içerisindeki kazanımları sonucu oluşturdıkları kültürel sermaye birikimleri, bilgilerin depo edildiği bir bellek gibi işlev görmektedir. Meydana getirilen kültürel sermaye belleği yaşam içerisinde karşılaşılabilecek risk teşkil eden olaylar veya durumlar sonucu herhangi bir zarar görmediği sürece bireyin

yaşam süresi boyunca korunarak kendisine eşlik edecektir. Bu durum kültürel sermayenin saklanabilir olma özelliği ile ilgilidir (Dolek, 2021).

Birey eğitimi sonucu kültürel sermayesini diplomayla sonuçlandırırdığında bu diploma onun gelir getiren bir işe başlamasının kapısını açacaktır. Bu durumda bireyin kültürel sermayesi, kazancını sağlamasına olanak verdiğinden ekonomik sermayeye dönüşmüş olacaktır. Aynı zamanda birey yüksek kültürel sermayeye sahip olduğunda toplumdaki değişim ve dönüşümün farkında olarak içerisinde yer almayı seçeceği sosyal çevreyi kendisi belirleyecektir. Bu durum bireye ayrıcalık sağlayacaktır. Bu bağlamda bireyin kültürel sermayesinin sosyal sermayeye dönüştüğü gözlemlenecektir. Tüm bu süreçler kültürel sermayenin dönüştürülebilir olma özelliğini ortaya koymaktadır (Avci, 2021).

1.2.2.2. Kültürel Sermayenin Boyutları

Kültürel sermaye içerisinde taşıdığı özellikler ile toplumun oluşturduğu ve bir toplumu diğer toplumlardan ayıran birçok faktörden oluşmaktadır. Bu da kültürel sermayeyi birkaç boyuta ayırarak ele almanın yerinde olacağını göstermektedir.

Kültürel sermayenin katılım boyutu, toplumu oluşturan çeşitli grupların sosyal veya kültürel her türlü etkinlik kapsamında bir araya gelerek faaliyet içerisinde bulunmalarının toplum içerisinde iletişimi arttırdığını ve insanların kurdukları sosyal ilişkileri olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. İnsanların sosyal ve kültürel etkinliklere katılımları, aralarındaki bağları kuvvetlendirerek kültürel sermayeye pozitif yönde katkı sağlamaktadır (Çiftçi, 2020).

Kültürel sermayenin entelektüel birikim boyutuna göre, bireylerin kişisel görüşlerini, yaşam biçimlerini ve bunları içerisine alan kültürel sermayelerini oluşturabilmeleri için bilgi birikimlerini sağlamaları gerekmektedir. Bu bilgi birikimlerinin edebiyat, sanat, teknoloji gibi konularda eğitim almanın yanı sıra felsefe gibi toplumu ilgilendiren alanları da içermesi gerekmektedir. Bireylerin aileleri aracılığıyla kazandıkları bilgiler ve okul eğitimi ile edindikleri öğrenimlerin tamamı entelektüel birikim olarak karşımıza çıkmaktadır (Arslan, 2021). Entelektüel birikimleri kişilerin kültürel sermayelerinin önemli bir boyutunu oluşturarak toplum

içerisinde görüş bildirme, fikirlerini ifade etme gibi durumlarda ortaya çıkarak kendilerine kolaylık sağlamaktadır.

Kültürel sermayenin kültürel potansiyel boyutu, bireyin anne karnından başlayarak fiziksel ve zihinsel anlamda gelişimini devam ettirdiği tüm süreç içerisinde kendisine aktarılanları, öğrenim yolu ile kazandıklarını ve yaşam olayları ile deneyimlediklerinin tamamını içermektedir. Bireyin içerisinde yaşadığı toplumda kendisine ayrıcalıklı bir yer elde etmesinde, fark edilebilir bir konumda bulunabilmesinde rol oynayan kültürel sermayesi, kültürel potansiyelinin yüksekliğine bağlı olmaktadır (Çiftçi, 2020).

Kültürel sermayenin kültürel bilinç boyutu, bireyin kendini var ettiği toplumun benimsediği kültürel değerleri öğrenmesi, benimsemesi, bu değerlerin ne derece önem arz ettiğinin farkında olması ve bu değerlere karşı duyarlılık göstermesi anlamına gelmektedir (Çiftçi, 2020). Bireyin kültürel bilinç taşıması, sahip olduğu kültürü kaybetmemesine, kültüre ait tüm unsurlara değer verip koruyarak nesilden nesile aktarabilmesine olanak sağlamaktadır. Aksi durumda kültürel bilince sahip olmayan bireyler, kültürel sermayenin değerini fark edemeyecek ve aktarım sağlayamayacaktır.

1.2.2.3. Kültürel Sermayenin Biçimleri

Kültürel sermaye kavramı Bourdieu'ya göre içselleştirilmiş (bedenselleştirilmiş) kültürel sermaye, nesneleştirilmiş kültürel sermaye ve kurumsallaştırılmış kültürel sermaye olmak üzere üç farklı biçimde oluşmaktadır (Dursun, 2018).

Bourdieu (1986)'ya göre daha çok kişinin bilinç dışında varlığını sürdüren, bedenine, her türlü hareket ve davranışına yansıyan birikimleri, kültürel sermayenin içselleştirilmiş (bedenselleştirilmiş) biçimini oluşturmaktadır. Bu kültürel sermaye biçiminde birey, çeşitli şekillerde kazandığı tüm özellikleri içselleştirmekte, bedeninin bir parçası olarak kabul etmektedir (Bourdieu, 1986). Güzel yazı yazmak, dil öğrenmek, dans etmek, enstrüman çalmak gibi kişinin çocukluktan itibaren öğrendiği beceriler zaman içerisinde kişi tarafından bedenselleştirilmektedir. Bireyin erken yaşlarda içselleştirdiği kültürel sermayesi yargılama ve değerlendirme yeteneğini,

dünya görüşünü, kişisel zevk ve tercihlerini etkileyerek geniş bir alanda kendisini göstermektedir (Bourdieu, 1990).

Edebiyat, sanat, bilim veya sosyal alanlarda meydana getirilen eserlerin somutlaşarak kitap, resim, icat hallerini almaları nesneleştirme olarak tanımlanmaktadır (Çakır ve Çetin, 2022). Kültürel sermayenin nesneleştirilmiş biçimi, bireylerin bilgi, deneyim ve becerileri ile sahip oldukları kültürel sermayelerini somut bir nesne haline getirmeleri ile ortaya çıkmaktadır. Bireyler kültürel sermayelerini nesneleştirerek toplumda kendilerine saygın bir konum elde edebilmektedir. Ayrıca sahip oldukları kültürel sermayelerini nesnelleştirmeleri bireylerin hayatlarını idame ettirmeleri için gerekli olan ekonomik kazancı da sağlayabilmektedir (Sullivan, 2003). Bu bağlamda bireyler kültürel sermayelerini nesneleştirerek maddi ve manevi yarar sağlamaktadır.

Kültürel sermayenin kurumsallaşmış biçimi, bireyin içselleştirilmiş (bedenselleştirilmiş) sermayesini arttırarak veya destekleyerek bunun sonucunda sahip olduğu yeteneklerinin akademik kurumlarca diploma, sertifika gibi belgelerle belgelenmesi, belgelendirilme işlemi neticesinde yasallaştırılması olarak tanımlanmaktadır (Sullivan, 2003). Bu bağlamda kişilerin akademik bilgi gerektiren herhangi bir müdahalede bulunabilmeleri için bu bilgilerinin yasal kurumlarca belgelendirilmiş olması gerekmektedir. Kurumsallaşmış kültürel sermayenin oluşumu, bireylerin çeşitli eğitimleri almalarını ve bu eğitimler ile gerekli belgelere erişim sağlayabilmeleri gibi süreçleri içerisinde barındırdığından çoğu zaman ekonomik sermayenin kültürel sermayeye dönüşümü ile mümkün olmaktadır. Bu noktada ekonomik anlamda güçlü olan bireyler ve aileler avantaj sağlamaktadır.

Bourdieu, kültürel sermayenin zaman içerisinde toplumlar arasındaki ve toplum içerisindeki sosyal farklılaşmayı meydana getirdiğini, nesneleştirilmiş ve kurumsallaşmış kültürel sermayenin toplumu oluşturan sınıflar arasındaki adaletsiz dağılımının sosyal eşitsizliğin temel kaynağı olduğunu vurgulamaktadır. Diploma gibi belgeler kurumsallaşmış kültürel sermayenin ürünü olarak iş görmekte ve sosyal farklılaşmanın önemli bir boyutunu oluşturmaktadır (Swartz, 1997).

Literatür incelendiğinde kültürel sermaye kavramının pek çok kavram ile birlikte çalışıldığı gözlemlenmektedir. Kültürel sermayenin mesleki başarı ve kariyer

yarışında bireyler için etkisinin olup olmadığını öğrenmek için gerçekleştirilen çalışmalardan bazılarında kültürel sermayenin kişilere mesleki anlamda avantaj sağladığı sonucu çıkarken (Kay ve Hagan, 1998; Fitzsimmons vd., 2014; Santos vd., 2018) bazılarında ise dezavantajlı bir durum ortaya çıkartabileceği (Stuber, 2005; Purcell, 2007) sonucuna varılmıştır. Özel sektör ve kamu sektörü çalışanları ile iş performansı üzerinden kültürel sermayenin değerlendirildiği bir çalışmada ise kültürel sermayenin en az sosyal sermayenin olduğu kadar iş performansına etki ettiği bulgusuna ulaşılmıştır (Santos vd., 2018). Ayrıca Amerika’da varlığını sürdüren bir bilişim şirketinde yapılan araştırmaya göre kültürel sermayenin şirket içerisindeki çalışanların başarı ve terfi süreçlerinde kaynak teşkil ettiği sonucu ortaya çıkmıştır (Purcell, 2007).

Arslankan (2008), yaptığı çalışmada 20.yy. içerisinde gerçekleşen göçlerdeki dönüşümleri incelemiştir. Ege bölgesini meydana getiren yerleşim yerlerindeki toplulukları örneklem olarak alan çalışmada kişilerin var olan yaşam biçimlerinin ve etkileşimlerinin birbirleri ile olan iletişimlerinin neticesinde ortaya çıktığı, göçlerin sonucu olarak kültürel sermayenin aktarıldığı sonucuna varmıştır (Arslankan, 2008).

Erkul (2014), tarafından gerçekleştirilen bir diğer çalışmada kültürel sermaye ile yaşanan konut tercihleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Ankara ilinin örneklem olarak kullanıldığı çalışmada iki site belirlenerek bu sitelerden alınan veriler Bourdieu’nun kültürel sermaye kavramı çerçevesinde incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre bireylerin konut seçimlerinde ve konutun bulunduğu mekânsal çevre ile olan etkileşimlerinde kültürel sermayenin etkisinin olduğu saptanmıştır (Erkul, 2014, s. 645).

Kültürel sermaye, yaşam kalitesi ve sosyalizasyon birlikte ele alınarak gerçekleştirilen çalışmada sosyalizasyon kavramı kişilerin varlıklarını devam ettirdikleri topluma kendilerini ait hissetme ve içerisinde yer aldıkları topluma uyum sağlamaya çalışmaları olarak tanımlanmaktadır. Bireyler sahip oldukları kültürel sermaye nispetinde yaşamlarının kalitesinin farkında olabilmektedir. Çalışma sonucunda kültürel sermayeleri vasıtasıyla bireylerin algılamış oldukları yaşam kaliteleri ile geçirdikleri sosyalizasyon süreci arasında ilişki olduğu ortaya çıkarılmıştır (Baran, 2008, s. 86).

1.3. Sosyal Destek ve Algılanan Sosyal Destek Kavramları

Sosyal destek ve algılanan sosyal destek kavramları sosyal destek türleri ve sosyal destek modellerine yer verilerek açıklanmıştır.

1.3.1. Sosyal Destek Kavramı

İnsan sosyal bir varlık olması sebebiyle doğduğu ilk andan itibaren diğerlerinin varlığına ihtiyaç duymaktadır. Yaşamının ilk yıllarında ebeveynleri ile başlayan bireyin sosyal etkileşim ağı, ilerleyen yıllarda akraba, arkadaş grupları, öğretmenler ve çalışma hayatı içerisinde edinilen sosyal çevre ile birlikte genişlemektedir. Birey düşüncelerini, fikirlerini ifade etme ve yaşadığı sevinçleri, kazandığı başarıları paylaşma isteğinde olduğu gibi aynı zamanda baş etmekte güçlük çektiği zorlayıcı yaşam olaylarında, keder ve üzüntülerinde kendisine yardımcı olacak bir başkasının desteğine ihtiyaç duymaktadır. Bireyin yaşamış olduğu, başından geçen olaylar veya durumlar olumlu da olsa olumsuz da olsa ortak olan nokta diğerlerinin sosyal desteğine duyulan ihtiyaçtır.

Sosyal destek kavramının kuramsal temeli Kurt Lewin'in “Alan Kuramı ve Davranış Tanımına” dayanmaktadır. Bireyin ihtiyaçlarının ve ihtiyaçlarına yönelik olarak algıladığı psikolojik çevresinin tamamı yaşam alanını ifade etmektedir. Bireyin psikolojik çevresinde meydana gelen değişimler davranış olarak tanımlanmakta, bireyde mevcut olan davranışların yok edilmesi veya bireye yeni davranışlar kazandırılması ancak psikolojik çevresinde değişiklikler yapabilmesini sağlayacak müdahaleler ile mümkün olmaktadır. Lewin’e göre bireyin sahip olduğu sosyal destek sistemi psikolojik çevresinde bulunmaktadır (Yıldırım, 1994).

Sosyal destek kavramının bilimsel araştırma çalışmaları içerisinde yerini almaya başlaması koruyucu sağlık konularında yapılan araştırmaların hız kazanması ile birlikte olmuştur (Gün, 2002, s. 47). Sosyal destek kavramının literatürde yerini bulması ile birlikte birçok farklı tanımlı yapılmıştır.

Sosyal destek Caplan (1973)’a göre, bireylerin başlarından geçen, duygusal açıdan zorlayıcı yaşam olayları ile baş edebilmelerinde kendilerinde hazır bulunan sorun çözme becerilerini içeren kaynaklarını kullanmalarında destek sağlayan veya bireylerin karşılaştıkları sorunlarda bilgi ve deneyim aktarımı veya materyal ve maddi

destekte bulunma yolu ile onlara yardımcı olan yakın çevresindeki kişilerden aldıkları destek olarak tanımlanmaktadır (Caplan, 1973).

Cobb (1976) tarafından sosyal destek, bireyin kendi seçimleri ile oluşturup içerisinde yer aldığı sosyal ağın gerçek bir parçası olduğunu hissetmesine ve diğerleri tarafından sevildiğine, önem verildiğine, düşünüldüğüne olan inancını sağlayan bilgi kaynağı olmakla birlikte gereksinim duyduğu taktirde yalnız bırakılmayacağına dair düşüncesi olarak ifade edilmektedir (Cobb, 1976).

Cassel (1976)'e göre sosyal destek, kişinin hayatta karşısına çıkan zorlayıcı yaşam olaylarında ve baş etmekte güçlük çektiği durumlarda etkisi altında olduğu stresin olumsuz sonuçlarına karşı bireyi koruyucu rolü olan bir etmendir (Cassel, 1976).

Shumaker ve Brownell (1984) sosyal destek tanımlarında sosyal desteği, desteği veren kişi ile desteğe ihtiyaç duyan, desteği alan kişi arasında iletişim ve etkileşime ihtiyaç duyulan bir süreç olmakla birlikte, destek alanın destek verenden fayda sağladığı, aldığı destek sonrası kişisel iyilik halinin arttırması ile sonuçlanan değişim dönüşüm olarak ifade etmiştir (Shumaker ve Brownell, 1984).

1.3.1.1. Sosyal Destek Türleri

Sosyal destek kavramının daha iyi anlaşılabilir olarak açıklanabilmesi için farklı sınıflandırmalar yapılmıştır.

Caplan (2000) sosyal desteği; kişiler arasında sevgi ve güven duygularının karşılıklı alışverişi olarak duygusal destek, bireyin sahip olduğu tüm özellikler ve kusurları ile kabul görmesi ve bulunduğu çevrede saygınlığa sahip olduğunun ifade edilmesi olarak takdir desteği, kişinin gereksinimi olan her türlü malzeme, araç gereç ve parasal desteğin verilmesini ifade eden maddi destek, bireyin başına gelen zorlu yaşam olaylarında ve karşılaştığı güçlüklerde kendisine yardımcı olabilecek, yol gösterebilecek, önüne çıkan problemlerinin çözümünde gerekli malumatların öğretilmesi veya hazır olarak kendisine verilmesi anlamı taşıyan bilgisel destek, son olarak da bireyin herhangi bir meşgalesinin bulunmadığı zamanlara ortak olmak anlamına gelen beraberlik desteği olmak üzere beş farklı türde açıklamaktadır (Caplan, 2000).

Cobb (1976) sosyal desteği; bireyin yaşamında veya bulunduğu ortamda kendisiyle alakadar olunduğunu ve ihtiyaç duyduğu zen ve bakımın sağlandığının hissettirilmesine dayanan duygusal destek, bireyin çevresinde görüş, değer ve fikirlerine saygı duyulduğunun ve bir birey olarak değer gördüğünün hissettirilmesine dayanan saygı desteği ve son olarak bireyin ait olduğu çevrede diğerleri ile ikili veya sosyal anlamda iletişim ve etkileşimde olduğunu belirten ağ desteği olmak üzere üç boyutta ele almaktadır (Cobb, 1976).

Kahn ise sosyal desteği; karşılıklı sevgi, empati, sempati, güven ve önem vermeyi içeren duygusal destek, kişinin karşısına çıkan problemlerde, yaşam boyunca deneyimlemek durumunda kaldığı, tek başına üstesinden gelmesinin g olduğu zorluklarda ve kendisi için veya herhangi başka bir durum ile ilgili önemli bir karar vermesi gerektiğinde ihtiyacı olan yardımın sağlanmasını içeren bilgisel destek ve son olarak da kişinin yapması gereken bir işi veya gerçekleştirmesi gereken bir hedefini çevresindeki kişiler tarafından maddi veya manevi olarak birliktelik ile halledebilmesini ifade eden yardım desteği olmak üzere üç farklı türde ifade etmektedir (Baştürk, 2002).

Cohen ve Wills (1985) sosyal desteği; kişinin sevgi, hoşlanma, önem verilme, her türlü koşula rağmen korunma ve sahip olduğu olumsuz özelliklere, yanlışlara, kusurlara rağmen kabul görmesi, bu kabul ile artan öz saygısı ile ilgili bilgilerin tamamını kapsayan rahatlatma, yakın ilişki desteği veya ifade edici destek olarak da adlandırılan duygusal destek, bireyin karşı karşıya kaldığı sorunların ve aşması gereken güçlüklerin anlamlandırılması, üzülmesi veya zlemeyen problemlerle başa çıkmasında kendisine yardım edilmesini kapsayan bilişsel rehberlik, tavsiye verme gibi farklı adlandırılmalara da sahip olan bilgi desteği, kişinin ihtiyacı olan kaynaklara erişimini kolaylaştırmak üzere sağlanan maddesel olan araçların veya maddi desteğin verilmesini içeren somut yardım olarak da adlandırılan araçsal destek ve son olarak kişinin kendisine üzüntü veren, kaygıya sebep olan problemlerini paylaşabileceği bir ortama sahip olması, görüş, düşünce ve hedeflerini paylaşabileceği yakınlarının olması, yapmak istediklerini birlikte yapabileceği, boş vakitlerini değerlendirebileceği desteği ifade eden diğer bir adıyla sosyal arkadaşlık da denilen yaygın destek olmak üzere dört farklı türde açıklamaktadır (Cohen ve Wills, 1985).

Birch (1998) sosyal desteği; bireyin gereksinim duyduğu bilgilerin kendisiyle paylaşılmamasını veya kendisine ihtiyaç duyduğu bilgilerin öğretilmesini ifade eden bilgi desteği, bireyin kendisini ifade etmesine olanak tanıyan ortamı sağlayarak kendisini dinlemek, onunla empati kurmaya çalışmak ve kendisini anlamak için gayret göstermek olarak ifade edilen duygusal destek, bireye lazım olan maddi yardımı yapmak, ihtiyacı olan materyal veya malzemeleri temin etmek ve yapması gereken işi birlikte yapmak olarak tanımlanan araçsal destek, kişinin paylaştığı görüşlerine, fikirlerine, herhangi bir konu veya durum ile ilgili bireysel değerlendirmelerine saygı göstererek kendisine olumlu veya olumsuz anlamda geri bildirimde bulunmak, gerçekleştirmiş olduğu başarılarından ötürü beğeni ve takdirde bulunmak olarak ifade edilen değerlendirmeye dayalı destek olarak dört farklı türde sınıflandırmıştır (Birch, 1998).

1.3.1.2. Sosyal Destek Modelleri

Sosyal destek iki farklı model ile açıklanmaktadır.

Temel Etki Modeline göre sosyal destek kişinin sağlığı ve yaşamında kendisini iyi hissetmesi üzerinde her zaman ve şartta olumlu etkiye sahiptir. Bireyin çevresinden herhangi bir sosyal destek görememesi, sosyal destek yönünden yoksunluk yaşamaması ise kendisi üzerinde olumsuz etkilere sebep olacaktır (Soylu, 2002). Bu modele göre sosyal desteği yüksek olan kişiler kendilerinin sevildiğine, değer gördüğüne dair güçlü inançlar içerisinde olacaklardır ve bu da bireylerin iyi oluşlarını ve sağlıklarını olumlu yönde etkileyecektir (Duru, 2008).

Tampon Etki Modeline göre sosyal destek kişilerin hayatları boyunca dönem dönem karşılaştıkları zorlu yaşam olayları, problemler veya sorunlar sebebi ile yaşadıkları stresin birey üzerindeki olumsuz sonuçları tampon işlevi görmek suretiyle azaltarak psikolojik iyi oluşlarını sağlamak olarak açıklanmaktadır (Soylu, 2002). Bu modele göre sosyal destek bireyin yaşadığı problemlere yönelik oluşturulan baş etme yöntemi olarak ifade edilmektedir (Duru, 2008).

Sosyal desteğin yapısal ve işlevsel olmak üzere iki şekilde ele alınarak açıklandığı görülmüştür. Yapısal olarak sosyal destek kişiye yaşadığı olumsuz durumlarda veya istediği fikirlerini, görüş ve düşüncelerini, başından geçen kendisi

için anlam ifade eden olayları kaç kişiyle paylaşabildiğini, paylaşım sağladığı kişilerin kimler olduğunu ve bu kişilerin yakınlık derecelerini kapsamaktadır. İşlevsel olarak sosyal destek ise kişinin diğerlerinden gördüğü sosyal desteğin gereksinimini karşılamaya ne derece katkı sağladığını ve diğerlerinden aldığı desteğin kişi için önem derecesini içermektedir (Yıldırım ve Ergene, 2003). Buradan hareketle arkadaş çevresi sayıca fazla olmasına rağmen gereksinim duyduğu vakitte bu çevreden herhangi bir destek alamayan bireyin sosyal desteğinin işlevselliği yönünden değerlendirildiğinde yetersiz kalacağı çıkarımı yapılabilir.

1.3.2. Algılanan Sosyal Destek Kavramı

Algılanan sosyal destek kavramı, sosyal destek kavramı ile ortak özellikler taşımasının yanında bazı farklılıkları da bulunan ve bir süredir araştırmacılar açısından üzerinde durulan, önemsenen bir kavramdır.

Sosyal destek kavramı genel olarak kişiyi çevresi tarafından sevmeye, ait olma ve güven duyma gibi ihtiyaçlarının karşılığı olmakla birlikte kişinin çevresince algılanması anlamına gelmektedir. Bu ihtiyaçlar göz önünde bulundurulduğunda karşılıklı etkileşimin esas olduğu bir destek alanının ve bir destek verenin bulunduğu bir durum ortaya çıkmaktadır. Bu noktada destek verenin karşısındakinin ihtiyacına ortak olması alınan sosyal destek olarak ifade edilebilirken, alınan sosyal desteğin algılanan sosyal destekten farklı olduğu görülmektedir (Demirtaş, 2007). Sosyal destek algısı, bireyin çevresindeki kişilerden gördüğü desteğin birebir yansıması olmamaktadır.

Sosyal destek kavramının birbirinden farklı tanımlamaları bulunduğu gibi algılanan sosyal destek kavramının da birden çok açıklaması yapılmaktadır. Bireyin ihtiyaç duyduğunda çevresindeki kişilerden gördüğü desteğin kendisi açısından yeterli bulunup bulunmadığına dair düşüncesi, kanısı algılanan sosyal destek olarak ifade edilmektedir (Sorias, 1989, s. 22). Diğer bir tanıma göre algılanan sosyal destek, kişilerin fikirlerine önem verdikleri bireyler tarafından önemsenmeleri, sevimleri ve saygı duyulmaları ile ilgili algıları olarak belirtilmiştir (Güngör, 1996). Algılanan sosyal destek kişinin bireysel anlamda kendi kendine belirlediği değer ölçüsü anlamına gelmektedir. Birey zorlu yaşam olayları sırasında gereksinim duyduğunda yanında diğerlerinin varlığını hissediyorsa, diğerlerinin yanında kendisini iyi ve güven

içerisinde tanımlayacaktır. Fakat kişi eğer ihtiyaç duyduğunda çevresinden beklediği desteği alamıyorsa kendisini önemsiz hissedecek ve güven duygusunu yaşayamayacaktır (Özgür, 1993).

Algılanan sosyal destek bireyin sahip olduğu sosyal etkileşim ve iletişim ağının sayısını göstermektedir. Alınan sosyal destek, bireyin gerçekleştirmesi gereken bir davranış veya çözmek durumunda olduğu bir problemi çözmesine yardım edilmesini içerirken, algılanan sosyal destek ise kişinin yapması gereken davranışın olabilme veya çözmesi gereken problemin çözülebilmeye ihtimaline yardım edilmesi anlamına gelmektedir. Bunun yanı sıra sosyal destek, kişinin çevresinde bulunan sosyal etkileşim ve iletişimlerinin ne derece kuvvetli ve ihtiyaç halinde ulaşılabilir olduğunu yani kalitesini ifade etmektedir. Sosyal destek, kişinin gereksinim duyduğu bir olay veya durum içerisinde kalındığında ortaya çıkarak kişi tarafından algılanmaktadır (Schwarzer vd.,1994).

Kişinin sahip olduğu sosyal çevre içerisinde ihtiyaç duyduğu zamanlarda algıladığı destek çok önemlidir. Kişinin algıladığı desteğin yüksek olması bireysel iyi oluşuna ve fiziksel sağlığına olumlu yönde katkı sağlamaktadır. Yaşamda karşılaştıkları zorlayıcı olaylar sırasında bireyler yakın çevrelerinde bulunan iletişim içerisinde oldukları öncelikli olarak aile bireylerinin olmak üzere, arkadaşlarının, komşularının ve öğretmenlerinin desteğini görmek istemekte ve karşılarındaki kişilerden bu bekledikleri desteği algıladıklarında kendilerini hem psikolojik olarak hem sağlık açısından daha iyi hissetmektedirler (Yavuzer, 2017). Bireyin sosyal çevresini meydana getiren bu kişilerin ihtiyaç halinde destek alanında bulunmaları birey üzerinde olumlu etki göstermektedir.

Sosyal destek, birey doğduğundan itibaren başlayarak yaşlılık sürecine kadar devam eden, bireyin fiziksel sağlığını, psikolojik iyi oluşunu etkileyen ve yaşamdaki stresli olaylar ile başa çıkma stratejilerinin geliştirilmesinde son derece önemli etkiye sahip bir faktördür (Clark, 2011). Bireylerin algıladıkları sosyal destek stres seviyelerini düşürmektedir. Gereksinim duyduklarında yakın etkileşimde oldukları destek alanında bulunan kişilerin yardımını alabileceği algısına sahip birey karşısına çıkan zor durumlarda daha az stres yaşamaktadır. Bu desteğe sahip olmanın ve bu desteği algılamanın bireye sağladığı güven yaşamını yalnız sürdürebilmesinde

kendisine güç vermektedir. Algılanan sosyal desteğin bağışıklık sistemi üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu söylenmektedir. Ayrıca bireyin algıladığı sosyal desteğin yüksek olması kendisine olan inanç ve güven duygusunu arttırarak benlik saygısında da olumlu sonuçlar verecektir. Aile ve yakın ilişkilere sahip olmak ve bu kişilerin destek alanı içerisinde bulunduğunu bilmek duygusu bireye yaşamının devamı için amaç sağlayarak genel iyilik hali üzerinde pozitif etkide bulunmaktadır (Gottlieb, 2009).

Bireylerdeki sosyal destek algısı, depresyon ve benzeri hastalıklar için önleyici ve koruyucu bir etkide bulunmaktadır. Güçlü sosyal destek algısı, bireylerin yaşadıkları zorlayıcı koşullarda kendilerini koruyucu bir faktör olarak iş görerek umutsuzluk duygusuna kapılmadan yaşananları atlatabilmelerine olanak sağlarken, düşük sosyal destek algısı ise bireylerde karşılaştıkları güç durumlarda çaresizlik duygusu ortaya çıkartarak riskli davranışlar sergilemelerine, intihara varan düşüncelere sürüklenmelerine sebebiyet verebilmektedir (Devrimci-Özgüven vd., 2003).

Sosyal destek algısı çocukluktan yaşlılığa birey kaç yaşında olursa olsun önemlidir. Özellikle yaşlılık döneminde bireyin sosyal destek ağında bazı kayıplar meydana gelmektedir. Yaşlı birey sosyal ortam içerisindeki kişiler ile olan iletişimini neredeyse yitirdiği bir durumda bulunmaktadır. Sosyal destek ağında ve etkileşim kurulan kişilerdeki kayıp durumu, kimi zaman yaşlı bireyin eş kaybı, çocuklarının evden ayrılması gibi sebepler ile somut olarak yaşanabileceği gibi, eşinin, çocuklarının, torunlarının ve yakın ilişki içerisinde bulunduğu kişilerin ilgilerinde azalma veya yaşlı bireyin bu kişilerden beklediği desteği alamamasına dayanan algısı şeklinde soyut olarak da yaşanabilmektedir (Buz ve Beydili, 2015).

Sosyal destek ağları, iletişim ve etkileşimde bulunulan kişilerin varlığı bireylerin olumlu benlik algısı yaratmalarında önemli bir faktördür. Yaşlanma ile birlikte bireyde meydana gelen yalnızlık duygusu ve içe çekilme hallerinde artma meydana geldiğinden sosyal ilişkilerin bulunması ve bu ilişkilerin sürdürülmesi son derece önem arz etmektedir. Yaşlanma süreci ile birlikte bireyin var olan sosyal çevresinin devamlılığı, aile, arkadaş ve yakın ilişkide bulunduğu diğer insanlar ile etkileşimi, bu çevrenin bireye yaşadığı her türlü durumda sosyal destek sağlaması,

bireyin bu desteği algılaması ve bunların yanı sıra yaşlı bireyin yeni etkileşimler sağlayabileceği ortamlar oluşturulması psikolojik iyi oluşunu olumlu yönde etkileyerek yaşlanmaya uyum sürecini kolaylaştıracaktır (Tambağ, 2013).

Yaşlılık ile birlikte artan yalnızlık duygusu yaşlı bireylerde fiziksel ve zihinsel sağlık problemlerinin ortaya çıkmasında rol oynamaktadır (Öz, 2002). Yaşlılarda algılanan sosyal desteğin eksikliğinde mortalite riski artmakta buna karşın yaşlılık döneminde çevresinden yeterli sosyal desteği sağlayabilenlerde, sağlıklı yaşam alışkanlıkları ile hastalıklara karşı gösterilen direnç ve iyileşme davranışlarında gelişme görölmektedir. Yaşlıların etraflarındaki kişiler ile etkileşim ve iletişimleri arttıkça kişisel iyi oluş düzeyleri ve yaşam doyumları yükselme göstermektedir (Dhar, 2001). Algılanan sosyal desteğin yüksek oluşu yaşlılarda, yaşam doyumunda yükselmenin yanı sıra sosyal ortamlarda saygınlık meydana getirmekte, bunun sonucu olarak moral düzeyinde artış ve yaşamdaki strese sebebiyet veren olaylara karşı daha olumlu bir bakış açısı şekillendirilmesine, stres ile baş etmede kolaylık oluşturulmasına olanak sağlamaktadır (Helman ve Stewart, 1994). Yapılan araştırmalar sonucu sosyal ilişkileri ve çevrelerinden aldıkları sosyal desteği sınırlı olan yaşlıların, sosyal ilişkileri kuvvetli ve sosyal destek ağları geniş olan yaşlılara göre fiziksel sağlıklarının daha kötü olduğu, yaşam kalitelerinin de düşük olduğu bulgusu elde edilmiştir (Aksüllü ve Doğan, 2004).

Sosyal destek ve algılanan sosyal destek ile ilgili çok sayıda araştırma gerçekleştirilmiştir.

İlkokul 5.sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilen bir araştırmada öğrencilerin akademik başarıları sosyal destek kaynakları göz önüne alınarak incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre aileleri ile her konuda konuşabilen, hatalarını, başarısızlıklarını aileleri ile paylaşabilen ve ailelerinden koşulsuz destek alabilen öğrencilerin ders başarılarının, ailelerinden bu desteği sağlayamayan öğrencilere göre yüksek olduğu görölmüştür (Karadağ, 2007).

Lise öğrencileri ile gerçekleştirilen bir çalışmada öğrencilerin duygusal özerklik ile sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma sonucunda lise öğrencilerinde duygusal özerklik ile sosyal destek arasında pozitif yönlü anlamlı

bir ilişki bulunmuştur. Yani sosyal destek düzeyi arttıkça, bireyin duygusal özerklik düzeyinin de arttığı sonucuna varılmıştır (Köseoğlu ve Erçevik, 2015).

Ergenler ile yapılan bir çalışmada ergenlerde depresyon, kaygı ve algılanan sosyal destek arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre algılanan sosyal desteğin düşük olduğu ergenlerde yüksek düzeyde kaygı ve depresyon belirtilerine rastlanmıştır (Holt ve Espelage, 2005). Ergenlerde algılanan sosyal destek ile ilgili bir diğer çalışma düşük sosyoekonomik düzeye sahip ergenler ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonucuna göre aile, arkadaş veya yakın çevrelerinde değer verdiği bireylerden algıladıkları sosyal desteğin yüksek olması, düşük sosyoekonomik düzeye sahip ergenlerin ruh sağlıklarını koruyucu etki gösterdiği bulunmuştur. Bu bağlamda sosyoekonomik durumu düşük olan ergenlerde algıladıkları sosyal desteğin yüksek olması yaşadıkları hayatın olumsuz yönünü azalttığı sonucuna varılmıştır (Wight vd., 2006).

Lise öğrencileri ile yapılan bir çalışmada öğrencilerin kendini kabul düzeyleri ile aile, arkadaş ve öğretmenlerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişki araştırılmıştır. Çalışmanın sonucuna göre aile, arkadaş ve öğretmenlerinden algıladıkları sosyal desteğin yüksek olduğu öğrencilerde kendini kabul düzeyinin de yüksek olduğu görülmüştür (Akın ve Ceyhan, 2005).

Kişilerin yaşadıkları zorlu süreçlerde, kendilerini umutsuz hissettikleri, ellerinden bir şey gelmediğini düşündükleri durumlarda çevresinde kendisini yakın hissettiği, etkileşim içerisinde olduğu kişilerden aldığı desteğin içerisinde oldukları süreci atlatmalarında ve geleceğe dair umutlarını korumalarında yardımcı olmaktadır. Bireyler için güç olan süreçlerden özellikle sağlıklarını tehdit eden ciddi hastalıklar, yaşanan travmatik olaylar, sevilen birinin kaybı ile baş etme gibi durumlarda öncelikli olarak aile ve arkadaşlarından sosyal destek almaları oldukça önem arz etmektedir. Konu ile ilgili diyaliz hastaları ile gerçekleştirilen çalışmada, diyaliz hastalığına sahip olan bireylerin sosyal desteklerinin büyük bir bölümünü ailelerinden aldıkları ve ailelerinden yüksek düzeyde algıladıkları sosyal desteğin hastaların umutsuzluk seviyesi ile negatif yönlü ilişkisinin olduğu sonucuna varılmıştır (Tan vd., 2005). Kanseri hastası olan ve kemoterapi tedavisi gören hastalar ile yapılan bir diğer

benzer çalışmaya göre ise çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri yüksek olan hastaların umutsuzluk seviyelerinin düşük çıktığı belirtilmiştir (Con-Erol, 2009).

Hasta bireyler için öncelikli olarak ailelerinden ve arkadaşlarından aldıkları sosyal desteğin önemli olduğu vurgusu yapılmakta ise de etkileşimde oldukları sağlık personellerinden aldıkları sosyal desteğin de önemi yadsınmamalıdır. Yapılan bir araştırmada ciddi hastalığa sahip olan bireylerin bir başkası ile etkileşim kurmaya, güven duymaya gereksinim hissettiği ve bu hastaların ihtiyacı olan güven, ilgi ve iletişimin hemşireler tarafından kurulduğu, bu sayede hastaların hemşirelerden algıladıkları yüksek sosyal destek düzeyinin umutlarını arttırdığı sonucuna varılmıştır (Hammer vd., 2009).

Bireylerin çevrelerindeki değer verdiği kişilerden aldıkları sosyal destek ile bu desteğin kendilerince yorumlanması, değerlendirilmesi olarak tanımlanan algılanan sosyal destek arasındaki fark ile ilgili gerçekleştirilen bir çalışmada bireylerin sağlıkları üzerinde aldıkları sosyal desteğe oranla algıladıkları sosyal desteğin daha fazla etkisi olduğu sonucuna varılmıştır. Bunun yanı sıra algılanan sosyal destek seviyesinin, bireyin yalnızlık duygusu, stres verici olaylara olumlu tarafından yaklaşabilme, iyimserlik, nevrozizm, kötü duygular gibi kişisel özellikler ile ilişkisinin olduğu ve bireye ait kişilik özelliklerinden biri olarak tanımlanan dışa dönüklük faktörü ile de bağlantısı olduğu saptanmıştır (Sorensen ve Pinquart, 2010).

Bireylerin hayatlarının bir sürecini oluşturan yaşlılık, sağlık anlamında gerilemelerin, bilişsel ve fiziksel fonksiyonlarda kayıpların, birçok yönden diğerlerine bağımlı olunmasının, üretkenlikte azalmanın, toplumsal rol ve statüdeki değişimlerin, eş, arkadaş ve yakın çevrede değer verilen kişilerin kaybı ile sosyal etkileşim ağında meydana gelen kısıtlılığın yaşandığı bir dönemdir. Kişinin hayatını etkileyen bu zorlu süreçler yaşlı bireyde yalnızlık, içe kapanma, yaşamdan keyif alamama gibi durumlara bağlı olarak algılanan sosyal destekte azalmaya neden olmaktadır (Bahar, 2009).

Yaşlıların içerisinde bulundukları sürece kadar hayat ile ilgili kurmuş oldukları planları gerçekleştirip gerçekleştirememiş olmaları, edindikleri sosyal çevrenin varlığı ve bu çevreyi oluşturan bireyler ile kurdukları derin iletişimlerin sağladığı sosyal destek yaşlılık dönemini yeterli tatmini sağlamış, huzurlu, mutlu ya da kaygılı, umutsuz, karamsar geçirmelerinde belirleyici öneme sahip bir faktördür. Yapılan bir

araştırmada büyükanne torun ilişkisi bağlamında umut seviyelerine bakılmıştır. Büyükanne ve torun ile ayrı ayrı görüşmeler gerçekleştirilmiş ve birlikte yaptıkları aktiviteler gözlemlenmiştir. Araştırmanın sonunda büyükannenin torununa paylaşımlar ile ilham verme ve rol model olarak umutlu davranışlarda bulunduğunu, torunun ise yaşamın uzunluğunu, devamlılığını anlatma ve hayal etme gibi davranışları ile b y kanneye umut vererek yaşamında kolaylık sağladığı bulunmuştur. Ayrıca araştırmada umut ile bağlantılı olarak yaşamın son dönemi olarak adlandırılan yaşlılık döneminde algılanan sosyal desteğin önemine vurgu yapılmaktadır (Levine, 1993).

Literatürdeki sosyal destek çalışmalarında yaşlılık ve yaşlanmayı konu alan araştırmaların sayısı sınırlı olmakla birlikte bu araştırmalar genellikle yaşlı bireylerde umut düzeyi, fiziksel sağlık ve psikolojik iyi oluş konuları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Fakat henüz yaşlılık dönemine adım atmamış olan erişkin bireylerin yaşlılığa ve yaşlanmaya yönelik tutumlarını ve bu tutumları üzerinde çevrelerinden aldıkları ve algıladıkları sosyal destek ile ilişkisini konu alan bir araştırma bulunmamaktadır. Fark edilen bu boşluk kişisel merak uyandırmış olup bu araştırmada diğer bir değişken olarak seçilen kültürel sermayenin ilişkisinin de çalışmaya dahil edilmesi ile birlikte yetişkinlerdeki yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumlar ile algılanan sosyal destek arasındaki ilişki incelenerek alan yazına katkı sağlayacağı d ş n lmektedir.

2. YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, araştırmanın örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama yöntemi, araştırmada kullanılan veri toplama araçların, araştırma verilerinin toplanma süreci ve toplanan verilerin istatistiksel analiz süreci ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada kültürel sermaye ve algılanan sosyal desteğin yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutumlarla ilişkisi incelendiğinden nicel araştırma yöntemi olan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan ilişkisel tarama modeli, bağımlı ve bağımsız iki veya daha çok değişken arasında korelasyonun varlığını, var olan korelasyonun yönünü ve şiddetini ortaya çıkarmak maksadıyla kullanılmaktadır (İslamoğlu ve Alınacak, 2014).

2.2. Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın örneklemini, Türkiye’de yaşayan sosyal medya üzerinden yapılan paylaşımlar aracılığıyla araştırmaya katılan 18-65 yaş arasında, 192 kişi (%60.6) kadın ve 125 kişi (%39.4) erkek olmak üzere toplam 317 katılımcı oluşturmaktadır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında katılımcılara, demografik bilgileri ile ilgili verilere ulaşabilmek amacıyla Demografik Bilgi Formu, kültürel sermaye düzeylerini ölçmek amacıyla Kültürel Sermaye Ölçeği, algıladıkları sosyal destek düzeylerini belirlemek amacıyla Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutumlarını öğrenmek için Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutum Ölçeği uygulanmıştır.

2.3.1. Demografik Bilgi Formu

Araştırma kapsamında katılımcıların cinsiyetlerini, yaşlarını, eğitim durumlarını, gelir düzeylerini ve ilişki durumlarını öğrenebilmek amacıyla hazırlanmış olan demografik bilgi formu toplam 5 sorudan oluşmaktadır.

2.3.2. Kültürel Sermaye Ölçeği (KSÖ)

Araştırma kapsamında katılımcıların kültürel sermaye düzeylerini belirlemek amacıyla

“Kültürel Sermaye Ölçeği” (KSÖ) kullanılmıştır.

Katılımcıların kültürel sermaye düzeylerini ölçmek amacıyla kullanılan Kültürel Sermaye Ölçeği, Avcı ve Yaşar (2014) tarafından geliştirilmiştir. Kültürel Sermaye Ölçeğinin 4 alt boyutu bulunmakta ve tüm alt boyutları ile ölçek toplam 30 maddeden oluşmaktadır. Kültürel Sermaye Ölçeğinin alt boyutlarını entelektüel birikim, katılım, kültürel bilinç ve kültürel potansiyel boyutları meydana getirmektedir.

Ölçeğin entelektüel birikim boyutu 6, 14, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 26, 27, 28, 29 sayılı soruları içermekte ve toplam 13 maddeden, katılım boyutu 1, 3, 4, 7, 8, 15, 17 sayılı soruları içermekte ve toplam 7 maddeden, kültürel bilinç boyutu 2, 11, 12, 13, 30 sayılı maddeleri içermekte ve toplam 5 maddeden ve kültürel potansiyel boyutu 5, 9, 10, 24, 25 sayılı maddeleri içermekte ve toplam 5 maddeden oluşmaktadır. Dört boyutlu ölçekten elde edilen puanlar için hesaplanan alfa iç tutarlılık katsayısı birinci boyut olan entelektüel birikim için 0,917, ikinci boyut olan katılım için 0,870, üçüncü boyut olan kültürel bilinç için 0,778 ve dördüncü boyut olan kültürel potansiyel için 0,822’dir. Toplam 4 boyuttan oluşan ölçeğin alfa tutarlılık katsayısı ise 0,948’dir. Ölçek yüksek derecede güvenilir olarak değerlendirilmiştir.

Kültürel Sermaye Ölçeğinin maddeleri (1= kesinlikle katılıyorum ve 5= kesinlikle katılmıyorum) dereceleri arasında değişen 5’li Likert tipte puanlandırılmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 150, en düşük puan ise 30’dur. Aritmetik ortalama puan aralıklarının aldığı değerler “Yetersiz, Düşük, Orta, Yüksek, Çok Yüksek” olarak belirlenmiştir (Avcı ve Yaşar, 2014).

Ölçeğin bu araştırmadaki iç tutarlılık katsayısı; Entelektüel birikim için 0.903, Katılım için 0.821, Kültürel bilinç için 0,778 ve Kültürel potansiyel için 0,761 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin tümü için iç tutarlılık katsayısı; 0,950 olarak hesaplanmıştır.

2.3.3. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ)

Araştırma kapsamında katılımcıların algıladıkları sosyal destek düzeyini belirlemek amacı ile “Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği” (ÇBASDÖ) kullanılmıştır.

Türkçeye uyarlama çalışması ilk olarak Eker ve Arkar (1995) tarafından gerçekleştirilen ölçeğin aslı Zimet vd., (1988) tarafından geliştirilmiştir. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği toplam 12 maddeden meydana gelmektedir. Ölçeğin 3 alt grubu bulunmakla birlikte bu alt grupların her biri 4 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin alt grupları; Aile, Arkadaş ve Özel Bir İnsan faktörlerinden oluşmakta olup bu faktörlerin her biri farklı bir sosyal destek kaynağına ilişkin verileri içermektedir. Ölçek, maddeleri (kesinlikle hayır=1 ve kesinlikle evet=7) dereceleri arasında puan içeren 7’li Likert tipindedir. Ölçeğin alt ölçeğini oluşturan maddelerden alınan puanların toplanması ile alt ölçek puanı, ölçeğin tamamının maddelerinden alınan puanların toplanması ile de ölçeğin bütününe ilişkin toplam puan elde edilmektedir. Ölçeği oluşturan alt ölçeklerden alınabilecek en yüksek puan 28, en düşük puan 4’tür. Ölçeğin bütününden ise alınabilecek en yüksek puan 84, en düşük puan 12’dir. Ölçeğin tamamından alınan puanın yüksek olması, algılanan sosyal desteğin yüksek olduğunu ifade etmektedir (Eker vd., 2001; Eker ve Arkar, 1995).

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin gözden geçirilmiş formunun faktör yapısı, geçerlik ve güvenirliğinin incelenmesi amacıyla Eker vd., (2001) tarafından ikinci bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Veriler cerrahi grubu, psikiyatri grubu ve herhangi bir özelliğe bakılmaksızın belirlenmiş hastaların oluşturduğu örneklem grubundan alınmıştır. Çalışmada iç tutarlılığı belirlemek için Cronbach Alfa katsayılarına bakılmış ve iç tutarlılık katsayısının 0,80 – 0,95 arasında değerler aldığı bulunmuştur. Çalışmada verileri analiz edilen cerrahi grubu, psikiyatri grubu ve rastgele belirlenmiş hastaların oluşturduğu örneklem grubunun da alt ölçeklerin ve ölçeğin iç tutarlılığının kabul edilebilir düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ölçeğin bu araştırmadaki iç tutarlılık katsayısı; Aile desteği için 0,883, Arkadaş desteği için 0,910 ve Özel bir insan için için 0,907, olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin tümü için iç tutarlılık katsayısı; 0,926 olarak hesaplanmıştır.

2.3.4. Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutum Ölçeği (YYTÖ)

Araştırma kapsamında katılımcıların yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutumlarının düzeyini belirlemek amacıyla “Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutum Ölçeği” (YYTÖ) kullanılmıştır.

Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutum Ölçeği Otrar (2016) tarafından 18 yaş ve üzeri bireylerin yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek 4 alt boyuttan ve toplam 45 maddeden meydana gelmektedir. Ölçeğin alt boyutları olan yaşlılığı kabullenme zorluğu 12 maddeden, sosyal yıpranma algısı 15 maddeden, yaşamla baş etme zorluğu 10 maddeden ve olumsuz imge 8 maddeden oluşmaktadır. Ölçek kendini ifade etmeye dayalı olup, maddeleri (kesinlikle katılmıyorum=1 ve kesinlikle katılıyorum=5) dereceleri arasında puan içeren 5’li Likert tipinde cevaplama formatına sahiptir.

Ölçeğin yapılan faktör analizi sonucunda toplam varyansın %57,84 olduğu saptanmıştır. Çalışmada ölçeğin güvenilirliğinin belirlenebilmesi için Cronbach Alfa katsayılarına bakılmıştır. Ölçeğin alt boyutları için iç tutarlılık katsayılarının 0,90 ile 0,93 arasında değiştiği, ölçeğin tümü için ise iç tutarlılık katsayısının 0,97 olduğu belirlenmiştir. Ulaşılan bu değerler 18 yaş ve üzeri yetişkin bireylerin yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutumlarının incelenmesinde ölçeğin geçerli ve güvenilir olarak kullanılabileceğini göstermektedir (Otrar, 2016).

Ölçeğin bu araştırmadaki iç tutarlılık katsayısı ölçeğin tümü için 0,967 olarak hesaplanmıştır.

2.4. Verilerin Toplanması

Gerçekleştirilen bu araştırma için ilk olarak İstanbul Beykent Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler İçin Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kuruluna başvurularak çalışmaya başlamak için gerekli olan etik kurul izni alınmıştır.

Araştırmada sırasıyla Demografik Bilgi Formu, Kültürel Sermaye Ölçeği, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Kullanılan ölçekler Google Forms aracılığıyla standart bir anket formu haline dönüştürülerek 18-65 yaş aralığındaki kadın ve erkek yetişkin

katılımcılara çevrim içi olarak internet üzerinden uygulanmıştır. Uygulanan anket formunda katılımcılara dahil oldukları araştırmanın konusu ve içeriği hakkında gerekli bilgilerin ve bilgilendirmeleri sunmak amacıyla hazırlanan Aydınlatılmış Onam Formuna yer verilmiştir. Çeşitli sosyal medya platformları aracılığıyla paylaşılarak anket formunun katılımcılara ulaştırılması sağlanmıştır. Anket, 2024 mayıs ayında dağıtılarak katılımcılara uygulanmıştır.

2.5. Verilerin İstatistiksel Analizi

Araştırmada katılımcılardan alınan verilerin analizinde IBM SPSS Statistics 25.0 programından yararlanılmıştır.

Bu çalışmada kültürel sermaye, algılanan sosyal desteğin ve yaşlılık ile yaşlanmaya ilişkin tutumlarla ilişkisinin incelenmesi ve bu değişkenlerin çeşitli demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla istatistiksel analizler yapılmıştır. Verilerin normal dağılıma uygun olup olmadığını değerlendirmek için Kolmogorov-Smirnov testi kullanılmış ve verilerin normal dağılım göstermediği belirlenmiştir. Bu nedenle, parametrik olmayan istatistiksel yöntemler kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesi ve ilişkilerin anlamlı olup olmadığının değerlendirilebilmesi için Spearman Korelasyon Analizi gerçekleştirilmiştir. İki grup arasındaki farkları değerlendirmek için Mann-Whitney U testi, ikiden fazla grup arasındaki farkları değerlendirmek için ise Kruskal-Wallis H testi kullanılmıştır. Anlamlı farklılıkların tespit edilmesi durumunda, post-hoc analizler Dunn Z testi ile gerçekleştirilmiştir. Ölçeklerin iç tutarlılık güvenilirlikleri Cronbach's Alpha katsayısı ile değerlendirilmiş ve tanımlayıcı istatistikler (ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerler) hesaplanmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi olarak $p < 0,05$ kabul edilmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde betimleyici verilerin istatistiksel analizine, demografik bilgi formu, Kültürel Sermaye Ölçeği (KSÖ) ve alt ölçekleri, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ) ve alt ölçekleri, Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutum Ölçeği (YYTÖ) ve alt ölçekleri kullanılarak elde edilen verilerin istatistiksel analizi sonucu ortaya çıkan bulgulara ve bu bulgulara yönelik yorumlara yer verilmiştir.

3.1. Betimleyici Verilerin Analizi

Araştırmaya katılım sağlayan bireylere yönelik demografik bilgiler ve çalışmada kullanılan ölçeklere ilişkin betimleyici bulgular aşağıda yer almaktadır.

3.1.1. Katılımcılara İlişkin Sosyodemografik Bilgiler

Çalışmaya 317 katılımcı dahil edilmiştir. Katılımcıların yaşlarına, cinsiyetlerine, eğitim durumlarına, gelir düzeylerine ve ilişki durumlarına göre dağılımına Tablo 1’de yer verilmektedir.

Tablo 1. Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklerinin Dağılımı

	n	%	Min- Maks	$\bar{X} \pm SS$
Yaş			18-65	36,50±12,13
Cinsiyet				
Kadın	192	60,6	18-65	
Erkek	125	39,4	18-65	
Eğitim durumu				
İlköğretim	18	5,7		
Lise	75	23,7		
Önlisans/Lisans	184	58,0		
Lisansüstü	40	12,6		
Gelir düzeyi				
Düşük	42	13,2		
Orta	266	83,9		
Yüksek	9	2,8		
İlişki durumu				
Evli	179	56,5		
İlişkisi yok	98	30,9		
İlişkisi var	40	12,6		

n: Sayı, %: Yüzde, $\bar{X}$: Ortalama, SS: Standart Sapma

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katılımcıların yaşları 18 ile 65 arasında değişmekte olup, ortalama yaş $36,50 \pm 12,13$ 'tür. Kadın katılımcılar 192 kişi (%60,6) olup, yaş ortalamaları $35,32 \pm 11,81$ 'dir. Erkek katılımcılar ise 125 kişi (%39,4) olup, yaş ortalamaları $38,30 \pm 12,43$ 'tür. Eğitim durumu açısından, ilköğretim mezunu olan 18 katılımcı (%5,7), lise mezunu olan 75 katılımcı (%23,7), önlisans/lisans mezunu olan 184 katılımcı (%58,0) ve lisansüstü mezunu olan 40 katılımcı (%12,6) bulunmaktadır. Gelir düzeyine göre dağılımda, düşük gelir düzeyinde 42 katılımcı (%13,2), orta gelir düzeyinde 266 katılımcı (%83,9) ve yüksek gelir düzeyinde 9 katılımcı (%2,8) yer almaktadır. İlişki durumu açısından, evli olan 179 katılımcı (%56,5), ilişkisi olmayan 98 katılımcı (%30,9) ve ilişkisi olan 40 katılımcı (%12,6) bulunmaktadır.

3.1.2. Araştırmada Kullanılan Ölçeklere İlişkin Betimleyici Bulgular

ÇBASDÖ ve alt ölçeklerine (Aile, Arkadaş, Özel bir insan), KSÖ ve alt ölçeklerine (Entelektüel birikim, katılım, kültürel bilinç, kültürel potansiyel) ve YYTÖ ve alt ölçeklerine (Yaşlılığı kabullenme zorluğu, Sosyal yıpranma algısı, Yaşamla baş etme zorluğu, Olumsuz imge) ilişkin yanıtların değerlendirilmesiyle birlikte elde edilen betimleyici bulgular Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Araştırmada Kullanılan Ölçeklere İlişkin Betimsel İstatistikler

	Madde sayısı	Min-Maks	$\bar{X} \pm SS$	Cronbach’s Alpha (α)
Algılanan sosyal destek				
Aile	4	4-28	$21,99 \pm 6,10$	0,883
Arkadaş	4	4-28	$22,26 \pm 6,17$	0,910
Özel bir insan	4	4-28	$21,29 \pm 7,10$	0,907
ÇBASDÖ toplam puan	12	12-84	$65,53 \pm 16,43$	0,926
Kültürel sermaye				
Entelektüel birikim	13	13-65	$27,72 \pm 8,99$	0,903
Katılım	7	7-35	$14,84 \pm 4,76$	0,821
Kültürel bilinç	5	5-25	$10,12 \pm 3,58$	0,778

Kültürel potansiyel	5	5-25	9,43±3,17	0,761
KSÖ toplam puan	30	30-150	62,11±18,86	0,950
Yaşlanmaya ilişkin tutum				
Yaşlılığı kabullenme zorluğu	12	1,42-4,67	2,67±0,79	0,859
Sosyal yıpranma algısı	15	1,47-4,73	2,80±0,67	0,853
Yaşamla baş etme zorluğu	10	1-5	2,52±1,07	0,950
Olumsuz imge	8	1,38-5	2,75±0,80	0,791
YYTÖ toplam puan	46	5,39-19,4	10,74±3,19	0,967
<i>$\bar{X}$: Ortalama, SS: Standart Sapma, α: Güvenirlik katsayısı</i>				

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği dört alt boyuttan oluşmaktadır. Aile desteği, arkadaş desteği ve özel bir insan desteği alt boyutlarının her biri 4 maddeden oluşmaktadır. Aile desteği puanları 4 ile 28 arasında değişmekte olup, ortalama 21,99±6,10'dur ve Cronbach's Alpha değeri 0,883'tür. Arkadaş desteği puanları da 4 ile 28 arasında değişmekte olup, ortalama 22,26±6,17'dir ve Cronbach's Alpha değeri 0,910'dur. Özel bir insan desteği puanları 4 ile 28 arasında değişmekte olup, ortalama 21,29±7,10'dur ve Cronbach's Alpha değeri 0,907'dir. ASDÖ toplam puanı ise 12 maddeden oluşmakta olup, 12 ile 84 arasında değişmekte ve ortalama 65,53±16,43'tür. ÇBASDÖ toplam puanının Cronbach's Alpha değeri 0,926'dır, bu da yüksek bir güvenilirlik düzeyi göstermektedir.

Kültürel sermaye ölçeği dört alt boyuttan oluşmaktadır. Entelektüel birikim alt boyutu 13 maddeden oluşmakta olup, puanları 13 ile 65 arasında değişmekte ve ortalama 27,72±8,99'dur. Cronbach's Alpha değeri 0,903'tür. Katılım alt boyutu 7 maddeden oluşmakta olup, puanları 7 ile 35 arasında değişmekte ve ortalama 14,84±4,76'dır. Cronbach's Alpha değeri 0,821'dir. Kültürel bilinç alt boyutu 5 maddeden oluşmakta olup, puanları 5 ile 25 arasında değişmekte ve ortalama 10,12±3,58'dir. Cronbach's Alpha değeri 0,778'dir. Kültürel potansiyel alt boyutu 5 maddeden oluşmakta olup, puanları 5 ile 25 arasında değişmekte ve ortalama 9,43±3,17'dir. Cronbach's Alpha değeri 0,761'dir. KSÖ toplam puanı ise 30

maddeden oluşmakta olup, 30 ile 150 arasında değişmekte ve ortalama $62,11 \pm 18,86$ 'dır. KSÖ toplam puanının Cronbach's Alpha değeri 0,950'dur, bu da yüksek bir güvenirlik düzeyi göstermektedir.

Yaşlanma ve yaşlılığa ilişkin tutum ölçeği dört alt boyuttan oluşmaktadır. Yaşlılığı kabullenme zorluğu alt boyutu 12 maddeden oluşmakta olup, puanları 1,42 ile 4,67 arasında değişmekte ve ortalama $26,7 \pm 7,9$ 'dur. Cronbach's Alpha değeri 0,859'dur. Sosyal yıpranma algısı alt boyutu 15 maddeden oluşmakta olup, puanları 1,47 ile 4,73 arasında değişmekte ve ortalama $28,0 \pm 6,7$ 'dir. Cronbach's Alpha değeri 0,853'tür. Yaşamla baş etme zorluğu alt boyutu 10 maddeden oluşmakta olup, puanları 1 ile 5 arasında değişmekte ve ortalama $2,52 \pm 1,07$ 'dir. Cronbach's Alpha değeri 0,950'dir. Olumsuz imge alt boyutu 8 maddeden oluşmakta olup, puanları 1,38 ile 5 arasında değişmekte ve ortalama $27,5 \pm 8,0$ 'dir. Cronbach's Alpha değeri 0,791'dir. YYTÖ toplam puanı ise 46 maddeden oluşmakta olup, 5,39 ile 19,40 arasında değişmekte ve ortalama $10,74 \pm 3,19$ 'dur. YYTÖ toplam puanının Cronbach's Alpha değeri 0,967'dir, bu da yüksek bir güvenirlik düzeyi göstermektedir.

3.2. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesine Yönelik Bulgular

ÇBASDÖ ve alt ölçeklerine (Aile, Arkadaş, Özel bir insan), KSÖ ve alt ölçeklerine (Entelektüel birikim, katılım, kültürel bilinç, kültürel potansiyel) ve YYTÖ ve alt ölçeklerine (Yaşlılığı kabullenme zorluğu, Sosyal yıpranma algısı, Yaşamla baş etme zorluğu, Olumsuz imge) ilişkin verilerin cinsiyet, eğitim durumu, gelir düzeyi, ilişki durumu ve yaşa göre incelenmesine sonucu elde edilen bulgular aşağıda yer almaktadır.

3.2.1. Cinsiyet

Katılımcıların çalışmada kullanılan ölçek ve alt ölçeklerden aldığı toplam puanların cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen analiz sonucuna yönelik bulgular Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. Cinsiyete Göre Algılanan Sosyal Destek, Kültürel Sermaye ve Yaşlanma ve Yaşlılığa İlişkin Tutum Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

	Kadın (N=192)		Erkek (N=125)			
	Min-Maks	$\bar{X} \pm SS$	Min-Maks	$\bar{X} \pm SS$	z	p
Algılanan sosyal destek						
Aile	6-28	22,52±5,57	4-28	21,18±6,78	-1,336	0,182
Arkadaş	4-28	23,51±5,18	4-28	20,34±7,04	-3,943	<0,001
Özel bir insan	4-28	22,57±6,44	4-28	19,32±7,63	-3,871	<0,001
ÇBASDÖ toplam puan	24-84	68,59±14,38	12-84	60,83±18,23	-3,707	<0,001
Kültürel sermaye						
Entelektüel birikim	13-52	27,74±8,3	13-65	27,7±9,98	-0,449	0,653
Katılım	7-26	14,79±4,6	7-35	14,92±5	-0,013	0,989
Kültürel bilinç	5-18	9,93±3,38	5-25	10,41±3,85	-0,794	0,427
Kültürel potansiyel	5-17	9,3±3,01	5-25	9,63±3,4	-0,688	0,491
KSÖ toplam puan	30-106	61,76±17,75	30-150	62,66±20,51	-0,125	0,901
Yaşlanmaya ilişkin tutum						
Yaşlılığı kabullenme zorluğu	1,42-4,67	2,68±0,82	1,42-4,67	2,64±0,73	-0,382	0,702
Sosyal yıpranma algısı	1,47-4,73	2,81±0,7	1,67-4,53	2,79±0,63	-0,270	0,787
Yaşamla baş etme zorluğu	1-5	2,59±1,12	1-5	2,42±1	-1,248	0,212
Olumsuz imge	1,38-5	2,77±0,83	1,38-4,75	2,72±0,75	-0,517	0,605
YYTÖ toplam puan	5,39-19,4	10,85±3,33	5,82-18,89	10,57±2,97	-0,761	0,447
<i>$\bar{X}$: Ortalama, SS: Standart Sapma, Z: Mann Whitney U testi</i>						

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği alt boyutları incelendiğinde, aile desteği puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($Z=-1,336$, $p=0,182$). Ancak, arkadaş desteği ($Z=-3,943$, $p<0,001$), özel bir insan desteği ($Z=-3,871$, $p<0,001$) ve çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği (ÇBASDÖ) toplam puanı ($Z=-3,707$, $p<0,001$) alt boyutlarında gruplar arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Kadınların arkadaş desteği puan ortalamaları ($23,51\pm5,18$), erkeklerden ($20,34\pm7,04$) daha yüksektir. Benzer şekilde, kadınların özel bir insan desteği puan ortalamaları ($22,57\pm6,44$), erkeklerden ($19,32\pm7,63$) daha yüksektir. Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği toplam puanı açısından da kadınların puan ortalamaları ($68,59\pm14,38$), erkeklerden ($60,83\pm18,23$) daha yüksektir.

Kültürel sermaye alt boyutları incelendiğinde, entelektüel birikim ($Z=-0,449$, $p=0,653$), katılım ($Z=-0,013$, $p=0,989$), kültürel bilinç ($Z=-0,794$, $p=0,427$), kültürel potansiyel ($Z=-0,688$, $p=0,491$) ve kültürel sermaye ölçeği (KSÖ) toplam puanı ($Z=-0,125$, $p=0,901$) alt boyutlarında gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Yaşlanmaya ilişkin tutum alt boyutları incelendiğinde, yaşlılığı kabullenme zorluğu ($Z=-0,382$, $p=0,702$), sosyal yıpranma algısı ($Z=-0,270$, $p=0,787$), yaşamla baş etme zorluğu ($Z=-1,248$, $p=0,212$), olumsuz imge ($Z=-0,517$, $p=0,605$) ve yaşlanmaya ilişkin tutum ölçeği (YYTÖ) toplam puanı ($Z=-0,761$, $p=0,447$) alt boyutlarında gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

3.2.2. Eğitim Durumu

Katılımcıların çalışmada kullanılan ölçek ve alt ölçeklerden aldığı toplam puanların eğitim durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen analiz sonucuna yönelik bulgular Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. Eğitim Durumuna Göre Algılanan Sosyal Destek, Kültürel Sermaye ve Yaşlanma ve Yaşlılığa İlişkin Tutum Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

	^a İlköğretim		^b Lise		^c Önlisans/Lisans		^d Lisansüstü			
	Min-Maks	$\bar{X} \pm SS$	Min-Maks	$\bar{X} \pm SS$	Min-Maks	$\bar{X} \pm SS$	Min-Maks	$\bar{X} \pm SS$	H	p
Algılanan sosyal destek										
Aile	4-28	21,67±7,96	4-28	20,41±7,19	4-28	22,63±5,4	8-28	22,18±5,66	3,612	0,307
Arkadaş	6-28	20,28±7,06	4-28	21,67±6,78	4-28	22,65±5,85	4-28	22,43±6	2,429	0,488
Özel bir insan	4-28	19,56±8,81	4-28	20,57±7,71	4-28	21,68±6,89	4-28	21,58±6,04	1,315	0,726
ÇBASDÖ toplam puan	16-84	61,5±19,05	13-84	62,65±19,56	12-84	66,96±14,8	23-84	66,18±15,56	2,188	0,534
Kültürel sermaye										
Entelektüel birikim	13-45	27,33±9,41	13-52	26,07±9,59	13-65	28,7±8,69	13-48	26,5±8,68	6,153	0,104
Katılım	7-24	15,67±5,85	7-25	14,08±5,15	7-35	15,2±4,54	7-25	14,25±4,37	3,908	0,272
Kültürel bilinç	5-16	9,89±3,77	5-18	9,81±3,94	5-25	10,43±3,51	5-15	9,38±3	3,700	0,296
Kültürel potansiyel	5-15	9,33±3,14	5-17	9,09±3,41	5-25	9,79±3,17	5-15	8,45±2,48	7,319	0,062
KSÖ toplam puan	30-95	62,22±20,21	30-106	59,05±20,79	30-150	64,11±18,26	30-91	58,58±16,43	5,618	0,132

Yaşlanmaya ilişkin tutum										
Yaşlılığı kabullenme zorluğu	1,58-4,67	2,26±0,73 ^{c, d}	1,42-4,58	2,53±0,78 ^c	1,42-4,67	2,74±0,8	1,67-4,25	2,75±0,68	12,175	0,007
Sosyal yıpranma algısı	1,6-4,53	2,45±0,75 ^{c, d}	1,47-4,33	2,64±0,64 ^{c, d}	1,53-4,73	2,88±0,67	1,73-4,47	2,92±0,64	14,728	0,002
Yaşamla baş etme zorluğu	1-4,2	1,95±1 ^{c, d}	1-5	2,35±1,05 ^c	1-5	2,63±1,1	1-4,7	2,56±0,93	10,787	0,013
Olumsuz imge	1,5-4,38	2,38±0,87 ^{c, d}	1,38-4,5	2,59±0,71 ^c	1,38-5	2,84±0,82	1,5-4,5	2,84±0,73	11,288	0,010
YYTÖ toplam puan	5,95-17,78	9,03±3,26 ^{c, d}	5,39-18,33	10,12±3,06 ^c	5,82-19,4	11,09±3,25	6,74-17,13	11,07±2,82	12,623	0,006
<i>$\bar{X}$: Ortalama, SS: Standart Sapma, H: Kruskal Wallis testi</i>										

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği alt boyutları incelendiğinde, aile desteği puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($H=3,612$, $p=0,307$). Benzer şekilde, arkadaş desteği ($H=2,429$, $p=0,488$), özel bir insan desteği ($H=1,315$, $p=0,726$) ve çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği (ÇBASDÖ) toplam puanı ($H=2,188$, $p=0,534$) alt boyutlarında da gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Kültürel sermaye alt boyutları incelendiğinde, entelektüel birikim ($H=6,153$, $p=0,104$), katılım ($H=3,908$, $p=0,272$), kültürel bilinç ($H=3,700$, $p=0,296$), kültürel potansiyel ($H=7,319$, $p=0,062$) ve kültürel sermaye ölçeği (KSÖ) toplam puanı ($H=5,618$, $p=0,132$) alt boyutlarında gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Yaşlanmaya ilişkin tutum alt boyutları incelendiğinde, yaşlılığı kabullenme zorluğu ($H=12,175$, $p=0,007$), sosyal yıpranma algısı ($H=14,728$, $p=0,002$), yaşamla baş etme zorluğu ($H=10,787$, $p=0,013$), olumsuz imge ($H=11,288$, $p=0,010$) ve yaşlanmaya ilişkin tutum ölçeği (YYTÖ) toplam puanı ($H=12,623$, $p=0,006$) alt boyutlarında gruplar arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. İlköğretim mezunlarının yaşlılığı kabullenme zorluğu puan ortalamaları ($22,6\pm7,3$), lise ($25,3\pm7,8$), önlisans/lisans ($27,4\pm8,0$) ve lisansüstü mezunlarından ($27,5\pm6,8$) daha düşüktür. Sosyal yıpranma algısı alt boyutunda da ilköğretim mezunlarının puan ortalamaları ($24,5\pm7,5$), lise ($26,4\pm6,4$), önlisans/lisans ($28,8\pm6,7$) ve lisansüstü mezunlarından ($29,2\pm6,4$) daha düşüktür. Yaşamla baş etme zorluğu alt boyutunda ilköğretim mezunlarının puan ortalamaları ($19,5\pm10,0$), lise ($23,5\pm10,5$), önlisans/lisans ($26,3\pm11,0$) ve lisansüstü mezunlarından ($25,6\pm9,3$) daha düşüktür. Olumsuz imge alt boyutunda ilköğretim mezunlarının puan ortalamaları ($23,8\pm8,7$), lise ($25,9\pm7,1$), önlisans/lisans ($28,4\pm8,2$) ve lisansüstü mezunlarından ($28,4\pm7,3$) daha düşüktür. YYTÖ toplam puanı açısından da ilköğretim mezunlarının puan ortalamaları ($90,3\pm32,6$), lise ($101,2\pm30,6$), önlisans/lisans ($110,9\pm32,5$) ve lisansüstü mezunlarından ($110,7\pm28,2$) daha düşüktür.

3.2.3. Gelir Düzeyi

Katılımcıların çalışmada kullanılan ölçek ve alt ölçeklerden aldığı toplam puanların gelir düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen analiz sonucuna yönelik bulgular Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5. Gelir Düzeyine Göre Algılanan Sosyal Destek, Kültürel Sermaye ve Yaşlanma ve Yaşlılığa İlişkin Tutum Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

	^a Düşük (N=42)		^b Orta (N=266)		^c Yüksek (N=9)			
	Min-Max	$\bar{X} \pm SS$	Min-Max	$\bar{X} \pm SS$	Min-Max	$\bar{X} \pm SS$	H	p
Algılanan sosyal destek								
Aile	8-28	20,33±6,02	4-28	22,15±6,13	19-28	24,89±3,41	5,866	0,053
Arkadaş	4-28	20,52±6,96	4-28	22,46±6,08	18-28	24,22±3,35	3,295	0,193
Özel bir insan	4-28	18,55±8,23	4-28	21,54±6,88 ^a	21-28	26,67±2,40 ^{a, b}	11,094	0,004
ÇBASDÖ toplam puan	23-84	59,40±16,20 ^{b, c}	12-84	66,15±16,42	64-84	75,78±7,58	10,675	0,005
Kültürel sermaye								
Entelektüel birikim	13-52	31,55±9,49 ^{b, c}	13-65	27,32±8,81	13-28	21,67±5,61	13,621	0,001
Katılım	7-24	16,14±4,44 ^{b, c}	7-35	14,73±4,78	7-17	11,89±4,01	7,675	0,022
Kültürel bilinç	5-20	11,48±3,92 ^{b, c}	5-25	10±3,47 ^c	5-12	7,44±3,13	10,330	0,006
Kültürel potansiyel	5-17	10,79±3,14 ^{b, c}	5-25	9,29±3,12	5-12	7,22±2,73	14,186	0,001
KSÖ toplam puan	30-103	69,95±19,32 ^{b, c}	30-150	61,34±18,52 ^c	30-68	48,22±14,52	14,337	0,001

Yaşlanmaya ilişkin tutum								
Yaşlılığı kabullenme zorluğu	1,42-4,58	2,8±0,79	1,42-4,67	2,66±0,79	2-2,75	2,25±0,24	4,968	0,083
Sosyal yıpranma algısı	1,47-4,67	2,93±0,67	1,47-4,73	2,80±0,68	1,73-2,87	2,35±0,39 ^{a, b}	6,884	0,032
Yaşamla baş etme zorluğu	1-5	2,69±1,01	1-5	2,51±1,09	1,2-3	1,86±0,54	5,414	0,067
Olumsuz imge	1,5-5	2,91±0,79	1,38-5	2,74±0,8	2-2,88	2,35±0,29	4,746	0,093
YYTÖ Toplam puan	5,39-18,97	11,32±3,13	5,39-19,4	10,71±3,23	7,06-10,11	8,8±1,18	5,341	0,069
<i>$\bar{X}$: Ortalama, SS: Standart Sapma, H: Kruskal Wallis testi</i>								

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği alt boyutları incelendiğinde, aile desteği puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($H=5,866$, $p=0,053$). Arkadaş desteği alt boyutunda da gruplar arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($H=3,295$, $p=0,193$). Ancak, özel bir insan desteği alt boyutunda anlamlı farklılıklar görülmüştür ($H=11,094$, $p=0,004$). Yüksek gelire sahip olanların ($26,67\pm2,40$) puan ortalamaları orta gelir düzeyindekilerden ($21,54\pm6,88$) ve düşük gelir düzeyindekilerden ($18,55\pm8,23$) daha yüksektir. Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği (ÇBASDÖ) toplam puanı açısından da gruplar arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($H=10,675$, $p=0,005$). Yüksek gelir düzeyindekilerin ($75,78\pm7,58$) puan ortalamaları, orta gelir düzeyindekilerden ($66,15\pm16,42$) ve düşük gelir düzeyindekilerden ($59,40\pm16,20$) daha yüksektir.

Kültürel sermaye alt boyutları incelendiğinde, entelektüel birikim ($H=13,621$, $p=0,001$), katılım ($H=7,675$, $p=0,022$), kültürel bilinç ($H=10,330$, $p=0,006$), kültürel potansiyel ($H=14,186$, $p=0,001$) ve kültürel sermaye ölçeği (KSÖ) toplam puanı açısından da ($H=14,337$, $p=0,001$) puan ortalamaları arasında gruplar arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Düşük gelir düzeyindekiler ($31,55\pm9,49$) entelektüel birikim alt boyutunda, orta ($27,32\pm8,81$) ve yüksek gelir düzeyindekilerden ($21,67\pm5,61$) daha yüksek puanlara sahiptir. Benzer şekilde, düşük gelir düzeyindekiler katılım ($16,14\pm4,44$), kültürel bilinç ($11,48\pm3,92$) ve kültürel potansiyel ($10,79\pm3,14$) alt boyutlarında orta ve yüksek gelir düzeyindekilerden daha yüksek puanlara sahiptir. Kültürel sermaye ölçeği (KSÖ) toplam puanı açısından da düşük gelir düzeyindekiler ($69,95\pm19,32$), orta ($61,34\pm18,52$) ve yüksek gelir düzeyindekilerden ($48,22\pm14,52$) daha yüksek puanlara sahiptir.

Yaşlanmaya ilişkin tutum alt boyutları incelendiğinde, yaşlılığı kabullenme zorluğu ($H=4,968$, $p=0,083$) ve olumsuz imge ($H=4,746$, $p=0,093$) alt boyutlarında gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Yaşamla baş etme zorluğu alt boyutunda gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($H=5,414$, $p=0,067$). Aynı şekilde, yaşlanmaya ilişkin tutum (YYTÖ) toplam puanı açısından da gruplar arasında anlamlı farklılıklar bulunmamaktadır ($H=5,341$, $p=0,069$). Sosyal yıpranma algısı alt boyutunda ise anlamlı farklılıklar mevcuttur ($H=6,884$, $p=0,032$). Yüksek gelir düzeyindekilerin ($23,5\pm3,9$) puan ortalamaları, düşük ($29,3\pm6,7$) ve orta gelir düzeyindekilerden ($28,0\pm6,8$) daha düşüktür.

3.2.4. İlişki Durumu

Katılımcıların çalışmada kullanılan ölçek ve alt ölçeklerden aldığı toplam puanların ilişki durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen analiz sonucuna yönelik bulgular Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6. İlişki Durumuna Göre Algılanan Sosyal Destek, Kültürel Sermaye ve Yaşlanma ve Yaşlılığa İlişkin Tutum Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

	^a Evli (N=179)		^b İlişkisi yok (N=98)		^c İlişkisi var (N=40)			
	Min-Max	$\bar{X} \pm SS$	Min-Max	$\bar{X} \pm SS$	Min-Max	$\bar{X} \pm SS$	H	p
Algılanan sosyal destek								
Aile	4-28	22,96±6,22 ^{b, c}	4-28	21±5,8	8-28	20,08±5,5	18,765	<0,001
Arkadaş	4-28	22,31±6,33	4-28	22,11±6,33	14-28	22,38±5,11	0,250	0,883
Özel bir insan	4-28	22,01±6,75	4-28	18,72±7,85 ^{a, c}	13-28	24,33±4,41	18,825	<0,001
ÇBASDÖ toplam puan	12-84	67,28±16,5 ^b	16-84	61,84±17,2	41-84	66,78±12,57	7,406	0,025
Kültürel sermaye								
Entelektüel birikim	13-65	27,41±9,72	13-52	28,41±7,98	13-46	27,43±7,92	1,778	0,411
Katılım	7-35	14,87±5,07	7-26	14,91±4,47	7-22	14,55±4	0,202	0,904
Kültürel bilinç	5-25	10,11±3,83	5-20	10,26±3,37	5-17	9,83±2,9	0,362	0,835
Kültürel potansiyel	5-25	9,32±3,37	5-17	9,65±2,98	5-15	9,35±2,72	1,936	0,380
KSÖ toplam puan	30-150	61,72±20,53	30-103	63,22±16,72	30-92	61,15±16,08	0,851	0,653

Yaşlanmaya ilişkin tutum								
Yaşlılığı kabullenme zorluğu	1,42-4,67	2,62±0,76	1,42-4,67	2,7±0,87	1,5-4,42	2,77±0,66	3,066	0,216
Sosyal yıpranma algısı	1,47-4,53	2,74±0,65	1,47-4,73	2,88±0,75	1,87-4,07	2,91±0,58	5,051	0,080
Yaşamla baş etme zorluğu	1-5	2,51±1,07	1-5	2,55±1,12	1-4,7	2,46±1	0,159	0,923
Olumsuz imge	1,5-4,75	2,73±0,76	1,38-5	2,79±0,91	1,38-4	2,77±0,66	0,511	0,775
YYTÖ Toplam puan	5,39-18,89	10,6±3,1	5,39-19,4	10,93±3,54	5,83-17,05	10,91±2,72	1,083	0,582
<i>$\bar{X}$: Ortalama, SS: Standart Sapma, H: Kruskal Wallis testi</i>								

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği alt boyutları incelendiğinde, aile desteği puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır ($H=18,765$, $p<0,001$). Evli olanların ($22,96\pm6,22$) puan ortalamaları, ilişkisi olmayanlar ($21,00\pm5,80$) ve ilişkisi olanlardan ($20,08\pm5,50$) daha yüksektir. Bu durum, evli bireylerin daha yüksek aile desteği algısına sahip olduğunu göstermektedir. Arkadaş desteği alt boyutunda ise gruplar arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($H=0,250$, $p=0,883$). Özel bir insan desteği alt boyutunda da anlamlı farklılıklar görülmüştür ($H=18,825$, $p<0,001$). İlişkisi olanların ($24,33\pm4,41$) puan ortalamaları, evli olanlar ($22,01\pm6,75$) ve ilişkisi olmayanlardan ($18,72\pm7,85$) daha yüksektir. Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği (ÇBASDÖ) toplam puanı açısından da gruplar arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($H=7,406$, $p=0,025$). Evli olanların ($67,28\pm16,5$) puan ortalamaları, ilişkisi olanlardan ($66,78\pm12,57$) ve ilişkisi olmayanlardan ($61,84\pm17,2$) daha yüksektir.

Kültürel sermaye alt boyutları incelendiğinde, entelektüel birikim ($H=1,778$, $p=0,411$), katılım ($H=0,202$, $p=0,904$), kültürel bilinç ($H=0,362$, $p=0,835$), genel kültürel sermaye ($H=0,851$, $p=0,653$) ve kültürel potansiyel ($H=1,936$, $p=0,380$) puan ortalamaları arasında gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Kültürel sermaye ölçeği (KSÖ) toplam puanı ($H=0,851$, $p=0,653$) açısından da gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Yaşlanmaya ilişkin tutum alt boyutları incelendiğinde, yaşlılığı kabullenme zorluğu ($H=3,066$, $p=0,216$), yaşamla baş etme zorluğu ($H=0,159$, $p=0,923$) ve sosyal yıpranma ($H=5,051$, $p=0,080$) alt boyutlarında da gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Olumsuz imge ($H=0,511$, $p=0,775$) ve yaşlanmaya ilişkin tutum (YYTÖ) toplam puanı ($H=1,083$, $p=0,582$) açısından da gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

3.2.5. Yaş

Katılımcıların çalışmada kullanılan ölçek ve alt ölçeklerden aldığı toplam puanların yaş ile ilişkisinin olup olmadığını ve ilişkilerin anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla Spearman Korelasyon analizi yapılmıştır. Gerçekleştirilen korelasyon analizi sonucuna yönelik bulgular Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7. Yaş ve Algılanan Sosyal Destek, Kültürel Sermaye, Yaşlanma ve Yaşlılığa İlişkin Tutum Ölçek Puanları Arasındaki Korelasyonlar

	Yaş	
	r	p
Algılanan sosyal destek		
Aile	0,191**	0,001
Arkadaş	0,043	0,449
Özel bir insan	0,171**	0,002
ÇBASDÖ toplam puan	0,170**	0,002
Kültürel sermaye		
Entelektüel birikim	-0,114*	0,043
Katılım	-0,097	0,086
Kültürel bilinç	-0,126*	0,025
Kültürel potansiyel	-0,170**	0,002
KSÖ toplam puan	-0,118*	0,036
Yaşlanmaya ilişkin tutum		
Yaşlılığı kabullenme zorluğu	-0,229**	<0,001
Sosyal yıpranma algısı	-0,221**	<0,001
Yaşamla baş etme zorluğu	-0,099	0,078
Olumsuz imge	-0,178**	0,001
YYTÖ Toplam puan	-0,181**	0,001
<i>r: Spearman korelasyon katsayısı, *:p<0,05, **:p<0,010</i>		

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yaş ile aile desteği arasında zayıf, pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir korelasyon vardır ($r=0,191$, $p=0,001$). Bu sonuç, yaş arttıkça algılanan aile desteğinin de arttığını göstermektedir. Yaş ile arkadaş desteği arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($r=0,043$, $p=0,449$). Yaş ile özel bir insan desteği arasında zayıf, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=0,171$, $p=0,002$). Bu sonuç, yaş arttıkça algılanan özel bir insan desteğinin arttığını belirtmektedir. Yaş ile çok boyutlu ÇBASDÖ toplam puanı arasında da zayıf, pozitif yönlü ve anlamlı bir korelasyon bulunmaktadır ($r=0,170$, $p=0,002$). Bu sonuç yaş arttıkça algılanan sosyal desteğin de arttığını ifade etmektedir.

Yaş ile kültürel sermaye alt boyutları arasında negatif yönlü ilişkiler tespit edilmiştir. Yaş ile entelektüel birikim arasında zayıf, negatif yönlü ve anlamlı bir korelasyon vardır ($r=-0,114$, $p=0,043$). Yaş ile katılım arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($r=-0,097$, $p=0,086$). Yaş ile kültürel bilinç arasında zayıf, negatif yönlü ve anlamlı bir korelasyon saptanmıştır ($r=-0,126$, $p=0,025$). Yaş ile kültürel potansiyel arasında zayıf, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($r=-0,170$, $p=0,002$). Yaş ile genel kültürel sermaye arasında da zayıf, negatif yönlü ve anlamlı bir korelasyon vardır ($r=-0,118$, $p=0,036$).

Yaş ile yaşlanmaya ilişkin tutum alt boyutları arasında da negatif yönlü ilişkiler bulunmaktadır. Yaş ile yaşlılığı kabullenme zorluğu arasında zayıf, negatif yönlü ve anlamlı bir korelasyon saptanmıştır ($r=-0,229$, $p<0,001$). Yaş ile sosyal yıpranma algısı arasında zayıf, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=-0,221$, $p<0,001$). Yaş ile yaşamla baş etme zorluğu arasında anlamlı bir korelasyon bulunmamaktadır ($r=-0,099$, $p=0,078$). Yaş ile olumsuz imge arasında zayıf, negatif yönlü ve anlamlı bir korelasyon tespit edilmiştir ($r=-0,178$, $p=0,001$). Yaş ile yaşlanmaya ilişkin tutum (YYTÖ) toplam puanı arasında da zayıf, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki mevcuttur ($r=-0,181$, $p=0,001$).

3.3. Araştırmada Kullanılan Ölçekler Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Araştırmada kullanılan ÇBASDÖ ve alt ölçekleri (Aile, Arkadaş, Özel bir insan), KSÖ ve alt ölçekleri (Entelektüel birikim, katılım, kültürel bilinç, kültürel potansiyel) ve YYTÖ ve alt ölçekleri (Yaşlılığı kabullenme zorluğu, Sosyal yıpranma algısı, Yaşamla baş etme zorluğu, Olumsuz imge) arasındaki ilişkiyi test etmek amacıyla Spearman Korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Yapılan korelasyon analizi sonucu elde edilen bulgular Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8. Algılanan Sosyal Destek, Kültürel Sermaye ve Yaşlanma ve Yaşlılığa İlişkin Tutum Ölçeklerinin Alt Boyut Puanları Arasındaki Korelasyonlar

		Aile	Arkadaş	Özel bir insan	Entelektüel birikim	Katılım	Kültürel bilinç	Kültürel potansiyel	Yaşlılığı kabullenme zorluğu	Sosyal yıpranma algısı	Yaşamla baş etme zorluğu	Olumsuz imge
Aile	r	1	0,619**	0,543**	-0,152**	-0,109	-0,116*	-0,117*	-0,155**	-0,157**	-0,099	-0,093
	p	-	<0,001	<0,001	0,007	0,051	0,040	0,037	0,006	0,005	0,079	0,099
Arkadaş	r		1	0,615**	-0,110	-0,061	-0,063	-0,088	-0,146**	-0,137*	-0,131*	-0,101
	p		-	<0,001	0,050	0,276	0,263	0,120	0,009	0,015	0,020	0,073
Özel bir insan	r			1	-0,197**	-0,170**	-0,158**	-0,136*	-0,225**	-0,242**	-0,177**	-0,173**
	p			-	<0,001	0,002	0,005	0,016	<0,001	<0,001	0,002	0,002
Entelektüel birikim	r				1	0,818**	0,745**	0,777**	0,306**	0,333**	0,330**	0,320**
	p				-	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001
Katılım	r					1	0,733**	0,746**	0,313**	0,317**	0,306**	0,322**
	p					-	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001
Kültürel bilinç	r						1	,746**	0,278**	0,304**	0,325**	0,315**
	p						-	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001
Kültürel potansiyel	r							1	0,225**	0,217**	0,225**	0,245**
	p							-	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001
Yaşlılığı kabullenme zorluğu	r								1	0,895**	0,858**	0,900**
	p								-	<0,001	<0,001	<0,001
Sosyal yıpranma algısı	r									1	0,853**	0,885**
	p									-	<0,001	<0,001
Yaşamla baş etme zorluğu	r										1	0,882**
	p										-	<0,001
Olumsuz imge	r											1
	p											-

r: Spearman korelasyon katsayısı, *:p<0,05, **:p<0,010

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Aile ve arkadaş alt boyut puanları arasında orta düzeyde, pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=0,619$, $p<0,001$). Bu sonuç, aile desteği arttıkça arkadaş desteğinin de arttığını göstermektedir. Aile ve özel bir insan alt boyut puanları arasında da orta düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r=0,543$, $p<0,001$). Bunun yanında, aile ve entelektüel birikim alt boyut puanları arasında zayıf, negatif yönlü ve anlamlı bir korelasyon bulunmuştur ($r=-0,152$, $p=0,007$). Aile ve katılım ($r=-0,109$, $p=0,051$) ile aile ve kültürel bilinç ($r=-0,116$, $p=0,040$) arasında zayıf, negatif yönlü korelasyon mevcuttur. Aile ve kültürel potansiyel arasında zayıf, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=-0,117$, $p=0,037$). Aile ve yaşlılığı kabullenme zorluğu ($r=-0,155$, $p=0,006$), aile ve sosyal yıpranma algısı ($r=-0,157$, $p=0,005$) arasında zayıf, negatif yönlü ve anlamlı korelasyonlar görülmektedir. Aile ve yaşamla baş etme zorluğu ($r=-0,099$, $p=0,079$) ile aile ve olumsuz imge ($r=-0,093$, $p=0,099$) arasında ise zayıf, negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı olmayan korelasyonlar bulunmaktadır.

Arkadaş ve özel bir insan alt boyut puanları arasında orta düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=0,615$, $p<0,001$). Arkadaş ve entelektüel birikim arasında ise zayıf, negatif yönlü ancak anlamlı olmayan bir korelasyon bulunmuştur ($r=-0,110$, $p=0,050$). Arkadaş ve katılım ($r=-0,061$, $p=0,276$), arkadaş ve kültürel bilinç ($r=-0,063$, $p=0,263$) arasında zayıf, negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı olmayan korelasyonlar vardır. Arkadaş ve kültürel potansiyel arasında zayıf, negatif yönlü ve anlamlı olmayan bir ilişki bulunmuştur ($r=-0,088$, $p=0,120$). Arkadaş ve yaşlılığı kabullenme zorluğu ($r=-0,146$, $p=0,009$), arkadaş ve sosyal yıpranma algısı ($r=-0,137$, $p=0,015$) ile arkadaş ve yaşamla baş etme zorluğu ($r=-0,131$, $p=0,020$) arasında zayıf, negatif yönlü ve anlamlı korelasyonlar bulunmaktadır. Arkadaş ve olumsuz imge arasında zayıf, negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı olmayan bir ilişki vardır ($r=-0,101$, $p=0,073$).

Özel bir insan ve entelektüel birikim alt boyut puanları arasında zayıf, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki mevcuttur ($r=-0,197$, $p<0,001$). Özel bir insan ve katılım ($r=-0,170$, $p=0,002$), özel bir insan ve kültürel bilinç ($r=-0,158$, $p=0,005$), özel bir insan ve kültürel potansiyel ($r=-0,136$, $p=0,016$) arasında zayıf, negatif yönlü ve anlamlı korelasyonlar bulunmuştur. Özel bir insan ve yaşlılığı kabullenme zorluğu ($r=-0,225$, $p<0,001$), özel bir insan ve sosyal yıpranma algısı ($r=-0,242$, $p<0,001$) ve özel

bir insan ve yaşamla baş etme zorluğu ($r=-0,177$, $p=0,002$) arasında zayıf, negatif yönlü ve anlamlı korelasyonlar tespit edilmiştir. Özel bir insan ve olumsuz imge arasında zayıf, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=-0,173$, $p=0,002$).

Entelektüel birikim ve katılım alt boyut puanları arasında güçlü, pozitif yönlü ve anlamlı bir korelasyon bulunmaktadır ($r=0,818$, $p<0,001$). Entelektüel birikim ve kültürel bilinç ($r=0,745$, $p<0,001$), entelektüel birikim ve kültürel potansiyel ($r=0,777$, $p<0,001$) arasında güçlü, pozitif yönlü ve anlamlı korelasyonlar mevcuttur. Entelektüel birikim ve yaşlılığı kabullenme zorluğu ($r=0,306$, $p<0,001$), entelektüel birikim ve sosyal yıpranma algısı ($r=0,333$, $p<0,001$), entelektüel birikim ve yaşamla baş etme zorluğu ($r=0,330$, $p<0,001$) ve entelektüel birikim ve olumsuz imge ($r=0,320$, $p<0,001$) arasında orta düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı korelasyonlar bulunmaktadır.

Katılım ve kültürel bilinç alt boyut puanları arasında güçlü, pozitif yönlü ve anlamlı bir korelasyon saptanmıştır ($r=0,733$, $p<0,001$). Katılım ve kültürel potansiyel ($r=0,746$, $p<0,001$), katılım ve yaşlılığı kabullenme zorluğu ($r=0,313$, $p<0,001$), katılım ve sosyal yıpranma algısı ($r=0,317$, $p<0,001$), katılım ve yaşamla baş etme zorluğu ($r=0,306$, $p<0,001$) ve katılım ve olumsuz imge ($r=0,322$, $p<0,001$) arasında orta düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı korelasyonlar bulunmaktadır.

Kültürel bilinç ve kültürel potansiyel alt boyut puanları arasında güçlü, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki mevcuttur ($r=0,746$, $p<0,001$). Kültürel bilinç ve yaşlılığı kabullenme zorluğu ($r=0,278$, $p<0,001$), kültürel bilinç ve sosyal yıpranma algısı ($r=0,304$, $p<0,001$), kültürel bilinç ve yaşamla baş etme zorluğu ($r=0,325$, $p<0,001$) ve kültürel bilinç ve olumsuz imge ($r=0,315$, $p<0,001$) arasında orta düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı korelasyonlar tespit edilmiştir.

Kültürel potansiyel ve yaşlılığı kabullenme zorluğu alt boyut puanları arasında zayıf, pozitif yönlü ve anlamlı bir korelasyon bulunmaktadır ($r=0,225$, $p<0,001$). Kültürel potansiyel ve sosyal yıpranma algısı ($r=0,217$, $p<0,001$), kültürel potansiyel ve yaşamla baş etme zorluğu ($r=0,225$, $p<0,001$) ve kültürel potansiyel ve olumsuz imge ($r=0,245$, $p<0,001$) arasında zayıf, pozitif yönlü ve anlamlı korelasyonlar mevcuttur.

Yaşlılığı kabullenme zorluğu ve sosyal yıpranma algısı alt boyut puanları arasında çok güçlü, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=0,895$, $p<0,001$). Yaşlılığı kabullenme zorluğu ve yaşamla baş etme zorluğu ($r=0,858$, $p<0,001$) ve yaşlılığı kabullenme zorluğu ve olumsuz imge ($r=0,900$, $p<0,001$) arasında da çok güçlü, pozitif yönlü ve anlamlı korelasyonlar bulunmaktadır.

Sosyal yıpranma algısı ve yaşamla baş etme zorluğu alt boyut puanları arasında çok güçlü, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki mevcuttur ($r=0,885$, $p<0,001$). Sosyal yıpranma algısı ve olumsuz imge ($r=0,853$, $p<0,001$) arasında da çok güçlü, pozitif yönlü ve anlamlı bir korelasyon bulunmaktadır.

Yaşamla baş etme zorluğu ve olumsuz imge alt boyut puanları arasında da çok güçlü, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r=0,882$, $p<0,001$).

Tablo 9. Algılanan Sosyal Destek, Kültürel Sermaye ve Yaşlanma ve Yaşlılığa İlişkin Tutum Ölçek Puanları Arasındaki Korelasyonlar

		ÇBASDÖ toplam puan	KSÖ toplam puan	YYTÖ Toplam puan
ÇBASDÖ toplam puan	r	1	-0,170**	-0,198**
	p	-	0,002	<0,001
KSÖ toplam puan	r		1	0,342**
	p		-	<0,001
YYTÖ Toplam puan	r			1
	p			-
<i>r: Spearman korelasyon katsayısı, *:p<0,05, **:p<0,010</i>				

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

ÇBASDÖ ölçeği toplam puanı ile KSÖ ($r=-0,170$, $p=0,002$) ve YYTÖ ($r=-0,198$, $p<0,001$) toplam puanları arasında zayıf düzeyde, negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı korelasyonlar mevcuttur. Bunun yanı sıra, KSÖ ile YYTÖ ($r=0,342$, $p<0,001$) ölçek toplam puanları arasında zayıf düzeyde, pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı korelasyonlar mevcuttur.

4. TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde kültürel sermaye ve algılanan sosyal desteğin yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumlarla ilişkisinin tespit edilmesi amacıyla giriş bölümünde verilen çalışmanın amaçları ve kurulan hipotezler doğrultusunda gerçekleştirilen istatistiksel analizlere ait bulguların literatür kapsamında tartışılmasına yer verilmiştir. Bu bağlamda araştırmanın sosyodemografik değişkenlerini oluşturan cinsiyet, eğitim durumu, gelir düzeyi, ilişki durumu ve yaşa ilişkin bulgular ve kültürel sermaye, algılanan sosyal destek, yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutumlara ilişkin bulgular tartışılmaktadır.

Yapılan çalışmada toplam kültürel sermaye ve kültürel sermayenin entelektüel birikim, katılım, kültürel bilinç, kültürel potansiyel alt boyutlarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Ulaşılan bu sonuç, örneklem grubunun benzer kültürel sermaye birikimine sahip olabileceği ve kültürel sermaye yeterliliğinde cinsiyetten ziyade bireylerin kişisel özelliklerinin çok daha önemli bir faktör olarak ortaya çıkmış olabileceği bağlamında değerlendirilmektedir. Eğitim alanındaki eşitsizliğin engellenmesine yönelik çalışmaların hız kazanması ile kadınlar ve erkeklerin benzer şartlarda eğitime erişim imkânı sağlayabilmeleri kadınlar ile erkekler arasındaki kültürel sermaye birikiminde anlamlı bir farkın ortaya çıkmamış olmasının bir nedeni olarak ifade edilebilir. Ayrıca kadınların ve erkeklerin son yıllarda toplumsal hayatın getirdiği sorumlulukları paylaşma, maddi özgürlük ve zaman yönetimi gibi konularda benzer davranışlarda bulunmaları sebebiyle kültürel sermaye yeterlilikleri arasında fark olmadığı söylenebilir. Çalışma sonuçlarına benzer nitelikte araştırmalar literatürde yer almaktadır. Toprakçı (2021), Aydın (2020), Ergüven Akbulut, (2019), Güleç (2019), Etiz (2019), Erdoğan (2019) ve Sullivan (2001) de yaptıkları çalışmalarda bizim araştırmamızla aynı sonuca ulaşmış, toplam kültürel sermaye ve kültürel sermayenin tüm alt boyutlarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık olmadığını bulgulamışlardır. Bu çalışmada elde edilen sonuçlardan farklı olarak Uslu (2022), Çiftçi (2020), Tösten vd., (2017), Avcı (2015) kültürel sermayenin toplamında ve kültürel sermayenin tüm alt boyutlarında kadınların kültürel sermaye yeterliliklerinin erkeklere göre anlamlı şekilde yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Yaşanılan toplum içerisinde kadınların ve erkeklerin birbirinden farklı rollere sahip olması kültürel sermayelerini etkileyen etmenlerden

biridir (Özcan ve Erdur Baker, 2009). Kadınların kültürel sermaye yeterliliklerinin erkeklerden anlamlı şekilde yüksek çıktığı sonucun paylaşıldığı araştırmalara ilişkin yapılan değerlendirmelerde kadınların aile içinde yüklendikleri çocuk yetiştirme gibi sorumluluklarının onların kültürel birikimlerine olumlu katkı sağladığı, son elli yılda çalışma hayatında aktif rol alabilmeleri için mesleki gelişimlerini arttırmalarının onların kültürel sermaye birikimlerini de arttırmış olabileceği fikirleri yer almaktadır (Alptekin, 2011). Ayrıca Avcı'ya (2015) göre kadınların erkeklere göre daha öz güven sahibi, öğrenmeye açık ve hırslı olmaları kültürel sermaye birikimlerini arttırmalarında önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapılan bu çalışmanın sonuçlarından farklı olarak Sortkaer (2019), Bucak (2019), Gökalp (2018) kültürel sermayenin toplamında ve kültürel sermayenin tüm alt boyutlarında erkeklerin kültürel sermaye yeterliliklerinin kadınlara göre anlamlı şekilde yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuçlara ilişkin yapılan değerlendirmelerde erkeklerin sorumluluk gerektiren mesleklerde çalışıyor olmalarının onların bilgi birikimlerini arttırmalarına, erkeklerin kültürel sermayelerini arttıracak faaliyetlere daha çok zaman ayırmalarına, erkekler ve kadınların kültürel sermaye edinim yollarının farklı olması gibi sebepler öne sürülmüştür (Özgan ve Karataşoğlu, 2016).

Kültürel sermayenin toplamında ve kültürel sermayenin entelektüel birikim, katılım, kültürel bilinç, kültürel potansiyel alt boyutlarında eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir fark bulunamamış olması araştırmanın örneklem grubunu oluşturan katılımcıların büyük çoğunluğunun aynı eğitim seviyesini paylaşması ve buna bağlı olarak da kültürel sermaye birikimlerinin benzer olmasına dayandırılabilir. Ayrıca katılımcıların kültürel sermaye birikimlerini yalnızca eğitim yolu ile değil, bireysel eğilim ve çabaları, ailelerinden aldıkları bilgi dağarcığı, mesleki hayatlarından edindikleri tecrübeleri ve çevresel etmenler yoluyla edinebilecekleri söylenebilir. Literatüre bakıldığında araştırma bulgusuna benzer bir çalışmaya rastlanamamıştır. Gerçekleştirilen araştırmalarda kültürel sermaye ve alt boyutlarının katılımcıların eğitim durumuna göre anlamlı fark tespit edildiği sonuçlar olduğu görülmüştür. Katz-Gerro (2002), Jaeger (2011), Avcı (2015), Yu (2016), Bucak (2019) çalışmalarında kültürel sermayenin toplamında ve kültürel sermayenin tüm alt boyutlarında lisansüstü eğitim seviyesine sahip olan katılımcıların en yüksek kültürel birikime sahip olduğu

sonucuna ulaşmışlardır. Diğer bir ifadeyle katılımcıların eğitim seviyeleri yükseldikçe sahip oldukları kültürel sermaye birikimlerinin de arttığını gözlemlemiştir. Gözlemlenen sonuçlara ilişkin yapılan değerlendirmelerde eğitim seviyesi yüksek kişilerin hayat tarzlarını kültürel olarak da üst konumda belirledikleri ve kültürel faaliyetlere katılım oranlarının fazla olduğu söylenebileceği buna bağlı olarak da kültürel sermayenin hem ediniminin hem de tüketiminin belirleyicilerinden birinin eğitim olduğu ifade edilmiştir (Katz-Gerro, 2002).

Kültürel sermaye toplamında ve kültürel sermayenin entelektüel birikim, katılım, kültürel bilinç, kültürel potansiyel alt boyutlarında gelir durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre düşük gelir düzeyinde bulunan katılımcıların kültürel sermaye toplamında ve kültürel sermayenin tüm alt boyutlarından aldıkları puanlar, orta gelir düzeyine ve yüksek gelir düzeyine sahip katılımcıların puanlarından anlamlı derecede yüksektir. Benzer şekilde orta gelir düzeyine sahip katılımcıların kültürel sermaye toplamında ve kültürel sermayenin tüm alt boyutlarında ortalama puanları ile yüksek gelir durumuna sahip katılımcıların ortalama puanları arasındaki farkın da anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca bağlı olarak araştırma örneklemini oluşturan katılımcılardan yüksek gelir düzeyine sahip olduğunu belirten katılımcı sayısının oldukça düşük olması araştırmanın sonucuna etki etmiş olduğu düşünülmektedir. Ayrıca yüksek gelir durumuna sahip olduğunu belirten katılımcılar ile araştırma örnekleminin büyük çoğunluğunu oluşturan orta gelir düzeyine sahip olduğunu belirten katılımcıların genellikle rutin ve yoğun bir çalışma temposuna sahip olabileceği, zaman yönetimlerini çalışma planlarına göre oluşturmaları ve tüm bu nedenlerle de kültürel faaliyetlere katılım sağlamalarının, ilgi alanlarına yönelik kültürel birikim edinmelerinin güçleştiği değerlendirilebilir. Literatür incelendiğinde yapılan çalışmaların bu araştırmanın sonuçlarıyla farklılık gösterdiği gözlemlenmiştir. Maunah (2020), Çiftçi (2020), Wright (2012), Özcan ve Erdur Baker (2009) çalışmalarında aylık gelirleri yüksek olan katılımcıların kültürel sermaye birikimlerinin de yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuçları ile ilgili değerlendirmelerde yüksek ekonomik düzeyde bulunan kişilerin kültürel eserlere ulaşımının kolay olması, kültürel yaşantı edinimlerinin de arttığını bu nedenlerle de kültürel birikimlerinin yüksek olduğu tespitinde bulunulmuştur (Bourdieu, 2014). Ayrıca yüksek sosyoekonomik düzey yüksek kültürel sermaye

birikimini gösteren bir değişken olarak tanımlanmıştır (Wright 2012). Literatürde toplam kültürel sermaye ve kültürel sermayenin entelektüel birikim, katılım, kültürel bilinç, kültürel potansiyel alt boyutlarında gelir durumu değişkenine göre anlamlı bir fark tespit edilmemiş çalışmaların da bulunduğu gözlemlenmiştir. Avcı (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmada gelir düzeyine göre kültürel sermaye birikiminde anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Güleç (2019) tarafından yapılan çalışmada ise yalnızca kültürel sermayenin kültürel potansiyel alt boyutunda gelir düzeyine göre anlamlı farklılık olduğu diğer tüm alt boyutlarda ise anlamlı bir farkın bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılan çalışmada toplam kültürel sermaye ve kültürel sermayenin entelektüel birikim, katılım, kültürel bilinç, kültürel potansiyel alt boyutlarında ilişki durumu değişkenine göre anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Araştırma sonucuna göre yapılan değerlendirmede günümüz toplumunda evliliklerde eşlerin sorumluluk paylaşımları ve buna bağlı olarak zamanlarını kişisel gelişimleri yönünde daha verimli şekilde kullanabildikleri, kültürel faaliyetlere katılımlarında evliliğin bir engel olmadığı tüm bu sebeplerle de evli bireyler ile bekar bireylerin kültürel sermaye birikimlerinde anlamlı bir farklılık bulunmadığı ifade edilebilir. Literatür incelendiğinde Ergüven Akbulut (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmada da kültürel sermaye toplamında ve tüm alt boyutlarında ilişki durumuna göre anlamlı bir fark bulunmamış olması bu araştırmanın sonucunu destekler nitelik göstermektedir. Literatürde bu çalışmadan farklı sonuçlar içeren araştırmalar da bulunmaktadır. Alaca (2022), Eroler (2015) yaptıkları çalışmalarda bekarların evlilere göre kültürel sermaye puan ortalamalarının daha yüksek olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır. Ulaşmış oldukları sonuçlarla ilgili yapılan değerlendirmelerde evli bireylerin ev içerisinde sorumluluk alanlarının bekar bireylere göre fazla olmasının kültürel faaliyetlerde bulunmalarını zorlaştırmasının kültürel sermaye birikimleri önünde engel teşkil edebileceği yorumunda bulunularak, bekar bireylerin ise kendilerine ait daha fazla zamana sahip olmaları sebebiyle boş vakitlerini kültürel faaliyetlere daha çok katılım sağlayarak geçirdikleri tüm bu sebeplerle de kültürel sermaye birikimlerinin yüksek olabileceği tespiti yapılmıştır (Eroler, 2015).

Bu çalışmada toplam kültürel sermaye ve kültürel sermayenin entelektüel birikim, kültürel bilinç, kültürel potansiyel alt boyutları ile yaş değişkeni arasında

negatif yönlü zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu, kültürel sermayenin katılım boyutunun ise yaş değişkeni ile arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre yaş ilerledikçe teknolojik, bilimsel ve güncel gelişmeleri takip etmek zorlaşacağından kültürel sermaye birikiminin genç yaşlarda daha yüksek olacağı sonucunun olası olduğu değerlendirilmesinde bulunulabilir. Ayrıca kültürel sermayenin katılım boyutu ile yaş değişkeni arasında herhangi bir anlamlı ilişki tespit edilmemiş olmasının katılımcıların her yaş döneminde kişisel gelişimlerine yönelik faaliyetlerde bulunabileceklerini ve bu şekilde kültürel sermaye birikimi sağlamaya devam edebileceklerini düşüncelerinden kaynaklandığı söylenebilir. Literatür incelendiğinde Güleç (2019) ve Bucak (2019) tarafından yapılan çalışmalarda katılımcıların yaşları arttıkça kültürel sermaye yeterliliklerinin azaldığı bulgularının bu araştırmayı destekler nitelik taşıdığı tespit edilmiştir. Literatürde bu araştırmanın sonuçlarının aksini gösteren çalışmalar da bulunduğu gözlemlenmiştir. Gökalp (2018) ve Ergüven Akbulut (2019) tarafından yapılan çalışmalarda yaşın artması ile doğru orantılı olarak kültürel sermaye birikiminin de arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca bağlı olarak yapılan değerlendirmede yaşın artması ile katılımcıların entelektüel yeterliliklerinin buna bağlı olarak da kültürel sermaye birikimlerinin artmasının ilişkili olduğu ifade edilmiştir (Ergüven Akbulut, 2019).

Algılanan sosyal destek toplamında ve algılanan sosyal desteğin arkadaş desteği, özel bir insan desteği alt boyutlarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği saptanmıştır. Aile desteği alt boyutunda ise cinsiyete göre anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Kadın katılımcıların algılanan sosyal desteğin toplamından ve arkadaş desteği, özel bir insan desteği alt boyutlarından aldıkları puanların erkeklerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca göre kadınların çevrelerinden daha fazla sosyal destek algıladıkları görülmektedir. Çalışmanın sonucu değerlendirildiğinde kadınların kolay iletişim kurabilme becerileri, sosyal çevreleri ile daha sık ve samimi ilişkiler içerisinde olmaları, duygu ve düşüncelerini paylaşma, açığa vurma eğilimine sahip olmaları onların sosyal destek algılarının daha yüksek olmasını sağladığı düşünülmektedir. Ayrıca kadınlar çevrelerinden algıladıkları sosyal desteği yaşadıkları zor süreçlerde bir başa çıkma yöntemi olarak kullanmaktadır (Felsten, 1998). Kadınlar zorlu hayat koşullarında veya çeşitli hastalıklarda arkadaş ve özel bir insandan algıladıkları sosyal desteği iyileşme

süreçlerinin en önemli parçası olarak tanımlamaktadırlar (Boughton ve Street, 2007, s. 191). Literatür incelendiğinde bu araştırma sonucu ile tutarlı sonuçların elde edildiği oldukça fazla sayıda araştırma olduğu gözlemlenmiştir. Selçuk (2019), Gazioğlu (2015), Lee vd., (2015), Cırık (2010), Yamaç (2009) yaptıkları çalışmalarda kadınların algıladıkları sosyal desteğin erkeklerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucunu bulgulamışlardır. Bunun yanı sıra literatürde araştırma sonucu ile örtüşmeyen araştırmaların da olduğu görülmüştür. Aliyev ve Tunç (2017), Güven (2011) yaptıkları çalışmalarda erkeklerin algıladıkları sosyal desteğin anlamlı düzeyde kadınlardan yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuca ilişkin erkeklerin aileleri dışında ve iş ortamlarında sosyal ağlarının yoğun ve daha geniş bir alan tutuyor olması algıladıkları sosyal desteğin yüksek olması ile ilişkilendirilerek kadınlarınsa sosyal ağlarının daha dar ve kendilerine benzer özellikler taşıyan kişilerden oluşuyor olması sebebiyle algıladıkları sosyal desteğin erkeklerden anlamlı düzeyde düşük olduğu değerlendirilmesinde bulunulmuştur (Rodríguez-Madrid, 2019). Literatürde algılanan sosyal desteğin cinsiyete göre farklılaşmadığını belirten Cebeci (2022), Tuğral (2020), Ateş (2011) tarafından gerçekleştirilen çalışmalar da bulunmaktadır.

Bu çalışmada toplam algılanan sosyal destek ve algılanan sosyal desteğin aile desteği, arkadaş desteği, özel bir insan desteği alt boyutlarının eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği saptanmıştır. Bu sonuca ilişkin araştırmanın örneklem grubunu oluşturan katılımcıların her birinin kendi çevrelerinde eğitim durumlarından bağımsız olarak yeterli sosyal desteği algıladıkları değerlendirilmesinde bulunulabilir. Literatürde incelendiğinde algılanan sosyal destek ile eğitim durumu arasındaki farkı konu alan çok fazla çalışmanın olmadığı gözlemlenmiştir. Çalışkan (2021) tarafından şizofreni tanısı bulunan hastalar ile gerçekleştirilen araştırmada eğitim durumu ile algılanan sosyal destek düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı bulgulanmıştır. Bu sonuç mevcut araştırma ile tutarlılık göstermektedir.

Algılanan sosyal destek toplamında ve algılanan sosyal desteğin özel bir insan desteği alt boyutunda gelir durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği saptanmıştır. Yüksek gelir düzeyine sahip katılımcıların algılanan sosyal destek toplam puanları ve özel bir insan alt boyutundan almış oldukları puan ortalamaları orta gelir düzeyine sahip katılımcılardan ve düşük gelir durumuna sahip katılımcıların almış oldukları puanlardan anlamlı derecede yüksektir. Benzer şekilde orta gelir

düzeyine sahip katılımcıların algılanan sosyal destek toplam puanları ve özel bir insan alt boyutundan almış oldukları puan ortalamaları da düşük gelir düzeyine sahip katılımcıların almış oldukları puanlardan anlamlı derecede yüksektir. Aile desteği ve arkadaş desteği alt boyutlarında ise algılanan sosyal destek ile gelir durumu arasında anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde Cebeci (2022), Altıparmak (2009), Aksüllü ve Doğan (2004) yaptıkları araştırmalarda mevcut çalışmanın sonuçları ile tutarlı olarak gelir düzeyinin yükselmesi ile algılanan sosyal destek düzeyinin de anlamlı şekilde yükseldiği sonucuna ulaştıkları görülmüştür. Mevcut araştırma bulguları ve alan yazındaki araştırmalardan elde edilen tutarlı sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde gelir durumunun yüksekliğinin çoğunlukla ev dışında bir çalışma hayatını gerekli kıldığı ve bu sayede geniş sosyal ağ edinimini sağlaması ile algılanan sosyal destek düzeyini arttırmada önemli bir etkisinin olduğu yorumunda bulunulabilir. Literatürde bu araştırma sonucundan farklı olarak Aliyev ve Tunç (2017) tarafından gerçekleştirilen araştırmada algılanan sosyal destek düzeyinin gelir durumunu düzeyine göre farklılaşmadığı sonucunu bulgulanmıştır.

Algılanan sosyal destek toplamında ve algılanan sosyal desteğin aile desteği, özel bir insan desteği alt boyutunda ilişki durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği saptanmıştır. Evli bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin ilişkisi olan ve ilişkisi olmayan bireylere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Algılanan sosyal desteğin arkadaş desteği alt boyutunda ise ilişki durumuna göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Literatür incelendiğinde Ersoy (2013), Altıparmak (2009), Albal (2009), Aksüllü ve Doğan (2004) yaptıkları araştırmalarda mevcut çalışmanın sonuçları ile tutarlı olarak evli bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin ilişkisi olan ve ilişkisi olmayan bireylerden yüksek olduğu sonucuna ulaştıkları gözlemlenmiştir. Bu sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde katılımcıların algıladıkları sosyal destek düzeyinde eşlerinin önemli bir pay sahibi olduğu yorumunda bulunulabilir. Literatürde mevcut çalışma ile örtüşmeyen bekar bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin evli bireylerden yüksek olduğunu bildiren çalışma bulunduğu gibi Kılıç (2018), algılanan sosyal destek düzeyinin ilişki durumuna göre anlamlı olarak farklılaşmadığını gösteren çalışmanın da Gündüz (2019) bulunduğu fark edilmiştir.

Algılanan sosyal destek toplamında ve algılanan sosyal desteğin aile desteği, özel bir insan desteği alt boyutları ile yaş değişkeni arasında pozitif yönlü zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu, algılanan sosyal desteğin arkadaş boyutunun ise yaş değişkeni ile arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre yaşın artması ile birlikte algılanan sosyal desteğin de arttığı söylenebilir. Katılımcıların algılanan sosyal destek toplamında ve aile desteği ile özel bir insan desteğinde yaşa bağlı olarak aldıkları puanların da artmasının yaş aldıkça ailelerinin ve hayatlarındaki özel insanların kendilerine verdiği desteği daha fazla önemli görmeye başlamaları ve yaşadıkları kayıplar ile ailelerinden algıladıkları sosyal desteğe daha çok değer vermeye başlamış olmaları ile ilgili olduğu yorumunda bulunulabilir. Arkadaş desteği ile yaş arasında herhangi bir ilişkinin tespit edilememiş olması katılımcıların hangi yaşta olurlarsa olsunlar arkadaşlarından algıladıkları sosyal desteği hayatlarında sürekli olarak hissetmelerinden kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde Aksüllü ve Doğan (2004) tarafından yapılan araştırmada iki farklı örneklem grubundan alınan veriler ışığında huzurevinde yaşayan katılımcıların yaşları arttıkça algılanan arkadaş desteğinin arttığı, aile evinde yaşayan katılımcıların ise yaşları arttıkça algılanan aile desteğinin arttığı sonuçları gözlemlenmiştir. Bunun yanı sıra literatürde yaş ile algılanan sosyal destek düzeyinin ilişkili olmadığını gösteren Jaisri (2018) çalışmanın da bulunduğu tespit edilmiştir.

Yapılan çalışmada yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutum toplamında ve yaşlılığı kabullenme zorluğu, sosyal yıpranma algısı, yaşamla baş etme zorluğu, olumsuz imge alt boyutlarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği saptanmıştır. Literatür incelendiğinde Çilingir vd., (2017), Özbek-Yazıcı vd., (2015), Soyuer vd., (2010) tarafından yapılan araştırmalarda da mevcut araştırmanın sonuçlarıyla benzer şekilde yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumların cinsiyet ile arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Bu sonuçlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde toplumun giderek yaşlanıyor olmasının katılımcılar arasında bilinen bir gerçek olarak görülerek kabul edilmesi, evde yaşlı bakımı gerektiren durumlarda kadınlar ile erkeklerin aile içerisinde eşit roller alarak süreci paylaşıyor olmalarının yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik bakış açılarını, tutumlarının benzer olmasını sağlamış olabileceği yorumunda bulunulabilir. Literatürde mevcut araştırmanın aksine toplam yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutum ve yaşlılığı kabullenme zorluğu, sosyal yıpranma algısı, yaşamla baş

etme zorluğu, olumsuz imge alt boyutlarında cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık tespit edilen çalışmaların olduğu tespit edilmiştir. Kadınların yaşlanmaya ilişkin erkeklerden daha olumlu tutumlara sahip olduğunu gösteren çalışmalar olduğu gibi Dinçer vd., (2016), Güven vd., (2012) erkeklerin yaşlanmaya ilişkin tutumlarının kadınlara göre daha olumlu olduğunu gösteren çalışmalar da Ceylan ve Öksüz (2015), McConatha vd., (2004) bulunmaktadır.

Yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutum toplamının ve yaşlılığı kabullenme zorluğu, sosyal yıpranma algısı, yaşamla baş etme zorluğu, olumsuz imge alt boyutlarının eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği saptanmıştır. Katılımcılardan ilköğretim mezunlarının yaşlanmaya ilişkin tutumun toplamından ve tüm alt boyutlardan almış oldukları puan ortalamaları lise, önlisans/lisans ve lisansüstü mezunlarından düşüktür. Diğer bir ifade ile ilköğretim mezunlarının yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin lise, önlisans/lisans ve lisansüstü mezunlarına göre tutumlarının daha olumlu olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç değerlendirildiğinde katılımcıların eğitim seviyelerinin yükselmesi ile kapsamlı bir bakış açısına sahip olarak yaşlılık ve yaşlılığın getirdiği hastalık ve sorunlara yönelik bilgilerinin, farkındalıklarının arttığı bu nedenle de yaşlanmanın getirdiği zorlu deneyimlere karşı tutumlarının daha olumsuz yönde olabileceği söylenebilir. Ayrıca eğitim seviyesi yüksek olan katılımcıların kendilerinde yaşlanmayla birlikte birçok yönden geri çekilmelerin, sosyal kayıpların olacağını düşünmeleri ve bu kayıplarla mücadele ederken geçmiş alışkanlıklarını sürdürmede zorlanacaklarını biliyor olmaları gibi sebepler eğitim seviyesi düşük olan katılımcılara oranla yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutumlarının olumsuz olmasının altında yatan nedenlerden biri olarak yorumlanabilir. Literatür incelendiğinde Üşenmez ve Kaya (2021), Kaçan vd., (2018) yaptıkları çalışmalarda eğitim seviyesi ile yaşlanmaya yönelik tutumda anlamlı bir farklılığa rastlanmadığı görülmüştür. Bunun yanı sıra literatürde mevcut araştırmanın sonucundan farklı olarak eğitim seviyesinin yükselmesi ile yaşlanmaya yönelik tutumun daha olumlu olduğunu gösteren çalışmalar da Demir vd., (2020), Öztürk vd., (2020) bulunmaktadır. Bu araştırma sonuçlarına ilişkin eğitim seviyesinin yükselmesi ile yaşlılığın bilgi ve kültür seviyesinin arttığı, tecrübelerin paylaşıldığı, diğerleri ile ilişkilerde verimli olunabilen kaçınılması güç bir dönem olarak görülmesi tutumların daha olumlu olmasını sağladığı değerlendirilebilir.

Bu çalışmada yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutum toplamında ve yaşlılığı kabullenme zorluğu, yaşamla baş etme zorluğu, olumsuz imge alt boyutlarının gelir durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği saptanmıştır. Sosyal yıpranma algısı alt boyutu ise gelir durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Yüksek gelir durumunda bulunan katılımcıların sosyal yıpranma alt boyutundan almış oldukları puan ortalamaları orta gelir durumunda bulunan katılımcılardan ve düşük gelir durumunda bulunan katılımcılardan daha düşüktür. Benzer şekilde orta gelir durumunda bulunan katılımcıların sosyal yıpranma alt boyutundan almış oldukları puan ortalamaları düşük gelir durumunda bulunan katılımcılardan daha düşüktür. Diğer bir ifade ile düşük gelir durumundaki katılımcıların sosyal yıpranma algıları orta ve yüksek gelir durumunda bulunan katılımcılardan yüksektir. Bu sonuca ilişkin bireylerin yaşlanma ile birlikte emeklilik hayatına geçiş yapması ve bu sebeple gelir düzeylerinde yaşanacak azalmanın yaşlanmaya yönelik tutumlarını olumsuz yönde etkileyeceği, gelir düzeyinde yaşadıkları kayıplar ile yaşlılığı kabullenmelerinin zorlaşacağı aynı zamanda hayat standartlarının ve buna bağlı olarak sosyal yıpranmalarının da artacağı yorumunda bulunulabilir. Bunun yanı sıra gelir durumu yüksek olan bireylerin yaşlılık ve yaşlılık ile birlikte artan sağlık ve bakım masraflarını kendileri karşılayabileceklerine inanmalarından dolayı herhangi bir kaygıları bulunmamasına karşın düşük gelir durumuna sahip bireylerin bu masrafları karşılayamamakla ilgili endişe içerisinde olmalarının sosyal yıpranmalarını arttırabileceği söylenebilir. Literatür incelendiğinde mevcut çalışmayı destekler nitelikte sonuçları bulunan araştırmaların olduğu Göktaş (2021), Demir vd., (2020), Şahin vd., (2018) gözlemlenmiştir.

Yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutum toplamının ve yaşlılığı kabullenme zorluğu, sosyal yıpranma algısı, yaşamla baş etme zorluğu, olumsuz imge alt boyutlarının ilişki durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır. Literatür incelendiğinde Göktaş (2021), Üşenmez ve Kaya (2021) yaptıkları çalışmalarda mevcut araştırma sonucuyla tutarlı şekilde yaşlanmaya ilişkin tutumların ilişki durumuna göre farklılaşmadığını bulgulamışlardır. Bu sonuçlara ilişkin örneklem grubunu oluşturan evli, ilişkisi olan ve ilişkisi olmayan katılımcıların yaşlanmaya ilişkin tutumlarının benzer olduğu söylenebilir. Literatürde mevcut araştırma sonuçlarından farklı olarak Demir vd., (2020) Öztürk (2020) tarafından

gerçekleştirilen çalışmalarda bekar bireylerin yaşlanmaya ilişkin tutumlarının evli bireylere göre daha olumlu olduğu bulgulanmıştır. Bu sonuçlara ilişkin evli bireylerin bekar bireylere göre daha çok sorumlulukları olduğu ve bu sorumluluklarını yaşları ilerledikçe yerine getirmelerinin zorlaşacağına dair inançlarının yaşlanmaya karşı bakış açılarını olumsuz yönde etkilediği yorumunda bulunulabilir.

Yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutum toplamı ve yaşlılığı kabullenme zorluğu, sosyal yıpranma algısı, olumsuz imge alt boyutları ile yaş değişkeni arasında negatif yönlü zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu, yaşlanmaya ilişkin tutumun yaşamla baş etme zorluğu boyutunun ise yaş değişkeni ile arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların yaşları arttıkça yaşlanmaya ilişkin tutumun toplamı ve yaşlılığı kabullenme zorluğu, sosyal yıpranma algısı, olumsuz imge alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlarının azaldığı söylenebilir. Yaş arttıkça yaşlanmaya yönelik olumsuz tutum, yaşlılığı kabullenme zorluğu, sosyal yıpranma algısı ve yaşlılığa yönelik olumsuz imge azalmaktadır. Literatür incelendiğinde mevcut araştırma sonuçlarıyla tutarlı şekilde yaş arttıkça yaşlanmaya ilişkin olumsuz tutumun azalacağını bulgulayan çalışmaların Atay ve Kumcağız (2022), Kaçan vd., (2018), Soyuer vd., (2010) olduğu gözlemlenmiştir. Bu sonuçların bütününe yönelik bireylerin yaşları arttıkça kendilerini sosyal ve ruhsal açıdan yaşlılığa hazırlamaları, olgunluk seviyelerinin artmasıyla birlikte yaşlılığa uyum sağlamalarının kolaylaştığı bunlara bağlı olarak da yaşlanmaya ilişkin tutumlarının daha olumlu olduğu yorumunda bulunulabilir. Diğer bir ifadeyle yaşları arttıkça bireylerin yaşlılığı kabullenmeleri kolaylaşmaktadır. Literatürde mevcut araştırma sonucundan farklı olarak yaş arttıkça yaşlanmaya ilişkin olumsuz tutumun da artacağını tespit eden çalışmalar da Demir vd., (2020), Şahin vd., (2018) bulunduğu görülmüştür. Araştırma sonuçlarının yaş değişkenine göre birbirinden farklı olmasına ilişkin örneklem grubunun yaş aralıklarının birbirinden farklı dağılım göstermesi yorumunda bulunulabilir.

Kültürel Sermaye Ölçeği alt boyutlarının (entelektüel birikim, katılım, kültürel bilinç, kültürel potansiyel) kendi aralarındaki ilişkinin değerlendirilmesi için gerçekleştirilen korelasyon analizi sonucunda Kültürel Sermaye Ölçeğinin tüm alt boyutlarının (entelektüel birikim, katılım, kültürel bilinç, kültürel potansiyel) birbirleri ile pozitif yönde anlamlı ilişkileri olduğu tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde

Dağ (2023), Bucak (2019), Avcı (2015) tarafından yapılan çalışmalarda da mevcut araştırma ile tutarlı olacak şekilde kültürel sermayenin alt boyutlarının kendi aralarında pozitif yönde anlamlı ilişkileri olduğu bulgusuna ulaşıldığı gözlemlenmiştir. Mevcut araştırmada alt boyutlar arasındaki en yüksek ilişkinin entelektüel birikim ile katılım alt boyutları arasında olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç örneklem grubunu oluşturan katılımcıların sosyal etkinlik ve faaliyetlere katılım düzeylerinin artırılmasıyla entelektüel birikim düzeylerinin de artacağını göstermektedir. Bireylerin eğitim ve sosyalleşme süreçlerinin bütününden kazanmış oldukları kazanım ve birikimlerinin onların kültürel sermayesini oluşturduğu (Avcı ve Yaşar, 2014) bilgisi ile sonuçlar değerlendirildiğinde kişilerin sosyal faaliyetlere katılımlarının onların entelektüel birikimlerini arttırdığı gibi buna bağlı olarak kültürel bilinçlerinin ve kültürel potansiyellerinin de arttığı beklenir bir durumdur.

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği alt boyutlarının (aile desteği, arkadaş desteği, özel bir insan desteği) kendi aralarındaki ilişkinin değerlendirilmesi için gerçekleştirilen korelasyon analizi sonucunda Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin tüm alt boyutlarının (aile desteği, arkadaş desteği, özel bir insan desteği) birbirleri ile pozitif yönde anlamlı ilişkileri olduğu tespit edilmiştir. Aile, toplumun en küçük birimi olmakla birlikte aynı zamanda en temel kurumudur. Birey ile toplumu oluşturan diğer kişiler arasındaki uyumlu ve olumlu ilişkilerin temellendirilmesi büyük oranda aile aracılığıyla olmaktadır (Yavuzer, 2017). Bireyin diğerleri ile etkileşim kurmasında ailesinden aldığı desteğin rolü büyüktür. Bu bağlamda aile desteği düzeyinin artmasıyla arkadaş ve özel bir insan desteği düzeylerinin de artacağı beklenen bir sonuçtur. Alan yazın incelendiğinde Saygın (2019), Albal (2009), Aksüllü ve Doğan (2004) tarafından yapılan çalışmalarda da mevcut araştırma ile tutarlı olacak şekilde çok boyutlu algılanan sosyal desteğin alt boyutlarının kendi aralarında pozitif yönde anlamlı ilişkileri olduğu sonuçları gözlemlenmiştir.

Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutum Ölçeği alt boyutlarının (yaşlılığı kabullenme zorluğu, sosyal yıpranma algısı, yaşamla baş etme zorluğu, olumsuz imge) kendi aralarındaki ilişkinin değerlendirilmesi için gerçekleştirilen korelasyon analizi sonucunda Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutum Ölçeğinin tüm alt boyutlarının (yaşlılığı kabullenme zorluğu, sosyal yıpranma algısı, yaşamla baş etme zorluğu,

olumsuz imge) birbirleri ile pozitif yönde anlamlı ilişkileri olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir değişle yaşlılığı kabullenme zorluğu düzeyinin artması sosyal yıpranma algısı düzeyini, yaşamla baş etme zorluğu düzeyini ve yaşlılığa yönelik olumsuz imge düzeyini de arttırmaktadır. Benzer şekilde diğer alt boyutların düzeylerindeki artış da kendisi dışında kalan alt boyutların düzeylerinin artmasına neden olmaktadır. Yaşlılık her ne kadar nesnel bir gerçeklik olsa da yaşlılığa yönelik tutumlar kişisel algılara bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. İnsanlar kendilerini içerisinde bulundukları kronolojik yaşlarından kimi zaman daha yaşlı kimi zaman daha genç hissedebilmektedir. Bu da yaşlılığa ve yaşlanmaya karşı düşünce ve tutumlarının oluşmasına ortam hazırlamaktadır. (Aközer vd., 2011). Kendilerini kronolojik yaşlarından daha yaşlı hisseden bireylerin yaşlılığa yönelik tutumlarının genellikle olumsuz olduğu bilinmekle birlikte (Aközer vd., 2011) buna bağlı olarak yaşlılığı kabullenmelerinin daha zor olabileceği çıkarımında bulunulabilir. Aynı zamanda kendilerini sosyal olarak daha fazla yıpranmış hisseden bireylerin de yaşamla baş etmelerinin güçleşebileceği yorumu yapılabilir. Literatür incelendiğinde Kaya-İnal (2023), Kurtkapan (2020) tarafından yapılan araştırmalarda da mevcut çalışma ile tutarlı olacak şekilde yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutum alt boyutlarının kendi aralarında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulgularına ulaşıldığı görülmüştür.

Kültürel Sermaye Ölçeği toplam puanı ile Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutum Ölçeği toplam puanı arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan korelasyon analizi sonucunda kültürel sermaye ile yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutum arasında zayıf düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Sonuçları değerlendirebilmek amacıyla literatür incelendiğinde bu iki değişkenin birlikte çalışıldığı başka bir araştırmaya rastlanmamıştır. Kuramsal çerçevede değinilen bilgiler ile birlikte mevcut sonuçlar değerlendirilirse bireylerin yaşlılığa karşı tutumlarının kültür, eğitim, geçmiş yaşantı, inanç ve değer gibi sosyal faktörlerden etkilendiği bilinmektedir (Soyuer, 2010). Yaşlılığın sosyal inşası kuramına göre yaşlılık her dönemde sosyal ve kültürel faktörlerin birleşimi ile inşa edilir. Buradan hareketle yaşlılık ile birlikte sosyal hayat, statü ve roller, ekonomik durum, sosyal ilişkiler gibi birçok alanda birtakım değişiklikler meydana geldiği belirtilmiştir (Soyuer, 2010). Kültürel sermaye bireyin eğitim düzeyi ve kültürel etkinliklere katılım sıklığı değişkenlerinin bir bütün olarak değerlendirilmesi suretiyle anlaşılmaktadır

(Bourdieu, 1986). Yüksek kültürel sermayeye sahip olan kişi yaşlılık ile birlikte kendisini bekleyen muhtemel değişimleri önceden sezme kapasitesi ve yeterliliğindedir (Arun, 2009). Yaşlanmayla meydana gelen bedensel, zihinsel gerilemeler aynı zamanda emeklilik süreci ile birlikte mevcut gelirden düşüş yaşanması gibi durumlar kişilerin geçmiş yaşantılarında alışık oldukları düzenlerinin aksine kültürel etkinlik ve faaliyetlere katılım sağlamalarının önünde engel teşkil edecektir (Şentürk, 2018). Bireylerin ortaya çıkacak bu sorunlarla ilgili bilgi, birikim ve bilince sahip olmaları ve bu engellerle karşılaşacaklarının henüz yaşlılık dönemine adım atmadan farkında olmaları yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik olumlu tutumlar geliştirmelerini güçleştirmektedir (Demirbilek, 2007). Buradan bakılacak olursa mevcut araştırma sonucu kişilerin kültürel sermaye düzeylerinin artması ile yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik olumsuz tutumlarının artması bireylerin hayatlarının tüm evrelerinde benzer yaşam pratikleri gösterme eğiliminde olduklarını ifade eden yaşlılık sosyolojisinin literatüründe yer alan süreklilik kuramıyla desteklenebilir (Victor, 2005, s.22). Yaşlılık ile birlikte endüstri ve teknoloji gibi günümüze yön veren kaynaklardaki değişim ve dönüşümleri takip etmek bu değişim ve dönüşümlere uyum sağlamak güçleştiği gibi bunun sonucu olarak da sosyal dışlanmanın ortaya çıkması kaçınılmazdır (Kalınkara, 2014). Kültürel sermaye eğitime dayalı geçmiş yaşantı, değerler ve alışkanlıkların zemininde ortaya çıkmasının yanı sıra bireylerin edindiği deneyimler sonucu kazanmış olduğu potansiyellerini oluşturan hünelerlerini de içerisine alarak anlam kazanmaktadır (Arun, 2009). Bu bağlamda yaşlanma ile meydana gelen beceri kayıpları, gelişmeleri takip etmekte ve ortaya çıkan yeniliklere adapte olmakta yaşanan güçlükler bireylerin sahip oldukları potansiyellerinin ortaya çıkmasını ve bu potansiyellerini aktarım yoluyla sosyal çevreleri ile paylaşmalarını zorlaştıracakı düşünülebilir. Türkbeyler (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışmada toplumların yıllar içerisinde kültürel, sosyal ve ekonomik yönden göstermiş oldukları yüksek gelişimin bireylerde uzun yaşam beklentisi oluşturmadığı gibi kişilerin erken yaşta kendilerini yaşlı olarak algıladıkları sonucuna varılmıştır. Bu sonuca göre toplumun ve buna bağlı olarak bireylerin kültürel birikim düzeylerinde meydana gelen artmanın uzun yaşam ve yaşlanma ile ilgili algılarının olumsuz olması ile ilişkili olduğu değerlendirilmesinde bulunulabilir. Dolayısıyla mevcut araştırmada tespit edilen kültürel sermaye düzeyinin yükselmesi ile yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin olumsuz

tutumun artması sonucu kuramsal çerçevede değinilen içeriklerin bütünü ile uyum göstermektedir.

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği toplam puanı ile Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutum Ölçeği toplam puanı arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan korelasyon analizi sonucunda algılanan sosyal destek ile yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutum arasında zayıf düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Çalışmaya katılanların aile, arkadaş ve özel bir insandan algıladıkları sosyal destek düzeyleri yükseldikçe yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin olumsuz tutum düzeylerinin azaldığı tespit edilmiştir. Literatüre bakıldığında Özmeye (2018), Çevik vd., (2018), Yıldız (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda yaşamlarını evlerinde aileleri ile birlikte sürdüren, eşi ve çocuklarından algıladığı sosyal destek düzeyleri yüksek olan yaşlıların yaşlılık dönemi ile ilgili düşüncelerini fedakârlık, mutluluk, tecrübe gibi olumlu yaşantılarla bağdaştırarak ifade ettikleri, yaşlanma ile ilgili olumlu tutumlara sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Bayrak (2018), Goffman (2014) tarafından gerçekleştirilen ve toplumsal değişim sürecinde yaşlılık algısını konu alan, bireylerin sosyal destek düzeylerinin artmasının yaşlılık algılarının daha olumlu olmasını sağladığının tespit edildiği çalışmalar da mevcut araştırma sonucunu destekler nitelik göstermektedir. Aksüllü ve Doğan (2014) tarafından huzurevinde ve aile yanında yaşayan yaşlılar ile gerçekleştirilen çalışmada aile yanında yaşayan yaşlıların algıladıkları sosyal destek düzeylerinin huzurevinde yaşayanlara göre yüksek olduğu, ailelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyi yüksek olan bireylerin yaşlılık ile ilgili daha olumlu yaşantılara sahip olduğu bunun yanı sıra huzurevinde yaşayan yaşlıların ise arkadaş desteği ve özel bir insan desteği düzeylerinin, yalnız yaşayan çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyi düşük olan bireylere göre yüksek olduğu buna bağlı olarak yaşlanma ile ilgili daha olumlu bir inanç ve tutuma sahip oldukları sonucuna varılmıştır.

Öztürk vd., (2020) tarafından aile yapısı değişkeninin çalışmaya dahil edilmesi ile gerçekleştirilen çalışmada geniş aile yapısına sahip olan bireylerin yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumlarının çekirdek aile yapısına sahip olanlara göre daha olumlu olduğu bulunmuştur. Bu sonuç değerlendirildiğinde aile yapısındaki değişim ve dönüşüm ile birlikte geniş ailelerde birlik beraberlik bulunması, aile üyelerinin birbirlerini desteklemesi, ortak paylaşım alanlarının artması, aile içerisinde yaşayan

yaşlının saygı görmesi, bilgi ve tecrübelerinin önemli görülmesi gibi sebeplerle ailenin diğer üyelerinin yaşlılık dönemi ve yaşlanmaya ilişkin daha olumlu bir tutum geliştirdiği yorumunda bulunabilir.

Kültürel Sermaye Ölçeği toplam puanı ile Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği toplam puanı arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan korelasyon analizi sonucunda kültürel sermaye ile algılanan sosyal destek arasında zayıf düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde kültürel sermaye ile çok boyutlu algılanan sosyal desteğin doğrudan incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Fakat Sever (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışmada eşlerini kaybeden veya çocukları evden ayrılan bireylerin yaşamış oldukları bu yalnızlık ve destek eksikliği duyguları ile baş etmelerinde edinmiş oldukları yüksek eğitim ve kültür seviyesinin bunun yanı sıra sosyal faaliyetlere katılım göstermelerinin etkili olduğu saptanmıştır. Baran'ın (2008) çalışmasında ifade ettiği bireylerin sosyal ilişkilerini ve kültürel birikimlerini canlı tutmalarında yalnızca aile, arkadaş, komşuluk gibi kurulan bağlar ve bu bağlardan elde edilen sosyal desteğin değil aynı zamanda yaşam seyri boyunca edinilen, kültürel potansiyellerini oluşturan beceri ve ilgi alanlarının da önemli payı bulunduğu sonucu da bunu desteklemektedir. Mevcut araştırma sonucundan farklı olarak Sever (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışmada sosyoekonomik, eğitim ve kültür gibi konularda avantajlara sahip olmanın bireylerin toplumsal katılımını artırdığı, bu sayede sosyal desteklerinin arttığını fakat dezavantajlı bireylerde ise toplumsal katılımın azaldığı buna bağlı olarak çevreden alınan sosyal desteğin zayıfladığı ve kişilerin toplumdan izole olmasına sebebiyet verdiği görülmüştür. Bu sonuç Bourdieu 'nun (2006) sermayelerin birbirleri ile ilişkili olduğu ve ekonomik sermayenin diğer sermaye çeşitlerini belirlemede önemli bir rolü olduğu düşüncesi ile paralellik göstermektedir. Çünkü aynı çalışmada ekonomik düzeyi düşük buna bağlı olarak da kültürel faaliyetlere katılımları az olan kişilerin sosyal ilişkiler edinme ve sosyal destek sağlama şanslarının da düşük olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde bireylerin sahip oldukları sosyal, kültürel ekonomik sermayelerin hacminin toplumsal katılımlarını ve toplum ile ilişkilerini belirlemekle birlikte çevrelerini oluşturan kişilerden algıladıkları sosyal destek düzeyleri üzerinde de etkili olduğu yorumunda bulunulabilir.

SONUÇ

Araştırmanın ilk amacı yetişkinlerde kültürel sermaye ve algılanan sosyal desteğin yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumlarla ilişkisinin incelenmesidir. Araştırmanın bir diğer amacı ise yetişkinlerde kültürel sermaye ve algılanan sosyal desteğin yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumların cinsiyet, eğitim durumu, gelir düzeyi, ilişki durumu ve yaşa göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesidir. Bu amaçlar doğrultusunda yapılan çalışma sonuçları aşağıdaki gibidir:

Kadınların çok boyutlu algılanan sosyal desteğin toplamında ve arkadaş desteği, özel bir insan desteği boyutlarında erkeklerden anlamlı düzeyde yüksek puan aldığı görülmüştür.

Kültürel sermayenin toplamında ve alt boyutları olan entelektüel birikim, katılım, kültürel bilinç ve kültürel potansiyelde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Yaşlanmaya ilişkin tutumun toplamında ve alt boyutları olan yaşlılığı kabullenme zorluğu, sosyal yıpranma algısı, yaşamla baş etme zorluğu ve olumsuz imgede cinsiyete göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Eğitim durumuna göre çok boyutlu algılanan sosyal desteğin toplamında ve aile desteği, arkadaş desteği, özel bir insan desteği alt boyutlarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Eğitim durumuna göre kültürel sermayenin entelektüel birikim, katılım ve kültürel bilinç alt boyutlarında anlamlı bir farklılık görülmemiş olmasına karşın kültürel potansiyel alt boyutunda anlamlı farklılık görülmüştür.

Yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumun toplamında, yaşlılığı kabullenme zorluğu, sosyal yıpranma algısı, yaşamla baş etme zorluğu ve olumsuz imge alt boyutlarının tümünde anlamlı farklılık görülmüştür. İlköğretim mezunlarının yaşlılığı kabullenme zorluğu, sosyal yıpranma algısı, yaşamla baş etme zorluğu, olumsuz imge ve yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumun toplamından aldıkları puan lise, ön lisans/lisans ve yüksek lisans mezunlarından anlamlı düzeyde düşük olduğu görülmüştür.

Gelir düzeyine göre değerlendirildiğinde çok boyutlu algılanan sosyal desteğin toplamında gruplar arasında anlamlı farklılıklar görülmüştür. Çok boyutlu algılanan sosyal desteğin toplamında yüksek gelir düzeyine sahip bireylerin almış olduğu puanlar, orta ve düşük gelir düzeyine sahip bireylerin aldıkları puanlardan yüksektir. Aile desteği ve arkadaş desteği boyutlarında gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık görülmezken, özel bir insan desteğinde gruplar arasında anlamlı farklılık görülmüştür. Buna göre yüksek gelir düzeyinde bulunanların puanları, orta ve düşük gelir düzeyinde bulunanların puanlarından yüksek olduğu görülmüştür.

Kültürel sermayenin toplamında ve entelektüel birikim, katılım, kültürel bilinç ve kültürel potansiyelde gelir düzeyine göre anlamlı farklılıklar görülmüştür. Entelektüel birikim boyutunda, düşük gelir düzeyindekilerin orta ve yüksek gelir düzeyindekilere göre yüksek puanlar aldığı görülürken, benzer şekilde düşük gelir düzeyindekilerin katılım, kültürel bilinç, kültürel potansiyel boyutlarında da orta ve yüksek gelir düzeyindekilerden yüksek puanlar aldığı görülmüştür. Kültürel sermayenin toplamında da düşük gelir düzeyindekilerin almış oldukları puanlar orta ve yüksek gelir düzeyindekilerin almış oldukları puanlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür.

Yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumun yaşlılığı kabullenme zorluğu, olumsuz imge ve yaşamla baş etme zorluğu boyutlarında gelir düzeyine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık görülmezken, sosyal yıpranma algısı boyutunda gelir düzeyine göre anlamlı farklılıklar görülmüştür. Sosyal yıpranma algısı boyutunda yüksek gelir düzeyindekilerin almış olduğu puanların, orta ve düşük gelir düzeyindekilere göre anlamlı derecede daha düşük olduğu görülmüştür. Yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumun toplamında ise gelir düzeyine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

İlişki durumuna göre değerlendirildiğinde çok boyutlu algılanan sosyal desteğin toplamında evli olan katılımcıların puanlarının ilişkisi olmayan katılımcılardan yüksek olduğu görülmüştür.

Kültürel sermaye toplamında ve entelektüel birikim, katılım, kültürel bilinç ve kültürel potansiyel boyutlarında ilişki durumuna göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumun toplamında ve yaşlılığı kabullenme zorluğu, sosyal yıpranma algısı, yaşamla baş etme zorluğu, olumsuz imgede ilişki durumuna göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Yaş'a göre değerlendirildiğinde çok boyutlu algılanan sosyal desteğin toplamında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülmüştür. Yaş ile aile desteği ve yaş ile özel bir insan desteği arasında zayıf düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülürken, yaş ile arkadaş desteği arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir.

Yaş ile kültürel sermayenin toplamında zayıf düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki görülmüştür. Yaş ile entelektüel birikim, yaş ile kültürel potansiyel, yaş ile kültürel bilinç arasında zayıf düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki görülürken, yaş ile katılım boyutu arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir.

Yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumun toplamında yaş ile zayıf düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki görülmüştür. Yaş ile yaşlılığı kabullenme, yaş ile sosyal yıpranma, yaş ile olumsuz imge boyutlarında zayıf düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki görülürken, yaş ile yaşamla baş etme zorluğu arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir.

Çok boyutlu algılanan sosyal destek boyutlarından aile desteği ile arkadaş desteği arasında orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülürken benzer şekilde aile desteği ve özel bir insan desteği arasında da orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülmüştür.

Çok boyutlu algılanan sosyal destek boyutlarından aile desteği ile kültürel sermaye alt boyutlarından entelektüel birikim arasında zayıf düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca çok boyutlu algılanan sosyal destek alt boyutlarından aile desteği ile kültürel sermaye alt boyutlarından katılım, kültürel bilinç ve kültürel potansiyel arasında zayıf düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Çok boyutlu algılanan sosyal destek alt boyutlarından aile desteği ile yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumun alt boyutları olan yaşlılığı kabullenme zorluğu ile sosyal yıpranma algısı arasında zayıf düzeyde negatif yönlü anlamlı ilişki görülmekte iken aile desteği ile yaşamla baş etme zorluğu ve olumsuz imge alt boyutları arasında ise zayıf düzeyde negatif yönlü anlamlı olmayan ilişki görülmüştür.

Çok boyutlu algılanan sosyal destek alt boyutlarından arkadaş desteği ile özel bir insan desteği arasında orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Çok boyutlu algılanan sosyal destek alt boyutlarından arkadaş desteği ile kültürel sermayenin alt boyutlarından entelektüel birikim, katılım, kültürel bilinç ve kültürel potansiyel arasında zayıf düzeyde negatif yönlü ancak anlamlı olmayan ilişkiler olduğu saptanmıştır.

Çok boyutlu algılanan sosyal destek alt boyutlarından arkadaş desteği ile yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumun yaşlılığı kabullenme zorluğu, sosyal yıpranma algısı ve yaşamla baş etme zorluğu alt boyutları arasında zayıf düzeyde negatif yönlü anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Fakat arkadaş desteği ile olumsuz imge alt boyutu arasında zayıf düzeyde anlamlı olmayan ilişki bulunduğu görüşmüştür.

Çok boyutlu algılanan sosyal destek alt boyutlarından özel bir insan desteği ile kültürel sermayenin entelektüel birikim alt boyutu zayıf düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Özel bir insan desteği ile kültürel sermayenin alt boyutlarından olan katılım, kültürel bilinç ve kültürel potansiyel arasında yine zayıf düzeyde negatif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur.

Çok boyutlu algılanan sosyal destek alt boyutlarından özel bir insan desteği ile yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumun alt boyutlarını oluşturan yaşlılığı kabullenme zorluğu, sosyal yıpranma algısı, yaşamla baş etme zorluğu, olumsuz imge arasında zayıf düzeyde negatif yönlü anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Kültürel sermayenin entelektüel birikim alt boyutu ile katılım alt boyutu arasında güçlü düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülmüştür. Benzer şekilde kültürel sermayenin entelektüel birikim alt boyutu ile kültürel bilinç ve kültürel potansiyel alt boyutları arasında güçlü düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Kültürel sermayenin entelektüel birikim alt boyutu ile yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumların alt boyutlarını meydana getiren yaşlılığı kabullenme zorluğu, sosyal yıpranma algısı, yaşamla baş etme zorluğu, olumsuz imge arasında orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir.

Kültürel sermayenin katılım alt boyutu ile kültürel bilinç alt boyutu arasında güçlü düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişki saptanmıştır. Katılım boyutu ile kültürel potansiyel boyutu arasında orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur.

Kültürel sermayenin katılım alt boyutu ile yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumların yaşlılığı kabullenme zorluğu alt boyutu, katılım alt boyutu ile sosyal yıpranma algısı alt boyutu, katılım boyutu ile yaşamla baş etme zorluğu alt boyutu ve katılım boyutu ile olumsuz imge alt boyutu arasında orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir.

Kültürel sermayenin kültürel bilinç alt boyutu ile kültürel potansiyel alt boyutu güçlü düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişki görülmüştür.

Kültürel sermayenin kültürel bilinç alt boyutu ile yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumların yaşlılığı kabullenme zorluğu alt boyutu, kültürel bilinç alt boyutu ile sosyal yıpranma algısı alt boyutu, kültürel bilinç alt boyutu ile yaşamla baş etme zorluğu alt boyutu ve kültürel bilinç alt boyutu ile olumsuz imge alt boyutu arasında orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir.

Kültürel sermayenin kültürel potansiyel ile yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumların yaşlılığı kabullenme zorluğu alt boyutu arasında zayıf düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Benzer şekilde kültürel potansiyel alt boyutu ile sosyal yıpranma alt boyutu, kültürel potansiyel alt boyutu ile yaşamla baş etme zorluğu alt boyutu, kültürel potansiyel alt boyutu ile olumsuz imge alt boyutu arasında zayıf düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişkiler görülmüştür.

Yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumların yaşlılığı kabullenme zorluğu alt boyutu ile yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumların sosyal yıpranma alt boyutu arasında çok güçlü düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Benzer şekilde yaşlılığı kabullenme zorluğu alt boyutu ile yaşamla baş etme zorluğu alt boyutu ve yaşlılığı kabullenme zorluğu ile olumsuz imge alt boyutu arasında çok güçlü düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumların sosyal yıpranma alt boyutu ile yaşamla baş etme zorluğu alt boyutu arasında çok güçlü düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sosyal yıpranma algısı alt boyutu ile olumsuz imge alt boyutu arasında çok güçlü düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişki görülmüştür.

Yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumların yaşamla baş etme zorluğu alt boyutu ile olumsuz imge alt boyutu arasında çok güçlü düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği toplam puanları ile kültürel sermaye ölçeği toplam puanları ve yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutum ölçeği toplam puanları arasında zayıf düzeyde negatif yönlü anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Kültürel sermaye ölçeği toplam puanları ile yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutum ölçeği toplam puanları arasında zayıf düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Araştırmacılara ve Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

Araştırmaya ilişkin tüm sonuçlar değerlendirildiğinde gelecekte yapılacak çalışmalar için sunulabilecek öneriler aşağıda verilmiştir.

Araştırma 192 kadın katılımcı ve 125 erkek katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmadaki değişkenler yönünden değerlendirildiğinde cinsiyet değişkenine bağlı farklılıkların genellenebilirliğinin artırılması adına gelecekteki çalışmalarda kadın katılımcı sayısı ve erkek katılımcı sayısı birbirine denk tutulmaya çalışılmalıdır. Ayrıca gelecekteki çalışmalarda değişkenler arasındaki farklılıkların toplam katılımcı sayısının daha fazla olduğu örneklem grubuyla çalışılmasının sonuçların doğruluğunu ve genellenebilirliğini arttıracakı düşünülmektedir. Benzer şekilde eğitim durumu değişkeninde ilköğretim düzeyi ve lisansüstü eğitim düzeyi katılımcı sayılarının lise ve ön lisans/lisans eğitim düzeyi katılımcı sayılarına göre daha az olması, ilgili gruba yönelik farklılıkların doğru yansıtılamamasına sebep olmuş olabilir. Bu nedenle gelecekteki çalışmalarda eğitim düzeylerindeki katılımcı sayılarının birbirlerine yakın tutulmasının farklılıkları daha doğru yansıtacağından düşünülmeli açısından önemli görülmektedir. Gelir düzeyi değişkeninde araştırmanın toplam katılımcı sayısının büyük bir bölümü orta düzey gelir grubunda yer almaktadır. Düşük düzey ve yüksek düzey gelir grubunda bulunan katılımcı sayısı son derece azdır. Bu da ilgili gruba yönelik farklılıkların tespitinde doğru yansıtma oranını düşürmüş olabilir. Gelecekteki çalışmalarda katılımcı sayılarına ve katılımcıların değişken gruplarındaki dağılım oranlarına dikkat edilmesi önerilmektedir.

Araştırmada veri toplama sürecinin çevrimiçi yöntemler aracılığıyla yapılmış olması, katılımcıların soruları yanıtlarken anlamadıkları maddeler, sormak istedikleri sorular olduğunda araştırmacının kendilerine bilgi verme, açıklama yapma imkanlarına sahip olmaması, katılımcıların ölçek sorularını cevapladıkları ortam ve bu ortamlara ilişkin koşulların her katılımcı için birbirinden farklı olması, bu koşulların katılımcılara olan etkisinin bilinmemesi ve katılımcıların doğrulama yanlılığı, sosyal beğenirlik kaygısı içerisinde cevaplarında gerçek fikirlerini yansıtamamış olması gibi sebepler verilerin güvenilirliğini etkilemiş olabilir.

Araştırmada kullanılan yöntemler gereği değişkenler arasında nedensel çıkarımlar yapılamamaktadır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda ilişkisel incelemelerin yanı sıra değişkenler arasında nedensel çıkarımlar yapılabilmesi için deneysel yöntemlerin kullanılmasının önemli faydalar sağlayabileceği düşünülmektedir. Ayrıca mevcut değişkenlerin boylamsal çalışma ile incelenmesi de daha kapsamlı, güvenilir ve neden sonuç ilişkisini ortaya koyan sonuçlara ulaşılabilmesine olanak sağlayabilir.

Araştırmada katılımcıların yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutumlarının belirlenebilmesi amacıyla Otrar (2016) tarafından geliştirilen “Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutum Ölçeği (YYTÖ)” kullanılmıştır. Literatür incelendiğinde yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutumların ölçülmesi amacıyla birden fazla farklı ölçek kullanıldığı görülmektedir. Bazı araştırmalarda Erdemir vd., (2011) tarafından Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması gerçekleştirilen “Kogan’ın Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeğinin (KAOP)” kullanıldığı, bazı araştırmalarda “Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeğinin (YATÖ)” kullanıldığı ve yine bazı araştırmalarda mevcut araştırmada kullanılan “Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutum Ölçeğinin (YYTÖ)” kullanıldığı görülmüştür. Buradan hareketle gelecekte yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutumların belirlenebilmesi amacıyla yapılacak çalışmalarda çalışmaya katılan örneklem grubuna KAOP, YATÖ ve YYTÖ ‘nün birlikte uygulanmasının elde edilecek verilerin geçerlik ve güvenirliği açısından daha doğru sonuçlar vereceği düşünülmektedir. Yine bu ölçekler kullanılarak karşılaştırmalı çalışmalar gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

Yapılan literatür çalışmalarında yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutumların incelendiği araştırmalarda örneklem grubunun ilkökul, ortaokul, lise, üniversite gibi eğitim seviyelerinde öğrenim gören öğrencilerden oluştuğu yetişkin bireylerin

araştırmalara dahil edilmediği gözlemlenmiştir. Buradan hareketle uygulayıcılar tarafından gerçekleştirilmesi düşünölen çalışmalarda örneklem grubunun mevcut çalışmaya benzer şekilde 18-65 yaş aralığını içerisine alacak şekilde geniş tutulmasının yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutumların öölölmesinde daha doğru ve geçerli sonuçlar vereceği düşünölmektedir.

Yine gerçekleştirilen literatür araştırmasında kültürel sermaye değişkeni ile gerçekleştirilen çalışmaların eğitim bilimleri alanında yoğunlaştığı görölmüştür. Kültürel sermaye kavramının kapsadığı geniş çerçeve değerlendirildiğinde psikoloji, sağlık, endüstri, iletişim gibi farklı disiplinler ile ilişkilendirilerek çalışılmasının alan yazına son derece önemli katkılar sunacağı düşünölmektedir.

İleride gerçekleştirilecek çalışmalarda sosyal destek mekanizmasının daha iyi ve doğru anlaşılabilmesi bağlamında, algılanan sosyal destek kavramına ek olarak sosyal desteğin alt boyutlarını oluşturan sosyal destek türlerinin hem niceliksel hem de niteliksel anlamda uygulayıcılar tarafından ayrı ayrı ele alınarak çalışılması önerilmektedir.

Toplumumuzda ve dünyada nüfusun yaşlanma hızı ve ortalama yaşam süresi her geçen gün artmaktadır. Bu durum düşünöldüğünde toplumun yaşlılık ve yaşlanmaya. yönelik olumsuz tutum ve inançlarını değiştirebilmek için yaşlılık dönemi ile ilgili bilgilendirme ve farkındalık çalışmalarının yapılması, aktif yaşlanma ve bireylerin yaşam kalitesini artırma süreçlerinin harekete geçirilmesi, yaşlılığın pasif bir dönem olmaktan çıkarılarak bir fırsat dönemi olarak algılanabilmesi için devlet destekli eğitim programları ile birlikte popöler kültür ve medya araçları kullanılarak yaşlılığa ilişkin olumlu içerikler üretilmesi önemli bir gereklilik olarak görölmektedir. Gelecek çalışmalarda yaşam süresinin giderek uzadığı göz önünde bulundurularak söz konusu değişkenlerin, beslenme alışkanlıkları, düzenli egzersiz gibi faktörlerin de dahil edilmesiyle sağlıklı yaş alma, aktif yaşlanma gibi süreçlerle ilişkili olduğu bilinen yaşam kalitesi değişkeni ile birlikte değerlendirilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Adıbelli, D., Türkoğlu, N. ve Kılıç, D. (2014). Öğrenci hemşirelerin yaşlılığa ilişkin görüşleri ve yaşlılara karşı tutumları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6 (1), 2-8.
- Akçay, C. (2011). *Yaşlılık kavramlar, kuramlar ve yaşlılığa hazırlık*. Kriter Yayınları.
- Akın, G. (2006). *Gerontoloji her yönüyle yaşlılık*. Palme Yayıncılık.
- Akın, Y.D. ve Ceyhan, E. (2005). Resmi ve özel genel lise öğrencilerinin ailelerinden, arkadaşlarından ve öğretmenlerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri açısından kendini kabul düzeylerinin incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 69-87.
- Aközer, M., Nuhurat, C. ve Say, Ş. (2011). Türkiye'de yaşlılık dönemine ilişkin beklentiler araştırması. *Aile ve Toplum Dergisi* 7, 27.
- Aksoy, A. ve Enlil, Z. (2010). *Kültür ekonomisi envanteri*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Aksüllü, N. ve Doğan, S. (2004). Huzurevinde ve evde yaşayan yaşlılarda algılanan sosyal destek etkenleri ile depresyon arasındaki ilişki. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 5, 76-84.
- Alaca, M. F. (2022). *Kültürel sermaye ile okul iklimi ilişkisine yönelik öğretmen görüşleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Albal, E. (2009). *Depresyonla başa çıkmada öz yeterlik ile algılanan sosyal destek arasındaki ilişki* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Aliyev, R. ve Tunç, E. (2017). Ortaokul öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeyi ve benlik algılarının incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 401-418.
- Alptekin, D. (2011). Sokaktan akademiye: Kadın hareketinin kurumsallaşma süreci. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26, 33-43.

- Altıparmak, S. (2009). Huzurevinde yaşayan yaşlı bireylerin yaşam doyumu, sosyal destek düzeyleri ve etkileyen faktörler, *Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Tıp Dergisi*, 23(3), 159-164.
- Andersen, M. L. ve Taylor, H.F. (2004). *Sociology: Understanding a diverse society*.
- Arpacı, F. (2005). *Farklı boyutlarıyla yaşlılık*. Türkiye İşçi Emeklileri Derneği Eğitim ve Kültür Yayınları.
- Arslan, G. (2015). Ergenlerde psikolojik sağlamlık: Bireysel koruyucu faktörlerin rolü, *Turkish Psychological Counseling and Guidance journal*, 5(44), 73-82.
- Arslankan, A. (2008). *Reflections of cultural capital on exchange of populations the case of Çeşme and Alaçatı* [Yüksek lisans tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Arun, Ö. (2009). Yaşlı bireyin Türkiye serüveni: Türkiye’de yaşlı bireyler arasında kültürel sermaye dağılımı. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1),77-100.
- Atay, M.R. ve Kumcağız, H. (2022). Orta yaş bireylerde psikolojik iyi oluş düzeyi ile yaşlılığı kabullenme zorluğu arasındaki ilişki. *Erciyes Akademi Dergisi*, 36(2), 920-37.
- Ateş, B. (2011). *Ortaöğretim öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek ile atılganlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Avcı, Y. E. (2015). *Öğretmenlerin kültürel sermaye yeterliklerinin incelenmesi*. [Doktora tezi]. Gaziantep Üniversitesi.
- Avcı, Y. E. ve Yaşar, M. (2014). Kültürel sermaye ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *International Journal of Social Science Research*, 65-77.
- Avcı, C. (2021). *Kültürel sermaye ve bileşenleri: Şırnak Üniversitesi gastronomi ve mutfak sanatları bölümü öğrenci profilinin belirlenmesi*. Çizgi Kitabevi, Konya.

- Aydın, S. (2020). *Öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme eğilimleri ile kültürel sermayeleri ve aralarındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Çukurova Üniversitesi.
- Bahar, G., Bahar, A. ve Savaş, H.A. (2009). Yaşlılık ve yaşlılara sunulan sosyal hizmetler. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4, 86-98.
- Baran, A. G., Kalıncara, V., Aral, N., Akın, G., Baran, G.ve Özkan, Y. (2005), *Yaşlı ve aile ilişkileri ankara örneği*. T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Baran, A.G. (2008). Yaşlılıkta sosyalizasyon ve yaşam kalitesi, *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, (2), 86-97.
- Baştürk, D. (2002). *Ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerde algılanan sosyal desteğin akademik başarı üzerine etkisi* [Yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Bayrak F. (2018). *Yaşlılık olgusuna sosyolojik bir yaklaşım* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Fırat Üniversitesi.
- Bayraktar, D., Yılmaz, H. ve Khorshid, L. (2015). Hemşirelik ve beden eğitimi öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumlarının incelenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 31(3), 68-80.
- Baysal, E., Sarı, D., Taşkiran, N., Acar, E. ve Akyıl, R. Ç. (2019). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı bireylere yönelik tutumları ve empatik yaklaşım becerileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(2), 80-87.
- Birch, D. A. (1998). Identifying sources of social support. *Journal of School Health*, 159-164.
- Boughton, S. ve Street, H. (2007). Integrated review of the social and psychological gender differences in depression. *Australian Psychologist*, 42(3), 191.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. J. G. Richardson (Ed.), *Handbook of theory and research for the sociology education*. (s. 241-258). Greenwood Press.

- Bourdieu, P. (1990). *In other words: essays towards a reflexive sociology*. Stanford University Press.
- Bourdieu, P. (2006). *Pratik nedenler: Eylem kuramı üzerine*. (Çev. H.U. Tanrıöver). Hil Yayınları.
- Bourdieu, P. (2010). *Sermaye biçimleri. Sosyal sermaye kuram uygulama eleştiri*. (Çev. M.M. Şahin). Değişim Yayınları.
- Bourdieu, P. (2014). Simgesel sermaye ve toplumsal sınıflar. *Cogito* (76), 192-203.
- Bucak, A. (2019). *Öğretmenlerin kültürel sermaye ve yetkinlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Siirt Üniversitesi.
- Bulut, M. (2015). Kültürel bağlamda yaşlılık. H. Bacanlı ve Ş. Işık Terzi (Ed.), *Yetişkinlik ve yaşlılık gelişimi ve psikolojisi*. (s. 393-417). Açılım Kitap.
- Buz, S. ve Beydili, E. (2015). Ankara örneğinde yalnız yaşayan yaşlı kadınların gereksinimleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(37), 557- 570.
- Canatan, A. (2008). *Sosyal yönleriyle yaşlılık*. Palme Yayınları.
- Cansız, M., Özbaylanlı, B. ve Çolakoğlu, M.H. (2018). Türkiye’de kültürel sermayenin öğrenim başarısı üzerine etkisi. *Journal Of Economy Culture And Society*, 58, 127-152.
- Caplan, G. ve Caplan, R. (2000). Principles of community psychiatry. *Journal Of Community Mental Health*. 36 (1), 7-24.
- Caplan, N. ve Nelson, S.D. (1973). On being useful: The nature and consequence of psychological research on social problems. *American Psychologist*, 28, 199-211.
- Cassel, J. (1976). The contribution of the social environment to host resistance. *American Journal Of Epidemiology*. 104 (2) 107-123.
- Cebeci, A. (2022). *Üniversite öğrencilerinin özgeçmiş ve algılanan sosyal destek düzeylerinin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Ceylan, H. ve Öksüz, M. (2015). Sosyal hizmet lisans öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(39), 459-459.

- Ceylan, H. (2015b). *Yaşlılık ve refah devleti bakım hizmeti alan yaşlılar üzerine nicel bir çalışma- İsveç örneği*. Açılım Kitap.
- Cırık, İ. (2010). *İlköğretim 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Clark, C.M. (2011). *Relations between social support and physical health*. 18 Mayıs 2024 tarihinde <http://www.personalityresearch.org/papers/clark.html> adresinden edinilmiştir.
- Cobb, S. (1976). Social support as a moderator life stress. *Psychosomatic Medicine*, 38, 300-314.
- Cohen, S. and Wills, T. A. (1985). Stress, social support and the buffering hypothesis. *Psychological Bulletin*, 98 (2), 310-357.
- Con- Erol, H. (2009). *Kemoterapi alan hastalarda algılanan stresin umutla ilişkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Crossley, N. (2001). The phenomenological habitus and its construction. *Theory and Society*, 30/1.
- Çakır, F. ve Tekin Çetin, N. (2022). Sosyolojik ekseninde kültürel diplomasi ve çeviri. *Rumeli DE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (26), 1155-1190. DOI: 10.29000/rumelide.1074134.
- Çalışkan, M. B. ve Ata, E. E. (2021). Psychosocial rehabilitation programs applied to patients with schizophrenia by psychiatric nurses: Systematic review, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 13(1), 77-92.
- Çevik Akyıl, R., Adıbelli, D., Erdem, N., Kırığ, N., Aktaş, B. ve Karadakovan, A. (2018). Huzurevinde ve evde kalan yaşlılarda yalnızlık ve algılanan sosyal destek ile mutluluk düzeyleri arasındaki ilişki. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 21(1), 33-41.
- Çiftçi, İ. (2020). *Spor bilimlerinde sosyal kültürel sermaye ve girişimcilik*. Akademisyen Kitabevi.

- Çilingir, D., Bulut, E. ve Hindistan, S. (2017). Hemşirelik bölümü öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 10(3), 137-143.
- Dağ, B. (2023). *Okul öncesi öğretmenlerinin kültürel ve psikolojik sermayelerinin çeşitli demografik değişkenler açısından betimlenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Danış, M. Z. ve Kara, H. Z. (2017). üniversite öğrencilerinin yaşlı bireylere ilişkin görüşleri üzerine bir araştırma. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 221-233.
- Demir Gökmen, B., Kanbay, Y., Fırat, M., Akçam, A. ve Öztürk, Ş.(2020). Yaşlıya yönelik tutumlar ve etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Türkiye Klinik Sağlık Bilim Dergisi*, 5(2), 253-63.
- Demirbilek, S. (2007). Yaşlılık ve emeklilik ilişkisinin sosyolojik boyutu. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 10(1-2),131-146.
- Demirtaş, A. (2007). *İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin algılanan sosyal destek ve yalnızlık düzeyleri ile stresle başa çıkma düzeyleri arasındaki ilişki* [Yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Devrimci Özgüven, H., Soykan, Ç., Haran, S. ve Gençöz, T. (2003). İntihar girişiminde kaygı ve depresyon belirtileri ile problem çözme becerileri ve algılanan sosyal desteğin önemi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 18(52), 1-11.
- Dhar, H.L. (2001). Gender, aging, health and society. *Journal Assoc Physicians India*, 49, 1012-1020.
- Dinçer, Y., Usta, E. ve Bulduk, S. (2016). Üniversite öğrencileri gözüyle yaşlılık nasıl algılanıyor? *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 9(1), 26-38.
- Dobrowolska, B., Jedrzejkiwicz, B., Pilewska-Kozak, Zarzycka, D., Slusarska, B., Deluga, A., Palese, A. (2017). Age discrimination in healthcare institutions perceived by seniors and students. *Nursing Ethics*, 26 (2), 443-459.

- Dolek, O. (2021). Kültürel sermayenin konuşmanın duyuşsal nitelikleri üzerindeki rolü. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 683-694. DOI: 10.17494/ogusbd.1042284
- Dökmen, Ü. (2017). *Sanatta ve günlük yaşamda iletişim çatışmaları ve empati*. Remzi Kitabevi.
- Dursun, O. (2018). Toplumu pierre bourdieulle düşünmek. *Yeditepe Üniversitesi Global Media Journal- TR Edition*, (8), 16.
- Duru, E. (2008). Üniversiteye uyum sürecinde yalnızlığı yordamada sosyal destek ve sosyal bağlılığın doğrudan ve dolaylı rolleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(29), 13-24.
- Duyan, V. ve Gelbal, S. (2013). Yaşlılara yönelik tutum ölçeği'nin bir grup üniversite öğrencisi üzerinde Türkçeye uyarlama çalışması. *Turkish Journal of Geriatrics*, 16(2), 202-209.
- Duyar, İ. (2008). Yaşlanma, yaşlılık, antropoloji. M.R. Mas, T. Işık, M. A. Karan, T. Beğler, Ş. Akman, T. Ünal (Ed.), *Geriatry* (s. 9-20).
- Eker, D. ve Arkar, H. (1995). Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin faktör yapısı, geçerlik ve güvenirliği. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10(34), 45-55.
- Eker, D., Arkar, H. ve Yaldız, H. (2001). Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin gözden geçirilmiş formunun faktör yapısı, geçerlik ve güvenirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12(1), 17-25.
- Erdemir, F., Kav, S., Citak, E. A., Hanoglu, Z. ve Karahan, A. A. (2011). Turkish version of Kogan's attitude toward older people (KAOP) scale: Reliability and validity assessment. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 52, e162-e165.
- Erdoğan, S. (2019). *Okul yöneticilerinin kültürel sermaye düzeyleri ile okul kültürü arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Ergüven Akbulut, S. (2019). *Sınıf öğretmenlerinin kültürel sermayeleri, öz-yeterlikleri ve okullarındaki sosyal sermayeye yönelik algılarının incelenmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Çukurova Üniversitesi.

- Erkul, A.K. (2014). Konut tercihi ve sosyo-mekânsal ilişkilerde kültürel sermayenin rolü: koru sitesi ve or-an sitesi örnekleri üzerinden bir karşılaştırma, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(4), 625-647.
- Eroler, M. (2015). *Resmi ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin boş zamanlarını değerlendirmelerinin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Ersoy, E. (2013). *Ortaokul öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları ile benlik saygısı ve depresyon düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi (İstanbul ili Fatih ilçesi örneği)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Fatih Üniversitesi.
- Etiz S.S. (2019). *Öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlilikleri ile sosyal sorumluluk temelli liderlik becerilerinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Siirt Üniversitesi.
- Felsten, G. (1998). Gender and coping: Use of distinct strategies and associations with stress and depression. *Anxiety, Stress and Coping*, 11, 302.
- Fitzsimmons, T. W., Callan, V. C. ve Paulsen, N. (2014). Gender disparity in the C-Suite: do male and female CEOs differ in how they reached the top?. *The Leadership Quarterly*, 25, 245-266.
- Gazioğlu, E. (2015). *Bağlanma stilleri algılanan sosyal destek benlik saygısı ve kişilik özellikleri bakımından ergenlerin stresle başa çıkma tarzları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Haliç Üniversitesi.
- Goffman, E. (2014). *Damga: örselenmiş kimliğin idare edilişi üzerine notlar* (Çev. Ş. Geniş, L. Unsaldı ve S. N. Ağırnaslı). Heretik Yayıncılık, İstanbul.
- Gottlieb, B.H. (2009). Social support in. S.J. Lopez (Ed.), *The encyclopedia of positive psychology*. (s. 913-916). West Sussex, United Kingdom: Willey-Blackwell.
- Gökalp, S. (2018). *Okul yöneticilerinin kültürel sermaye yeterliklerinin ve kültürel liderlik rollerini yerine getirme düzeylerinin incelenmesi* [Doktora tezi]. Gaziantep Üniversitesi.
- Göktaş, H., Özkan, E. ve Okumuş, A. (2021). 45 Yaş ve üzeri kişilerin yaşlılık tutumlarının ve yaşam kalitesi algılarının sosyodemografik özelliklere göre

- incelenmesi. *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi*, 10(2),112-29.
- Görpelioglu, S. (2009), Yaşlılık ve Getirdiği Sorunlar. N. Gacar (Ed.), *Adı eylül: sağlık bilimlerinde yaşlılık*, (s. 22). Nobel Tıp Kitapevi, İstanbul.
- Gutierrez, M. ve Mayordomo, T. (2019). Age discrimination: a comparative study among university students. *Acta Colombiana de Psicología*, 22(2), 62-69.
- Güleç, F. (2019). *Sınıf öğretmenlerinin kültürel sermaye yeterlikleri ile çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarının incelenmesi: Siirt ili örnekleme* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Gün, Z. (2002). *Çocuk ve göç* [Yüksek lisans tezi]. Ege Üniversitesi
- Gündüz, F. (2019). *Kanserli hasta ve bakım verenlerinin algıladıkları sosyal destek ile umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi.
- Güney, S. (2013). *Davranış bilimleri*. Nobel Yayınevi. ISBN:9786051335087.
- Güngör, A. (1996). *Üniversite öğrencilerinde sosyal destek, negatif yaşam olayları, öfkenin ifade edilme biçimi ile kendini suçlamanın fiziksel sağlık ve sosyal uyumla olan ilişkilerinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Güven, S., Şener, A. ve Yıldırım, B. (2011). Eşlerin farklı değişkenlere göre sosyal destek algısı. *Hacettepe Sosyolojik Araştırmalar e-dergisi*, Şubat.
- Güven, Ş. D., Ucukan Muz, G. ve Efe Ertürk, N. (2012). Üniversite öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları ve bu tutumların bazı değişkenlerle ilişkisi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 15(2), 99-105.
- Hablemitoğlu, Ş. ve Özmete, E. (2010). *Yaşlı refahı: yaşlılar için sosyal hizmet*. Kilit Yayınları.
- Hammer, K., Mogensen, O. and Hall, O. C. (2009). The meaning of hope in nursing research: a meta –synthesis. *Scandinavian Journal of Caring Science*, 23, 549–557.

- Helman, E. A. and Stewart, C. (1994). Social support and the elderly client. *Home Health Nurse*, 12, 51- 60.
- Holt, M. K. ve Espelage, D. L. (2005). Social support as a moderator between dating violence victimization and depression/anxiety among african american and caucasian adolescents. *School Psychology Review*, 34(3), 309-328
- İçli, G. (2016). Sosyal statü ve rol bağlamında yaşlılık. H. Ceylan (Ed.), *Yaşlılık sosyolojisi (s.41-55)*. Nobel Yayıncılık.
- İnce, A. (2017). Değer ile sorun arasında Türkiye’de yaşlılarla ilgili toplumsal değer yargıları (din bilimleri perspektifinden bir inceleme). *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 19(36), 83-112.
- İslamoğlu, A. H. ve Alnıaçık, Ü. (2014). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Beta Yayınevi.
- Jaeger, M. M. (2011). Does cultural capital really affect academic achievement? New evidence from combined sibling and panel data. *Sociology of education*, 84(4), 281-298.
- Jaisri, M. (2018). Life satisfaction, perceived social support and affect of adolescents. *International Journal of Research in Social Sciences*, 8(3). 281-295.
- Kaçan, H., Dibekli, E. ve Akkan, K. (2018). Toplumda yaşayan bireylerin yaşlı ayrımcılığı tutum. *Yaşlılık Sorunları Araştırma Dergisi*, 11(2), 8-15.
- Kalınkara, V. (2011). *Temel gerontoloji yaşlılık bilimi*. Nobel Yayınları.
- Kalınkara, V. (2016). Nüfus yaşlanması ve toplumsal boyutları. H. Ceylan (Ed.), *Yaşlılık sosyolojisi içinde (s. 21-40)*. Nobel Yayıncılık.
- Karaağaç, G., Temel, A. B. ve Yıldırım, J. G. G. (2019). Gençlerin yaşlılığa ilişkin algıları, tutumları ve bakış açılarının incelenmesi. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 12(1), 32-41.
- Karadağ, İ. (2007). *İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin akademik başarılarının sosyal destek kaynakları açısından incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Çukurova Üniversitesi.
- Karadakovan, A. (2014). *Yaşlı sağlığı ve bakım*. Akademisyen Tıp Yayınevi.

- Katz-Gerro, T. (2002). Highbrow cultural consumption and class distinction in Italy, Israel, west Germany, Sweden and the United States. *Social Forces*, 81(1), 207-229.
- Kay, F. M. ve Hagan, J. (1998). Raising the bar: The gender stratification of law-firm capital. *American Sociological Review*, (63), 728-743.
- Kaya-İnal, B. (2023). *18-65 Yaş bireylerin yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumlarını etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi* [Tıpta uzmanlık tezi]. Sağlık Bilimleri Üniversitesi Şişli Hamidiye Etfal Eğitim Araştırma Hastanesi Aile Hekimliği Kliniği.
- Kılıç, G. (2018). *Yaşlı hastalara evde bakım veren bireylerin sosyal destek algıları, bakım yükleri ve etkileyen faktörlerin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Harran Üniversitesi.
- Kolasa, B.J. (1979). *İşletmeler için davranış bilimlerine giriş* (Çev. K. Tosun). İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi ve İşletme İktisadi Enstitüsü Yayını.
- Köktürk Dalcı, B. ve Özyürek, A. (2019). Yaşlı bakım bölümü öğrencilerinin kişisel değer tercihlerine göre yaşlıya yönelik tutumları. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 12(1), 1-7.
- Köroğlu, M. A. ve Köroğlu, C. Z. (2016). Değişen yaşlılık olgusu ve islami perspektiften değerlendirilmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 7(48), 227.
- Köse, G., Ayhan, H., Taştan, S., İyigün, E., Açikel, C. ve Hatipoğlu, S. (2015). Sağlık alanında farklı bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Gülhane Tıp Dergisi*, 57(2), 145-151.
- Köseoğlu, S. A. ve Erçevik, A. (2015). Lise öğrencilerinin duygusal özerklik ve sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2), 198-216.
- Kurtkapan, H. (2020). Y kuşağı gençliğinin yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumları. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 13(1), 48-55.

- Lee, E. J., Pieczynski, J., DeDios-Stern, S., Simonetti, C. ve Lee, G. K. (2015). Gender differences in caregiver strain, needs for support, social support, and quality of life among spousal caregivers of persons with multiple sclerosis. *Work*, 52(4), 777-787. DOI: 10.3233/WOR-152205.
- Levine, S.L. (1993). *Hope and the grandparent-grandchild connection* [Unpublished master's thesis]. University Of Alberta.
- Maniar, A. ve Mehta, S. (2017). *A study on silver workers residing in Vadodara city*. Anchor Academic Publishing.
- Maunah, B. (2020). Social and cultural capital and learners' cognitive ability: Issues and prospects for educational relevance, access and equity towards digital communication in Indonesia. *Journal of Social Studies Education Research*, 11(1). 163-191.
- McConatha, J. T., Hayta, V., Rieser-Danner, L., McConatha, D. ve Polat, T. S. (2004). Turkish and U.S. attitudes toward aging. *Educational Gerontology*, 30(3), 169-183.
- Mosher Asley, P. M. ve Ball, P. (1999). Attitudes of college students toward elderly persons and their perceptions of themselves at age 75. *Educational Gerontology*, (25), 89-102.
- Murakami, İ., Çoban, M., Baş, A. M., Yücel, G. ve Gündem, E. K. (2018). Eğitim fakültesi öğrencilerinin yaşlıya ve yaşlılığa bakış açısı: Türkiye ve Japonya karşılaştırılması. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 11(2), 16-23.
- Nazlı, A. (2016). Yaşlanma, birey ve toplum: Yaşlanmaya sosyolojik bakış. *Ege Tıp Dergisi*, 55 (Ek Sayı), 1-5.
- Otrar, M. (2016). Yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutum ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Sosyoloji Dergisi*, 36, 527-550.
- Öz, F. (2002). Yaşamın son evresi: Yaşlılık psikososyal açıdan gözden geçirme. *Kriz Dergisi*, 10 (2), 17-28.

- Özcan, A. Y. ve Erdur Baker, Ö. (2009). Attainment of cultural capital in higher education the case of Turkey. *Mediterranean Journal of Educational Research*, 6, 73-89.
- Özgan, H. ve Karataşoğlu, D. (2016). Öğretmenlerin kültürel sermayeye ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, 4(2), 1-14.
- Özgür, G. (1993). Sosyal destek ve sağlık. *Türk Hemşireler Dergisi*, 25-27.
- Özmete, E. (2008). Yaşlılıkta yaşamın anlamının refah göstergeleri ile yordanması. *Aile ve Toplum Dergisi*, 10(4), 7-20.
- Öztürk, Ş., Kanbay, Y., Fırat, M., Akçam, A. ve Demir, B. (2020). Yaşlılık inancı ve yaşlılık inancını etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Geriatri Bilim Dergisi*, 3(3), 92-102.
- Purcell, D. A. (2007). *Race, gender, and class at work: Examining cultural capital and inequality in a corporate workplace* [Yayımlanmamış doktora tezi]. University of Cincinnati.
- Riley, M., White, J. and Marilyn, F. (1972). Elements in a model of age stratification. *Aging and society*, (3), 3-26.
- Rodríguez-Madrid, M., del Río-Lozano, M., Fernandez-Peña, R., Jiménez-Pernett, J., García Mochón, L., Lupiañez-Castillo, A. ve García-Calvente, M. (2019). Gender differences in social support received by informal caregivers: A personal network analysis approach. *International Journal of Environmental Research And Public Health*, 16(1), 91. DOI: 10.3390/ijerph16010091
- Santos, A. S., Neto, M. T. R. ve Verwaal, E. (2018). Does cultural capital matter for individual job performance? A large-scale survey of the impact of cultural, social and psychological capital on individual performance in Brazil. *International Journal of Productivity Performance*, 67(8), 1352-1370.
- Saygın, N. (2019). *Ait olma ölçeğinin geçerlilik ve güvenirlik çalışması* [Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi.

- Schwarzer, R., Hahn, A. and Schröder, H. (1994). Social integration and social support in a life crisis: Effects of macrosocial change in East Germany. *American Journal of Community Psychology*, 22(5).
- Selçuk, O. C. (2019). *Can sıkıntısı ve sosyal medya bağımlılığı ilişkisinde duygu düzenleme ve öz kontrol değişkenlerinin aracı rolü* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Adnan Menderes Üniversitesi.
- Sever, H. (2020). Yaşam seyri boyunca biriktirilen avantaj ve dezavantajlarla yaşlılıkta tek başına yaşamak: Gaziantep örneği. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(1), 192-211.
- Shumaker, S. A. ve Brownell, A. (1984). Toward a theory of social support: Closing conceptual gaps. *Journal of Social Issues*, 40(4), 11-36.
- Sorensen, S. ve Pinquart, M. (2010). Influences on loneliness in older adults: a meta analysis. *Basic and Applied Social Psychology*, (23), 245-266.
- Sorias, O. (1989). Sosyal desteğin değerlendirilmesi: Kullanılan ölçüm araçlarının gözden geçirilmesi, *Psikoloji Seminer Dergisi*, (6-7), 19-26.
- Sortkaer, B. (2019). Cultural capital and the perception of feedback. *British Journal of Sociology of Education*, 40(5), 647-663.
- Soylu, Ö. (2002). *Üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerin ailelerinden sosyal destek algılayıp algılamama durumlarına göre psikolojik belirtiler yönünden incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Çukurova Üniversitesi.
- Soyuer, F., Ünalın, D., Güleser, N. ve Elmalı, F. (2010). Sağlık meslek yüksekokulu öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları ve bu tutumların bazı demografik değişkenlerle ilişkisi. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(2), 20-25.
- Stuber, J. (2005). Asset and liability? the importance of context in the occupational experiences of upwardly mobile white adults. *Sociological Forum*, 20(1), 139-166.
- Sullivan, A. (2001). Cultural capital and educational attainment. *Sociology*, 35(4), 893- 912.

- Sullivan, A. (2003). *Cultural capital, rational choice and educational inequalities* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Oxford University.
- Swartz, D. (1997). *Culture and power: The sociology of Pierre Bourdieu*. The University of Chicago Press.
- Şahin, H. ve Demirel, B. (2018). Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(59), 1114-20.
- Şahin, S., Mandıracioğlu, A., Tekin, N., Senuzun, F. ve Akçiçek, F. (2012). Attitudes toward the elderly among the health care providers: Reliability and validity of Turkish version of the ucla geriatrics attitudes (UCLA-GA) scale. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 55, 205-209.
- Şencan, B. (2009). *Lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyi ile sosyal yetkinlik beklentisi düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Çukurova Üniversitesi.
- Şentürk, Ü. (2018). *Yaşlılık sosyolojisi: Yaşlılığın toplumsal yörüngeleri*. Dora Yayıncılık.
- Tambağ, H. (2013). Yaşlılarda sağlıklı yaşam biçimi davranışları ve yaşam doyumu. *Mustafa Kemal Üniversitesi Tıp Dergisi*, 4, 16.
- Tan, M., Karabulut, E., Okanlı, A. ve Erdem, N. (2005). Hemodiyaliz hastalarında sosyal destek ve umutsuzluk arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 8(2), 32-39.
- Toprakçı, M. (2021). *Öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlikleri ile örgütsel sosyalleşme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Siirt Üniversitesi.
- Tösten, R., Avcı, Y. E. ve Çelik Şahin, Ç. (2017). Öğretmenlerin kültürel sermaye yeterliklerinin incelenmesi: Meslek liseleri örneği. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 130-143.
- Tufan, İ. (2002), *Antik çağdan günümüze yaşlılık sosyolojik yaşlanma*. Aykırı Yayınları.

- Tuğral, R. (2020). *Ergenlerde yalnızlık, psikolojik sağlamlık, algılanan sosyal destek ve sosyal görünüş kaygısı* [Yüksek lisans tezi]. Nişantaşı Üniversitesi.
- Tuna, M. (2017), Türkiye’de ve dünyada yaşlanma. İ. Tufan ve M. Durak (Ed.), *Gerontoloji disiplinler arası iş birliği* (s. 5-11). Nobel Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (2024). *Türk Dil Kurumu sözlükleri*. 20 Nisan 2024 ve 10 Mayıs 2024 tarihlerinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Türkbeyler, İ.H., Öztürk, Z.A., Kalem, A. ve Abiyev, A. (2017). Gelişen ve yaşlanan toplumumuzda yaşlılık algısı. *Nobel Med* 2, 14(2), 17-21.
- Uslu, M.E. (2022). *Öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlikleri, sosyal beceri düzeyleri ve sosyal sermaye birikimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Uyanık, Y. (2017). Yaşlılık, yaşlanan nüfus ve sosyal politika. *İş ve Hayat Dergisi*, 3(5), 67-100.
- Üşenmez, S.Y. ve Kaya, H. (2021). Huzurevi çalışanlarının yaşlılara ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilim Dergisi*, 15, 548-60.
- Vefikuluçay, D. (2008). *Üniversitede öğrenim gören öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Victor, C.R. (1994). *Old age in modern society, a textbook of social gerontology*. Dordrecht: Springer Science.
- Victor, C.R.(2005). *The social context of ageing*. Routledge, New York.
- Wight, R.C., Botticello, A.L. and Aneshensel, C.S. (2006). Socioeconomic context, social support and adolescent mental health: A multilevel investigation. *Journal of Youth and Adolescence*, 35(1), 109-120.
- Wilkinson, T., Gower, S. ve Sainsbury, R. (2002). The earlier, the better: The effect of early community contact on the attitudes of medical students to older people. *Medical Education*, 52 (3), 540-542.
- Wright, M. D. (2012). *The digital divide and cultural capital* [Master Dissertation] California State University.

- Yamaç, Ö. (2009). *Üniversite öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek ile stresle başa çıkma stilleri arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Yavuzer, H. (2017). *Çocuk psikolojisi* (41. B.). Remzi Kitapevi.
- Yazıcı, S. Ö., Kalaycı, I., Kaya, E. ve Tekin, A. (2015). Yaşlı bakım programı öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 8(2), 77-87.
- Yıldırım, İ. (1994). Akademik düzeyleri farklı olan öğrencilerin sosyal destek algıları. *Türk Psikoloji Dergisi*, 2, 33-38.
- Yıldız, R., Ömeroğlu, G. ve Terim, N. (2017). Yaşlı penceresinden yaşlı ayrımcılığı: Bursa ve Yalova örneği. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)*, 3(2), 313-329.
- Yılmaz, M., Altıok, M., Polat, B., Darıcı, M. ve Sungur, M. A. (2012). Genç erişkinlerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Turkish Journal of Geriatrics*, 15(4), 416-423.
- Yu, W. (2016). *Chinese student migrants in the transition period in the united states: from human capital to social and cultural capitals*. Arizona State University.
- Yüksel, İ. (2013). Kültür. A. Şimşek ve Ö. Eroğlu (Ed.), *Davranış Bilimleri*. Eğitim Yayınevi. ISBN: 9786055176303.
- Zaimoğlu, S. (1991). *Adolesanlarda toplumsal destek algısı* [Uzmanlık tezi]. Akdeniz Üniversitesi.

EKLER

Ek-1. Demografik Bilgi Formu

1. Cinsiyetiniz

Kadın ()

Erkek ()

2. Yaşınızı belirtiniz

.....

3. Eğitim durumunuz

İlköğretim ()

Lise ()

Ön lisans/ Lisans ()

Lisansüstü ()

4. Gelir düzeyiniz

Düşük düzey ()

Orta düzey ()

Yüksek düzey ()

5. İlişki durumunuz

Evli ()

Bekar (İlişkisi var) ()

Bekar (İlişkisi yok) ()

Ek-2. Kültürel Sermaye Ölçeği (KSÖ)

Soru No	Kesinlikle Katılıyorum (1), Katılıyorum (2), Fikrim yok (3) Katılmıyorum (4), Kesinlikle Katılmıyorum (5)					
1	Kültürel değer taşıyan bilim dallarında bilgi sahibiyim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	Kültürel konularla ilgili objektif araştırmalar yaparım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	Tarihsel bilgiye dayanarak günümüzdeki kültürel değerleri ve olayları değerlendirip, öngörülebilir bulabilirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	Kültürel olay ve olguları farklı açılardan değerlendirebilirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	Ulusal ve evrensel kültürel değerlerin farkındayım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	Kültürel olarak sürekli kendimi yenilerim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	Bilimsel dergi ve makaleleri okurum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	Edebiyatla ilgilenirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9	Kültürel çeşitliliğin toplumsal açıdan zenginlik olduğuna inanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10	Kültürel içerikli kitaplar okurum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11	Okuduklarımdan yararlı gördüklerimi hayata aktarırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12	Kitap alma (ödünç veya satın alma) alışkanlığım vardır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13	Her ay düzenli olarak kitap okurum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14	Kültürel amaçlı faaliyet ve kurslara katılırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15	Toplumsal faaliyetlere gönüllü olarak katılırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16	Kültürel faaliyetlere katılımı mümkün kılacak çevreye sahibim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17	Kültürel gezilere katılırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18	Kültürel değer taşıyan sanat çalışmalarına katılırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19	Boş vakitlerimde kültürel çalışmalarla meşgul olurum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20	Kurum içi etkinliklere düzenli olarak katılırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21	Yaşadığım şehirdeki kültürel faaliyet potansiyelinin farkındayım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
22	Kültürel değer taşıyan tiyatro veya sinemaya giderim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
23	Yaşadığım şehirdeki kültürel değer taşıyan yerleri bilirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
24	Müze ve/veya tarihi yerleri ziyaret ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
25	Kültürel hayatı etkileyen bilişim teknolojilerini etkin bir şekilde kullanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
26	Açık ve anlaşılır konuşurum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
27	Çevremdekilerle sosyal ve medeni ilişkilerim üst düzeydedir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
28	Toplumu yönlendirebilecek derecede çevremde söz sahibi biriyim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
29	Akıcı konuşurum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
30	Çevremde kendini yetiştirmiş, kültürlü bir insan olarak tanınırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Ek-3. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ)

Aşağıda 12 cümle ve her bir cümle altında da cevaplarınızı işaretlemeniz için 1'den 7'ye kadar rakamlar verilmiştir. Her cümlede söylenenin sizin için ne kadar çok doğru olduğunu veya olmadığını belirtmek için o cümle altındaki rakamlardan yalnız bir tanesini daire içine alarak işaretleyiniz. Bu şekilde 12 cümlelerin her birine bir işaret koyarak cevaplarınızı veriniz. Lütfen hiçbir cümleyi cevapsız bırakmayınız.

1. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve ihtiyacım olduğunda yanımda olan bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.

Kesinlikle hayır 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 kesinlikle evet.

2. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.

Kesinlikle hayır 1,2,3,4,5,6,7 kesinlikle evet

3. Ailem (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) bana gerçekten yardımcı olmaya çalışır.

Kesinlikle hayır 1,2,3,4,5,6,7 kesinlikle evet

4. İhtiyacım olan duygusal yardımı ve desteği ailemden (örneğin, annemden, babamdan, eşimden, çocuklarımdan, kardeşlerimden) alırım.

Kesinlikle hayır 1,2,3,4,5,6,7 kesinlikle evet

5. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve beni gerçekten rahatlatan bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.

Kesinlikle hayır 1,2,3,4,5,6,7 kesinlikle evet

6. Arkadaşlarım bana gerçekten yardımcı olmaya çalışırlar.

Kesinlikle hayır 1,2,3,4,5,6,7 kesinlikle evet

7. İşler kötü gittiğinde arkadaşlarıma güvenilebilirim.

Kesinlikle hayır 1,2,3,4,5,6,7 kesinlikle evet

8. Sorunlar›m› ailemle (örneğin, annemle, babamla, eşimle, çocuklar›mla, kardeşlerimle) konuşabilirim.

Kesinlikle hay›r 1,2,3,4,5,6,7 kesinlikle evet

9. Sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim arkadaşlar›m var.

Kesinlikle hay›r 1,2,3,4,5,6,7 kesinlikle evet

10. Ailem ve arkadaşlar›m d›ş›nda olan ve duygular›ma önem veren bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü,

akraba, komşu, doktor) var.

Kesinlikle hay›r 1,2,3,4,5,6,7 kesinlikle evet

11. Kararlar›m› vermede ailem (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklar›m, kardeşlerim) bana yard›mc› olmaya

isteklidir.

Kesinlikle hay›r 1,2,3,4,5,6,7 kesinlikle evet

12. Sorunlar›m› arkadaşlar›mla konuşabilirim.

Kesinlikle hay›r 1,2,3,4,5,6,7 kesinlikle evet

Ek-4. Yaşlılık Ve Yaşlanmaya İlişkin Tutum Ölçeği (YYTÖ)

Aşağıda yaşlanmaya ve yaşlılığa yönelik gözlem ve izlenimlerinizi belirlemek amacıyla hazırlanmış ifadelere yer verilmiştir. Doğru ya da yanlış cevap diye bir şey yoktur. Lütfen kendinize uygun gelen seçeneği işaretleyiniz. Çalışmanın güvenilirliği size sunulan ifadeleri içtenlikle, dürüstçe ve dikkatle doldurmanıza bağlıdır. Bu nedenle her bir maddeyi dikkatle okuyarak doldurunuz ve lütfen boş ifade bırakmayınız. Uygulama formuna isimlerinizi yazmanıza gerek yoktur. Elde edilecek sonuçlar grupça değerlendirilecek bilimsel çalışma amacının dışında bir amaçla kullanılmayacaktır. Katkılarınız için tekrar teşekkür ederiz.

	İfadeler	Kesinlikle	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle
1.	"Yaşlanıyor olmak" düşüncesi son derece rahatsızlık verici.					
2.	Yaşlandıkça insanın sosyal yaşantıları azalır.					
3.	Yaşlanmak demek bir köşeye çekilip oturmak demektir.					
4.	Yaşlandıkça yaşam sorunları ile başa çıkmak zorlaşır.					
5.	Yaşlandığımı düşündükçe mutsuz oluyorum.					
6.	Yaşlandıkça insanın ilişkileri kötüye gidiyor.					
7.	Yaşlılık deyince aklıma "elden ayaktan düşmek" geliyor.					
8.	Yaşlılık insanı diğer insanlara bağlı hale getirir					
9.	Yaşlandıkça hayatın anlamı kayboluyor.					
10.	Yaşlanmaktan korkuyorum.					
11.	Yaşlanmak bedenın çöküşü demektir.					
12.	Yaşlandıkça insanlar daha geveze olur.					
13.	Yaşlı insanlar; sosyal ilişkileri yürütmeye zorlanırlar.					
14.	Yaşlandıkça insanın kendi davranışlarını kontrol etmesi zorlaşır.					
15.	Yaşlanmak insanı yeniliklere kapalı hale getirir.					
16.	Yaşlandıkça insanın kendini geliştirmesi zorlaşır.					
17.	Yaşlandıkça arkadaş edinmek güçleşiyor.					
18.	Yaşlandıkça insanı yalnızlık korkusu sarıyor.					

19.	Yaşlandıkça insanın kendine güveni azalır.					
20.	Yaşlandıkça insanın yaşama sevinci kalmıyor.					
21.	Yaşlandıkça insan aynalara küsüyor.					
22.	Gittikçe unutkan olmak yaşlılıkla ilgili kaygılarımı artırıyor.					
23.	Yaşlandıkça insanın enerjisi tükeniyor.					
24.	Yaşlılık deyince aklıma bitip tükenmeyen sağlık problemleri geliyor.					
25.	Yaşlılığın etkileri insanı korunaksız hissettiriyor.					
26.	Yaşlı bir insan iş performansları düşük olur.					
27.	Yaşlandıkça insanın kimseye güveni kalmaz.					
28.	Yaşlılığın zorlukları ile baş etmenin en iyi yolu aile desteğidir.					
29.	Yaşlılıkta insan ancak başkalarının desteği ile ayakta durabilir.					
30.	Yaşlandıkça insan daha hoşgörülü oluyor.					
31.	Yaşlılık insanın yaratıcılığını engelliyor.					
32.	Yaşlı insan akıllı insan demektir.					
33.	Yaşlandıkça giderek işe yaramaz bir hale geleceğimi düşünüyorum.					
34.	Yaşlanmak demek giderek değersizleşmek demektir.					
35.	Yaşlı insanlar kendilerini objektif olarak değerlendiremezler.					
36.	Yaşlandıkça insanın ekonomik güvenceye daha çok ihtiyacı oluyor.					
37.	İnsan yaşlandıkça yalnızlaşıyor.					
38.	Yaşlılığımı aklıma getirememeye çalışırım.					
39.	Yaşlılığım için kaygılıyım.					
40.	Yaşlanmak dediğin diğer insanlar için çekilmez hale gelmek demektir.					
41.	Yaşlandıkça insan daha savunmasız hale geliyor.					
42.	Yaşlanma hissi içimde çöküntü oluşturuyor.					
43.	Yaşlandıkça saygı görürsün.					
44.	Yaşlandıkça insanlar gençlerin maskarası olur.					
45.	Yaşlılık yakınlarına yük olmaktır.					

Ek-5. Etik Kurul Onayı

İSTANBUL BEYKENT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER İÇİN BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU

Sayı : E-45778635-050.99-148053
Konu : Zülal SARIOĞLU'nun Revize
Başvurusunun Etik Kurul Onay Yazısı
Hk.

REKTÖRLÜK MAKAMINA

İlgi : Psikoloji Bölüm Başkanlığı, 14.05.2024 Tarihli ve 12738158- - 569 Sayılı Yazı,

İstanbul Beykent Üniversitesi 2120039010 numaralı Klinik Psikoloji yüksek lisans öğrencisi Zülal SARIOĞLU'nun Doç. Dr. S***** K***** danışmanlığında hazırladığı "Yetişkin Bireylerde Kültürel Sermaye ve Algılanan Sosyal Desteğin Yaşlılık ve Yaşlanmaya Yönelik Tutumlarla İlişkinin İncelenmesi" başlıklı tez çalışmasının 14.05.24 tarihli 2024/04 sayılı Sosyal ve Beşeri Bilimler için Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu toplantısında gerekli düzeltmeler yapıldığı takdirde onaylanmasına karar verilmişti. Düzeltmelerin yapıldığı tespit edilmiş olduğundan ilgili başvurunun etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiş ve ekte onay yazısı sunulmuştur.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Prof. Dr. C**** G****
Başkan

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :BSU3PTA892 Pin Kodu :35442

Belge Takip Adresi : <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5700&eD=BSU3PTA892&eS=148053>

Adres:İstanbul Beykent Üniversitesi Ayazağa-Maslak Yerleşkesi Ayazağa Mah. Hacımkerem Yolu

Cad. No: 19 Sarıyer/İstanbul

Telefon:444 1997 Faks:(0 212) 289 64 90

e-Posta:info@beykent.edu.tr Web:www.beykent.edu.tr

Kep Adresi:beykentuniv@hs01.kep.tr

Bilgi için: C**** G****

Unvanı: Başkan

İSTANBUL
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
REKTÖRLÜK

İstanbul Beykent Üniversitesi 2120039010 numaralı Klinik Psikoloji yüksek lisans öğrencisi Zülal SARIOĞLU'nun Doç. Dr. S***** K***** danışmanlığında hazırladığı “Yetişkin Bireylerde Kültürel Sermaye ve Algılanan Sosyal Desteğin Yaşlılık ve Yaşlanmaya Yönelik Tutumlarla İlişkinin İncelenmesi” başlıklı tez çalışmasının uygunluğu, İstanbul Beykent Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler için Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından değerlendirilmiş ve onaylanmıştır.

Sosyal ve Beşeri Bilimler için Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurul Üyeleri

BAŞKAN
Prof. Dr. C**** G****

BAŞKAN YARDIMCISI
Prof. Dr. E**** A*****

ÜYE
Prof. Dr. E****A*****
(Mazeretli)

ÜYE
Prof. B**** B****

ÜYE
Prof. Dr. T**** M****

ÜYE
Prof. Dr. M*** D*****

ÜYE
Prof. Dr. O*** M****

ÜYE
Prof. Dr. E****A**** G*****
(Mazeretli)

ÜYE
Prof. Dr. M****A*****

İstanbul Beykent Üniversitesi İletişim Hattı: 444 1997 - www.beykent.edu.tr

Ayazağa-Maslak Yerleşkesi: Ayazağa Mahallesi Hadım Kuru Yolu Cad. No: 19, Sarıyer 34396 İstanbul / Faks: (0212) 289 64 90

Beylikdüzü Yerleşkesi: Cumhuriyet Mah. Gülpınar Yolu Cad. No: 3/A, Beykent Sitelesi, Büyükdere 34500 İstanbul / Faks: (0212) 867 55 68

Hadımköy Yerleşkesi: Akçalıburgaz Mahallesi, Hadımköy İstanbul Cd. No:2/A Esenyurt / İstanbul

Taksim Yerleşkesi: Siraselviler Cad. No: 65, Taksim, Beyoğlu 34437 İstanbul / Faks: (0212) 243 02 78 - info@beykent.edu.tr